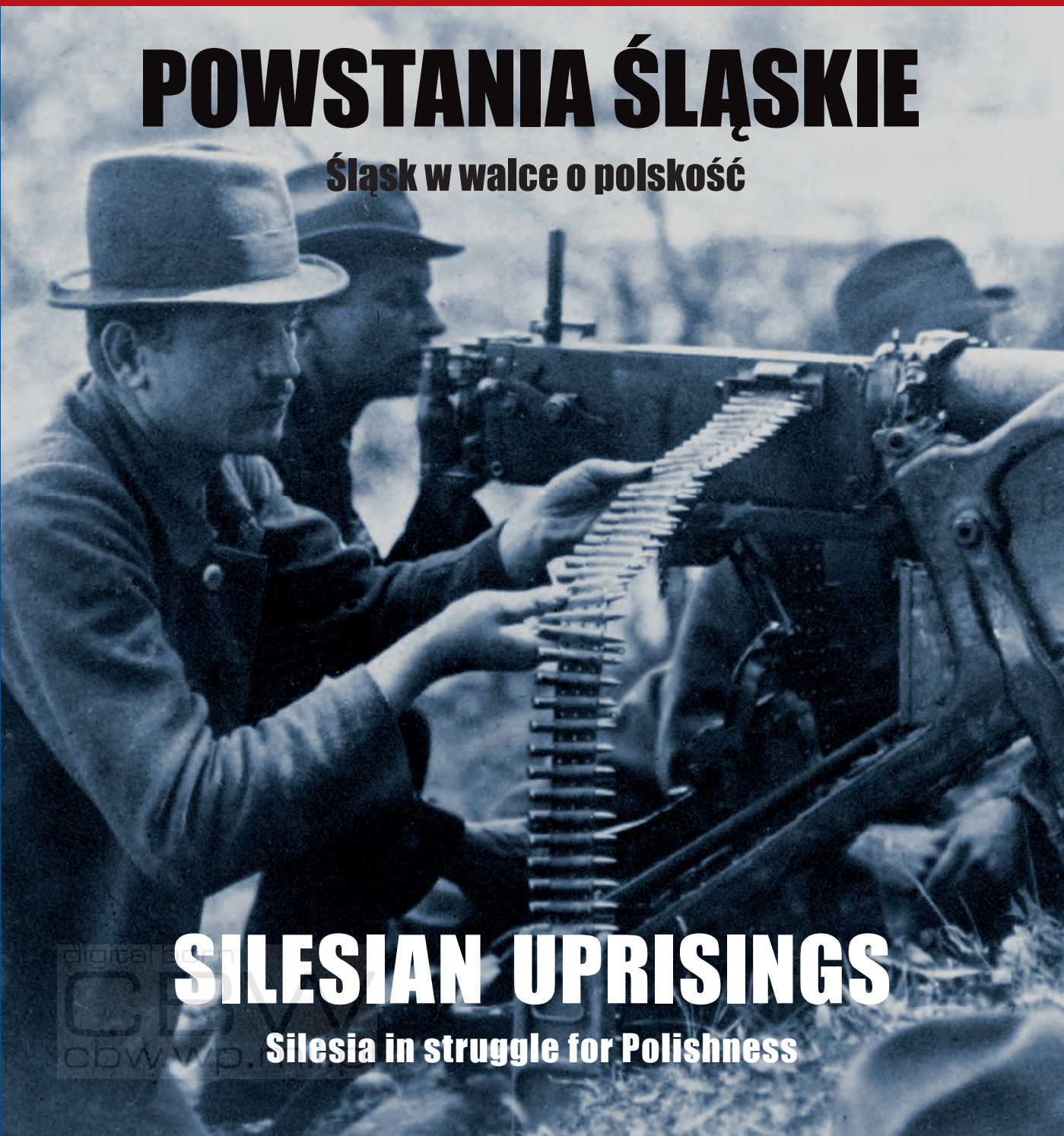

1919 1920 1921

POWSTANIA ŚLĄSKIE

Śląsk w walce o polskość

SILESIA UPRISINGS

Silesia in struggle for Polishness

POWSTANIA ŚLĄSKIE

Śląsk w walce o polskość

SILESIA UPRISINGS

Silesia in struggle for Polishness

Publikacja opracowana na podstawie wielkoformatowej wystawy plenerowej „Powstania śląskie w 100. rocznicę zakończenia III Powstania Śląskiego” przygotowanej przez Centralną Bibliotekę Wojskową im. Marszałka Józefa Piłsudskiego.

Publication based on a large-scale open-air exhibition The Silesian Uprisings On the 100th Anniversary of the End of the Third Silesian Uprising prepared by the Central Military Library named after Marshal Józef Piłsudski.

Scenariusz / Scenario: dr Joanna Kurczab, Zofia Kunert, dr Grzegorz Wodziński

Kwerenda / Research: Karolina Paćko, Damian Rząd

Pomysłodawca / Originator: dr Jan Tarczyński

Koordinator / Coordinator: Krystyna Koza, Beata Czekaj-Wiśniewska

Konsultacja merytoryczna / Textual consultation:
prof. dr hab. Janusz Odziemkowski – Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego
dr Jan Tarczyński – Centralna Biblioteka Wojskowa im. Marszałka Józefa Piłsudskiego

Korekta / Proofreading: Beata Czekaj-Wiśniewska, Krystyna Koza

Współpraca / Collaboration: Alicja Głombińska, Anna Miller

Opracowanie graficzne / Graphic design: Alicja Głombińska, Beata Dymczyk

Współpraca / Collaboration: Izabela Ajdacka, Daniel Czarnecki, Joanna Iwanicka, Hanna Rewers

Tłumaczenie / Translation: Translation Street

Druk / Printed by: Agencja Reklamowa „Czarno na Białym”

W wystawie i publikacji wykorzystano zbiory: Centralnej Biblioteki Wojskowej im. Marszałka Józefa Piłsudskiego, Narodowego Archiwum Cyfrowego, Muzeum Śląskiego w Katowicach i Archiwum rodziny Rychterów.

The materials used for the exhibition and the publication are from the collections of: the Central Military Library named after Marshal Józef Piłsudski, the National Digital Archives, the Silesian Museum in Katowice and Richter's family archive.

WARSZAWA 2022
ISBN 978-83-66937-14-7

Copyright by Centralna Biblioteka Wojskowa im. Marszałka Józefa Piłsudskiego

SPIS TREŚCI

Contents

Wstęp / Preface	5
Śląsk po Wielkiej Wojnie / Silesia after the Great War	7
Konflikt o Śląsk Cieszyński i kwestia zaolziańska / Conflict over Cieszyn Silesia and the issue of Zaolzie	11
I Powstanie Śląskie / The First Silesian Uprising	19
II Powstanie Śląskie / The Second Silesian Uprising	25
Polska Organizacja Wojskowa Górnego Śląska / Polish Military Organisation of Upper Silesia	31
III Powstanie Śląskie / The Third Silesian Uprising	34
Organizacja wojsk powstańczych w III Powstaniu Śląskim / Organisation of insurgent armies in the Third Silesian Uprising	40
Grupa Wawelberga i działania specjalne w Powstaniach Śląskich / Wawelberg Group and Special Operations in the Silesian Uprisings	48
Działalność informacyjno-propagandowa w Powstaniach Śląskich / Information and propaganda activities in the Silesian Uprisings	52
Uzbrojenie i wyposażenie wojsk powstańczych / Armament and equipment of insurgent troops	58
Plebiscyt na Górnym Śląsku / Plebiscite in Upper Silesia	68
Międzysojusznicza Komisja Rządząca i Plebiscytowa na Górnym Śląsku / Inter-Allied Administrative and Plebiscite Commission in Upper Silesia	72
Ochotnicy z Polski / Volunteers from Poland	82
Bitwa pod Olzą / Battle of the Olza River	85
Powstańcza fabryka broni w Zawadzkiem / Insurgent arms factory in Zawadzkie	88
Pociągi pancerne / Armoured trains	92
Pomoc duchowieństwa, wiara, wsparcie Kościołów i wspólnot wyznaniowych / Clergy support, faith, support of churches and religious communities	96
Żandarmeria polowa / Field Gendarmerie	100
Pojazdy wojsk powstańczych / Insurgent army vehicles	103
Szturmowa Kompania Zmotoryzowana / Motorised Assault Company	106
Góra św. Anny / St. Anne's Mountain	111
Polska a III Powstanie Śląskie / Poland and the Third Silesian Uprising	118
Pomoc „Błękitnego Generała” dla powstańców / Help from the „Blue General” for insurgents	124
Wkroczenie Wojska Polskiego na Śląsk w 1922 roku / Entry of the Polish Army into Silesia in 1922	127
Weterani powstań śląskich w II RP / Veterans of the Silesian Uprisings in the Second Polish Republic	136
Pamięć Powstań śląskich / Commemoration of the Silesian Uprisings	141

WSTĘP

Preface

Niniejsza publikacja poświęcona historii Powstań Śląskich wpisuje się w cykl publikacji mających na celu przybliżenie Czytelnikowi genezy działań podejmowanych na rzecz powrotu Dzielnicy Śląskiej do Macierzy. Nie zawsze były one skuteczne. Lud śląski nader często był traktowany przedmiotowo przez władze niemieckie lub środowiska międzynarodowe orzekające na niekorzyść strony polskiej i wbrew oczekiwaniom tysięcy śląskich patriotów – Polaków.

O ile powszechnie znany jest konflikt polsko-niemiecki o Górny Śląsk, to jednak już tylko nieliczni pamiętają także o wrogiej postawie władz czechosłowackich. Ta wrogość ze strony południowego sąsiada była ogromnym zaskoczeniem dla środowisk politycznych w Polsce, a i dzisiaj umyka zbiorowej pamięci. Ostatecznie spór ten zakończył się podziałem historycznych ziem Księstwa Cieszyńskiego pomiędzy oba państwa i przez kolejne lata kładł się cieniem na sąsiedzkich stosunkach polsko-czechosłowackich.

Spór z Niemcami miał jednak znaczenie fundamentalne. Dla strony polskiej, zaangażowanej w walkę o granice z bolszewicką Rosją, był ogromnym wyzwaniem. Trzy Powstania Śląskie z lat 1919-1921 zaświadczały o niegasnącej woli ludu śląskiego połączenia się z Ojczyzną. Krwawa ofiara i bohaterstwo Ślązaków doprowadziły do podziału tej ziemi na część polską i niemiecką. Granica jednak nie przebiegała wyłącznie wzdłuż linii znaczonej słupami granicznymi. Podzieliła znajomych i krewnych, przyjaciół z pracy, chóru czy klubu sportowego. Gdy 20 czerwca 1922 roku do Katowic wkraczały serdecznie witane oddziały Wojska Polskiego za polską granicą w Trzyńcu, w Gliwicach, w Jabłonkowie i w Strzelcach Opolskich,

This publication on the history of the Silesian Uprisings is part of a series of publications which aim to familiarise the reader with the origins of the activities undertaken to return the Silesian District to the Motherland. They were not always successful. The Silesian people were all too often treated as objects by the German authorities or international circles, which ruled against the Polish side and against the expectations of thousands of Silesian patriots – Poles.

While the Polish-German conflict over Upper Silesia is widely known, only a few people remember the hostile attitude of the Czechoslovak authorities. This hostility on the part of the southern neighbour came as a great surprise to political circles in Poland, and even today it escapes collective memory. In the end, this dispute resulted in the division of the historical lands of the Duchy of Cieszyn between the two countries and cast a shadow over Polish-Czechoslovak neighbourly relations for years to come.

However, the dispute with Germany was of fundamental importance. For the Polish side, involved in the struggle for borders with Bolshevik Russia, it was a huge challenge. The three Silesian Uprisings of 1919-1921 bear witness to the unquenchable will of the Silesian people to reunite with their homeland. The bloody sacrifice and heroism of the Silesian people led to the division of this land into a Polish and a German part. However, the border did not run exclusively along the line marked by the border posts. It divided acquaintances and relatives, friends from work, the choir or the sports club. When, on 20 June 1922, the Polish Army troops across the Polish border in Třinec, Gliwice, Jablunkov and Strzelce Opolskie entered Katowice,

wśród tamtejszych Polaków panował smutek. Wynikał on z poczucia klęski w staraniach o złączenie się z Macierzą.

W opracowaniu pomieszczono 25 tematycznych rozdziałów oraz Wprowadzenie i część podsumowującą Pamięć Powstań Śląskich. Jest to znakomite kompendium wiedzy o przebiegu sporu o granice Górnego Śląska, charakterystyka trudu poniesionego przez lud śląski i jego niezwyklej zdolności samoorganizacji. Na szczególną uwagę zasługują znakomite mapy pozwalające na szybkie rozeznanie się w omawianej problematyce oraz fotografie – umożliwiające przywrócenie pamięci – często bezimiennych już bohaterów tamtych dni. W opracowaniu znalazło się też mnóstwo informacji dostępnych jedynie specjalistom, które z uwagi na swoją specyfikę zdecydowano przybliżyć Czytelnikowi.

Książka poza walorem dokumentacyjnym posiada przede wszystkim walor edukacyjny. Szczególnie współcześnie, w okresie rozbudzenia tożsamości regionalnych w Europie, pozwala w sposób obiektywny i uporządkowany zaznajomić się z wycinkiem dziejów Dzielnicy Śląskiej. Czyn patriotów polskich z Górnego Śląska nie poszedł na marne i doceniany był już w okresie międzywojennym. Wydana przez Centralną Bibliotekę Wojskową w Warszawie publikacja jest elementem kontynuacji tej pamięci i stanowi hołd dla polskich bohaterów lat 1919-1921.

dr hab. Paweł Hut
Departament Edukacji,
Kultury i Dziedzictwa MON

there was a feeling of sadness among the local Poles. It was the result of a sense of defeat in the efforts to reunite with the Motherland.

The study contains 25 thematic chapters as well as an Introduction and a concluding part, The Memory of Silesian Uprisings. It is an excellent compendium of knowledge about the course of the dispute over the borders of Upper Silesia, a characterisation of the hardships borne by the Silesian people and their unusual ability to self-organise. Particularly noteworthy are the excellent maps which enable the reader to quickly discern the subject matter under discussion, and the photographs which enable the memory of the now often nameless heroes of those days to be restored. The study also includes a lot of information available only to specialists, which, due to its specificity, was decided to bring closer to the Reader.

The book, apart from its documentary value, has above all an educational value. Especially nowadays, in the period of awakening of regional identities in Europe, it allows to get to know a fragment of the history of the Silesian District in an objective and orderly manner. The deeds of the Polish patriots from Upper Silesia were not in vain and were already appreciated in the inter-war period. The publication published by the Central Military Library named after Marshal Józef Piłsudski is an element of the continuation of this memory and pays tribute to the Polish heroes of the years 1919-1921.

Paweł Hut, PhD
Department of Education, Culture and Heritage
of the Ministry of National Defence

ŚLĄSK PO WIELKIEJ WOJNIE Silesia after the Great War

Klęska Niemiec i Austro-Węgier w I wojnie światowej doprowadziła w latach 1918-19 do zmiany sytuacji geopolitycznej w Europie. Polska, odradzająca się po 123 latach niewoli, nie miała ustalonych granic. Po wojnie z Rosją bolszewicką, która po „trupie Polski” chciała przenieść komunistyczną ideologię do zachodniej Europy, wschodnią granicę wyznaczył w 1921 roku traktat ryski. Po walkach i decyzji Rady Ambasadorów zwycięskiej w Wielkiej Wojnie „Wielkiej Piątki”, w 1920 roku Śląsk Cieszyński podzielono między Polskę i Czechosłowację, nie uwzględniając polskich postulatów etnicznych.

Pomimo klęski na froncie zachodnim Niemcy nie zamierzały rezygnować z Wielkopolski, Pomorza Gdańskiego i Górnego Śląska. Decyzją traktatu wersalskiego, a także w wyniku Powstania Wielkopolskiego, Polsce przyznano województwo poznańskie oraz Pomorze Gdańskie. Gdańsk uzyskał status Wolnego Miasta.

Niemieckie partie polityczne oraz administracja państwowa na Górnym Śląsku w większości biernie przyjmowały sytuację geopolityczną ziemi górnośląskiej po I wojnie światowej. 25 października 1918 roku Wojciech Korfanty, poseł do niemieckiego parlamentu wygłosił przemówienie, w którym postulował przyłączenie do Polski ziem utraconych w wyniku zaborów: Wielkopolski, Prus Królewskich, części Prus Książęcych, Górnego Śląska oraz Gdańska.

Na skomplikowaną sytuację polityczną na Górnym Śląsku po 1918 roku wpływał też narodowościowy podział ludności. Nastroje społeczne w znacznym stopniu radykalizowały się – powstawały rady robotnicze i żołnierskie. Wykluczające się cele społeczności

The defeat of Germany and Austria-Hungary in World War I led to a change in the geopolitical situation in Europe in 1918-19. Poland, reborn after 123 years of captivity, had no fixed borders. After the war with Bolshevik Russia, which wanted to take its communist ideology to Western Europe over the ‘corpse of Poland’, the eastern border was determined in 1921 by the Treaty of Riga. After the battles and the decision of the Council of Ambassadors of the ‘Big Five’, victorious in the Great War, in 1920, Cieszyn Silesia was divided between Poland and Czechoslovakia, without taking into account Polish ethnic demands.

Despite the defeat on the Western Front, Germany did not intend to give up Greater Poland, Gdańsk Pomerania, or Upper Silesia. By the decision of the Treaty of Versailles and as a result of the Greater Poland Uprising, Poland was granted the Poznań Voivodeship and Gdańsk Pomerania. Gdańsk received the status of a Free City.

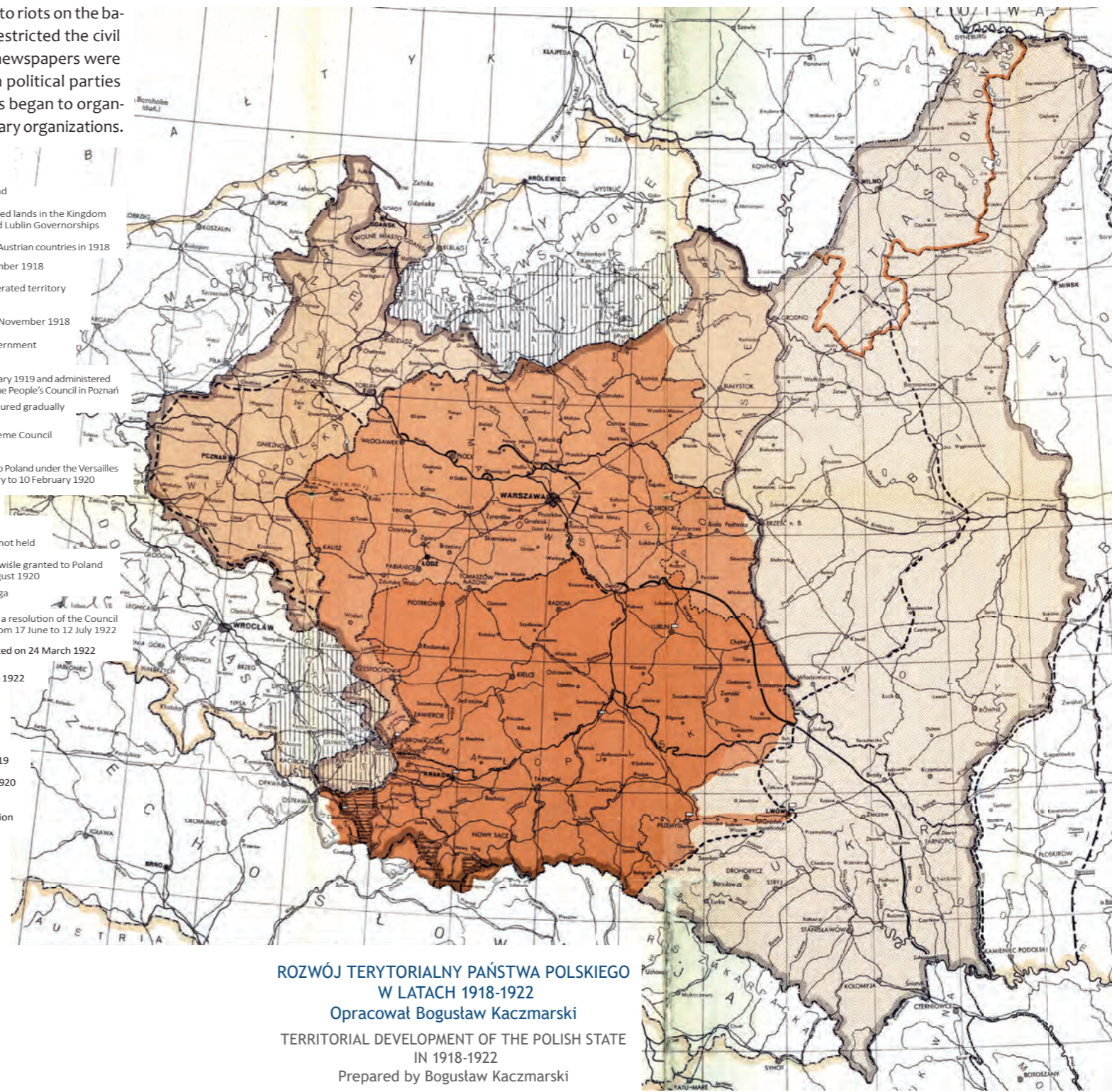
The German political parties and state administration in Upper Silesia were mostly passive in their acceptance of the geopolitical situation of Upper Silesia after WWI. On 25 October 1918, Wojciech Korfanty, a member of the German parliament, gave a speech in which he called for the incorporation into Poland of the lands lost as a result of the partitions: Greater Poland, Royal Prussia, part of Ducal Prussia, Upper Silesia and Gdańsk.

The complicated political situation in Upper Silesia after 1918 was also influenced by the national division of the population. Social attitudes became increasingly radicalised, with the formation of workers’ and soldiers’ councils. The mutually exclusive goals of the

polskiej i niemieckiej doprowadziły do zamieszek na tle narodowościowym. Niemieccy urzędnicy ograniczali wolności obywatelskie Polaków – likwidowano redakcje gazet oraz dokonywano aresztowań działaczy polskich partii politycznych.

Polish and German communities led to riots on the basis of nationality. German officials restricted the civil liberties of Poles in Upper Silesia – newspapers were closed down and activists of Polish political parties were arrested. In self-defence, Poles began to organize themselves into political and military organizations.

- Granice państw zaborczych w 1914 r. 1914: borders of the countries that partitioned Poland
- Linia rozgraniczenia okupacji niemieckiej i austriackiej w Królestwie Polskim oraz granica wschodnia gen. gubernatorstw warszawskiego i lubelskiego Demarcation line of the German and Austrian occupied lands in the Kingdom of Poland and eastern border of General Warsaw and Lublin Governorships
- Fragmety granic prowincji pruskich i krajów austriackich z 1918 r. Parts of the borders of the Prussian provinces and the Austrian countries in 1918
- Terytorium wyzwolone w dniach od 31 X – 7 XI 1918 r. Territory liberated between 31 October and 7 November 1918
- Siedziby rządów dzielnicowych i lokalnych na terytorium wyzwolonym do 7 XI 1918 r. Seats of the district and local governments in the liberated territory by 7 November 1918
- Terytorium wyzwolone w dniach od 11 XI – 22 XI 1918 r. The territory liberated between 11 November to 22 November 1918
- Terytorium podporządkowane władzy rządu centralnego w Warszawie w końcu listopada 1918 r. The territory subjected to the rule of the central government in Warsaw at the end of November 1918
- Część Wielkopolski wyzwolona do 16 lutego 1919 r. i administrowana do 16 VIII 1919 r. przez Komisariat Naczelnej Rady Ludowej w Poznaniu A part of the Wielkopolska Region liberated by 16 February 1919 and administered until 16 August 1919 by the Commissariat of the Supreme People's Council in Poznań
- Okręg białostocki i Suwalszczyzna zajmowane stopniowo od 9 II do sierpnia 1919 r. The Białystok district and the Suwałki area were captured gradually starting from 9 February to August 1919
- Tymczasowa wschodnia granica Polski ustalona przez Radę Najwyższą 8 XII 1919 r. (później tzw. linia Curzona) Temporary eastern border of Poland set by the Supreme Council on 8 December 1919 (later called the Curzon line)
- Części Pomorza i Wielkopolski przyznane Polsce traktatem wersalskim (28 VI 1919 r.) i zajęte 17 I – 10 II 1920 r. A part of Pomerania and Wielkopolska Region granted to Poland under the Versailles Treaty (28 June 1919) and captured between 17 January to 10 February 1920
- Terytorium Wolnego Miasta Gdańska The territory of the Free City of Danzig
- Obszary plebiscytowe Areas covered by referendum
- Granice ziem, na których postanowione plebiscyty nie odbyły się. Borders of lands where the planned referenda were not held
- Części Śląska Cieszyńskiego, Orawy, Spiszu, Mazur i Powiśla przyznane Polsce przez Radę Ambasadorów 28 VII i 12 VIII 1920 r. Parts of Cieszyn Silesia, Orawa, Spisz, Mazury and Powiśle granted to Poland by the Council of Ambassadors on 28 July and 12 August 1920
- Ziemie wschodnie przyznane Polsce traktatem ryskim z dnia 18 III 1921 r. Eastern lands granted to Poland under the Peace of Riga signed on 18 March 1921
- Część Górnego Śląska przyznana Polsce uchwałą Rady Ambasadorów z dnia 20 X 1921 r. i zajęta od 17 VI – 12 VII 1922 r. A part of Upper Silesia granted to Poland by virtue of a resolution of the Council of Ambassadors of 20 October 1921 and occupied from 17 June to 12 July 1922
- Granice tzw. Litwy Środkowej inkorporowanej 24 III 1922 r. Boundaries of so called Central Lithuania incorporated on 24 March 1922
- Ostateczne granice Polski ustalone w latach 1918 – 1922 Final Polish boundaries established between 1918 – 1922
- Powojenne granice państw ościennych Post-war boundaries of neighbouring countries
- Położenie wojsk polskich w połowie kwietnia 1919 r. Locations of the Polish troops in mid-April 1919
- Położenie wojsk polskich w końcu września 1919 r. Locations of the Polish troops in mid-September 1919
- Położenie wojsk polskich w końcu marca 1920 r. (po operacji na Mozyrz i Kalenkowicze) Locations of the Polish troops at the end of March 1920 (after the Mozyrz and Kalenkowicze operations)
- Położenie wojsk polskich po wyprawie kijowskiej (stan z 13 maja 1920 r.) Locations of the Polish troops after the Kiev Expedition (as of 13 May 1920)
- Położenie wojsk polskich w dniu 12 sierpnia 1920 r. Locations of the Polish troops on 12 August 1920
- Miejscowości wymienione w pokojowej nocie rządu radzieckiego z 28 stycznia 1920 r. Localities listed in the peace note of the Russian government of 28 January 1920.
- Miasta ponad 500 000 mieszkańców Towns & cities Above 500,000 people
- 100 000 – 500 000 mieszkańców 100,000 – 500,000 people
- 25 000 – 100 000 mieszkańców 25,000 – 100,000 people
- 10 000 – 25 000 mieszkańców 10,000 – 25,000 people
- miejscowości poniżej 10 000 mieszkańców Localities with population below 10 000 people
- ważniejsze linie kolejowe Major railway lines

ROZWÓJ TERYTORIALNY PAŃSTWA POLSKIEGO W LATACH 1918-1922
 Opracował Bogusław Kaczmarski
 TERRITORIAL DEVELOPMENT OF THE POLISH STATE IN 1918-1922
 Prepared by Bogusław Kaczmarski

W odpowiedzi na represje Polacy zaczęli zrzeszać się w organizacjach politycznych i militarnych. Górnośląscy Polacy tworzyli ośrodki władzy, na wzór powstałej w Wielkopolsce Naczelnej Rady Ludowej, oraz rady terenowe w większości miast i miasteczek Górnego Śląska. Odradzały się polskie formacje polityczne: Chrześcijańska Demokracja (Chrześcijańskie Zjednoczenie Ludowe), Polska Partia Socjalistyczna oraz Narodowe Stronnictwo Robotników – Narodowa Partia Robotnicza.

11 stycznia 1919 roku utworzono Główny Komitet Wykonawczy Polskiej Organizacji Wojskowej (POW) Górnego Śląska. Jego przewodniczącym został Józef Grzegorzek. W styczniu powstał także, kierowany przez księdza Tomasza Reginka, propolski Związek Górnoślązaków (Bund der Oberschlesier).

Górnośląska społeczność niemiecka także zaczęła się zrzeszać. W 1919 roku został powołany Verband Heimattreuer Oberschlesier (Związek Górnoślązaków Wiernych Ojczyźnie), popierany przez partie polityczne w Niemczech.

The Upper Silesian Poles created Polish centres of power, following the example of the Supreme People's Council established in Greater Poland, and local councils in most cities and towns of Upper Silesia. Polish political formations were reborn: Christian Democracy (the Christian People's Union), the Polish Socialist Party and the National Workers' Party (Narodowe Stronnictwo Robotników - Narodowa Partia Robotnicza).

On 11 January 1919, the Main Executive Committee of the Polish Military Organisation of Upper Silesia was established. Józef Grzegorzek was appointed its chairman. In the same month, the pro-Polish Association of Upper Silesians (Bund der Oberschlesier), led by Father Tomasz Reginek, was founded.

The Upper Silesian German community also started to unite. In 1919, the Association of Upper Silesians Faithful to their Homeland (Verband Heimattreuer Oberschlesier) was established, supported by political parties in Germany.

Pocztówka „Wskrzeszenie Polski”, przedstawiająca główne postaci zaangażowane w odbudowę niepodległości. Łódź, 1919 rok.

Postcard 'Resurrection of Poland', showing the main figures involved in the restoration of independence. Łódź, 1919.

KONFLIKT O ŚLĄSK CIESZYŃSKI I KWESTIA ZAOLZIAŃSKA

Conflict over Cieszyn Silesia and the issue of Zaolzie

Po rozpadzie monarchii austro-węgierskiej po I wojnie światowej powstał konflikt pomiędzy Polakami i Czechami o przynależność państwową Śląska Cieszyńskiego, zamieszkałego w większości przez ludność polską. Według spisu powszechnego z 1910 roku Polacy stanowili prawie 55%, natomiast Czesi 27,1% mieszkańców spornego terenu.

19 października 1918 roku przedstawiciele polskich stronnictw politycznych utworzyli Radę Narodową Księstwa Cieszyńskiego, która przesłała upadającemu rządowi Austro-Węgier decyzję o objęciu władzy na tym terenie. Wytyczenie granicy polsko-czeskiej miało nastąpić na kolejnym posiedzeniu Rady. W tej sytuacji Czesi 29 października 1918 roku powołali Tymczasową Radę Narodową dla Śląska (Národní výbor pro Slezsko) w Opawie. 5 listopada 1918 roku polska Rada Narodowa Księstwa Cieszyńskiego i czeska Tymczasowa Rada Narodowa dla Śląska dokonały prowizorycznego podziału Śląska Cieszyńskiego według kryterium etnicznego. W kolejnych dniach listopada umowa została uznana przez nowo powstałe rządy w Pradze i Warszawie jako przejściowe rozwiązanie sprawy granicy polsko-czechosłowackiej. O jej ostatecznym przebiegu miała zdecydować konferencja pokojowa.

Rząd czechosłowacki naruszył tymczasową linię graniczną 23 stycznia 1919 roku i – wykorzystując zaangażowanie Polski w działania wojenne na Ukrainie i w Wielkopolsce – dążył do zbrojnego opanowania

Following the collapse of the Austro-Hungarian monarchy after World War I, a conflict arose between the Poles and the Czechs over the territorial belonging of Cieszyn Silesia. It was a region with a majority of Polish inhabitants and according to the census of 1910, the Poles made up almost 55% and the Czechs 27.1% of the overall population.

On 19 October 1918, the representatives of Polish political parties formed the National Council of the Duchy of Cieszyn, which handed over the decision on taking control of the area to the collapsing Austro-Hungarian government. The border between Poland and the Czech Republic was to be determined at the next meeting of the Council. In this situation, on 29 October 1918, the Czechs established the Provisional National Council for Silesia (Národní výbor pro Slezsko) in Opawa. On 5 November 1918, by agreement of both national councils, the territory of Cieszyn Silesia was temporarily divided between Poland and Czechoslovakia according to ethnic criteria. This agreement was recognised in the next days of November by the newly formed governments in Prague and Warsaw as a temporary solution to the Polish-Czechoslovak border dispute. The final line of the border was to be decided at an international peace conference.

Taking advantage of Poland's involvement in the war in Ukraine and in Greater Poland region, on 23 January 1919 the Czechoslovak government broke

ROZSIEDLENIE LUDNOŚCI POLSKIEJ W KSIĘSTWIE CIESZYŃSKIM.

Podział narodowościowy na Śląsku Cieszyńskim.

Ethnic division of Cieszyn Silesia region.

LA REPARTITION DE LA POPULATION POLONAISE DANS LA PRINCIPAUTÉ DE CIESZYN.

THE POLISH POPULATION IN THE PROVINCE OF TESCHEN.

Wydruk par prof. Vincent Sikora. Edited by prof. V. Sikora.

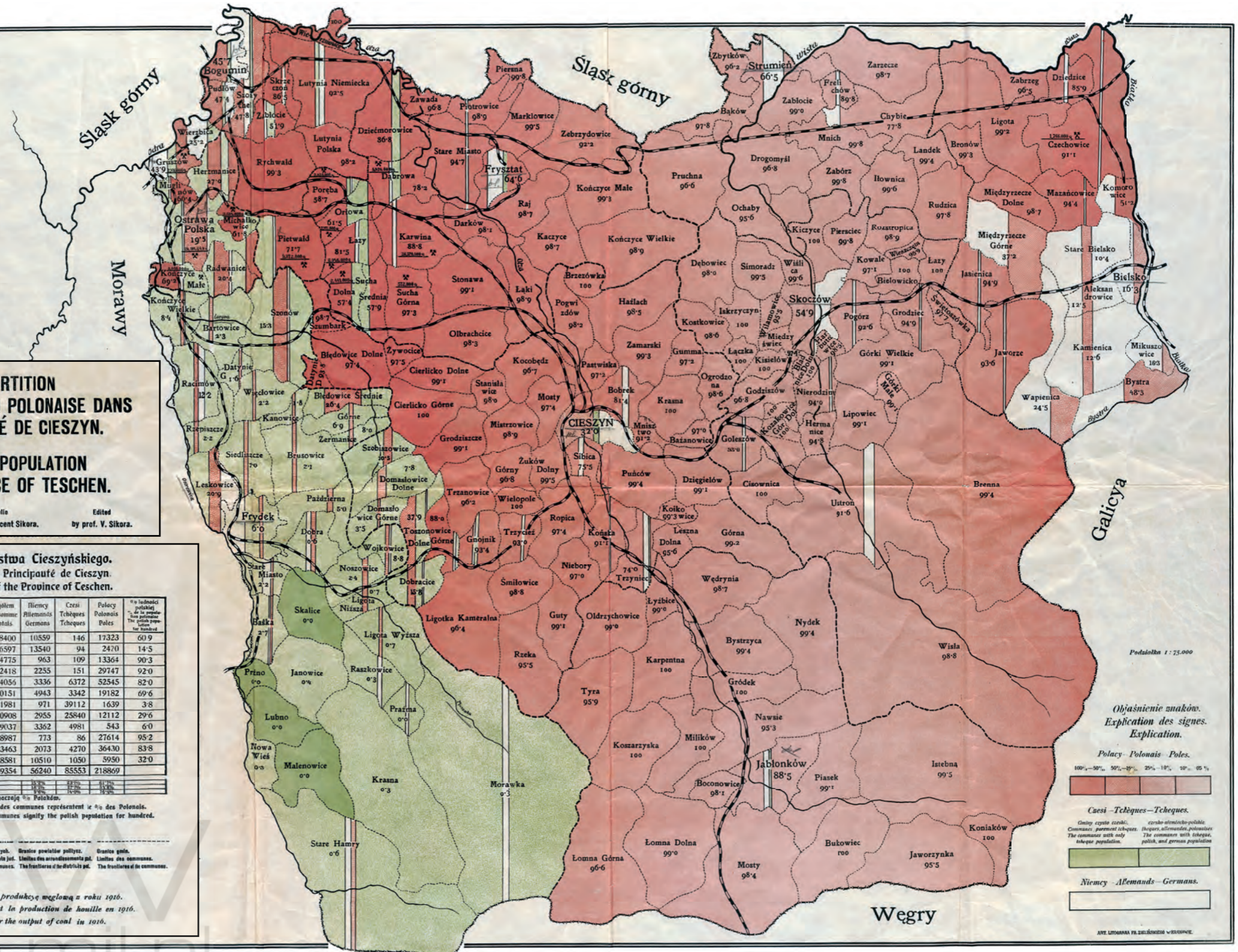
Ludność Księstwa Cieszyńskiego. Population de la Principauté de Cieszyn. The population of the Province of Teschen.

Powiaty sądowe i miasta Arrondissements judiciaires et villes The judicial districts and towns	Łącznie Totals	Niemcy Allemands Germans	Czesi Tchèques Cheques	Polacy Polonais Poles	% ludności polskiej % de la population polonaise The Polish population per hundred
Bielsko	28400	10559	146	17323	60.9
Miasto Bielsko	16597	13540	94	2470	14.5
Strumięń	14775	963	109	13364	90.3
Skoczów	32418	2255	151	29747	92.0
Frysztat	64056	3336	6372	52545	82.0
Bogumin	30151	4943	3342	19182	69.6
Frydek	41981	971	39112	1639	3.8
Ostrawa Polska	40908	2955	25840	12112	29.6
Miasto Frydek	9037	3362	4981	543	6.0
Jablonek	28987	773	86	27614	95.2
Cieszyn	43463	2073	4270	36430	83.8
Miasto Cieszyn	18581	10510	1050	5950	32.0
Łącznie	369354	56240	85553	218669	

Źródło: Wykaz gmin, opracowany przez Komisję do spraw Śląska Cieszyńskiego. Ces chiffres mentionnés sous la rubrique des communes représentent le % des Polonais. The numbers under the names of the communes signify the Polish population for hundred.

Granice krajów. Granice powiatów czeskich. Granice powiatów polskich. Granice gmin. Frontières de pays. Limites des arrondissements tchèques. Limites des arrondissements pol. Limites des communes. The frontiers of the provinces. The frontiers of the communes. The frontiers of districts pol. The frontiers of de communes.

Liczby podkreślone oznaczają produkcję węgla w roku 1910. Les chiffres soulignés indiquent la production de houille en 1910. The underlined figures stand for the output of coal in 1910.

Objaśnienie znaków. Explication des signes. Explication.

Polacy - Polonais - Poles. 100% - 50% - 25% - 10% - 5% - 0%

Czesi - Tchèques - Cheques. Gminy czyste czeskie. Gminy mieszane. Gminy czyste polskie. Communes purement tchèques. Communes mixtes. Communes purement polonaises. The communes with only cheques population. The communes with cheques, polish, and german population.

Niemcy - Allemands - Germans.

całego Śląska Cieszyńskiego. Pretekstem do ataku było przeprowadzenie na obszarze kontrolowanym przez Polaków wyborów do Sejmu Ustawodawczego, co strona czeska uznała za złamanie umowy z 5 listopada o podziale Śląska Cieszyńskiego. W końcu stycznia najcięższe walki toczyły się pod Skoczowem. 16-tysięcznym siłom czeskim dowodzonym przez płk. Josefa Šnejdarka Polacy przeciwstawili 3 tys. żołnierzy pod dowództwem płk. Franciszka Latinika.

through the temporary border line, aiming to seize the entire Cieszyn Silesia by force of arms. The pretext for the attack was organising elections to the Polish Parliament (the Sejm) in the area controlled by the Poles, which the Czech side regarded as a violation of 5 November agreement on the division of Cieszyn Silesia. The heaviest fighting took place at the end of January 1919 near Skoczów. The 16,000-strong Czech army under the command of Col. Josef Šnejdarek the Poles countered with 3,000 soldiers under the command of Col. Franciszek Latinik. In Stonawa Czechoslovak soldiers murdered several Polish prisoners of war. During the war they also killed several dozen Polish civilians, including national and religious activists.

Sztab polskiej artylerii podczas bitwy pod Skoczowem, 28-30 stycznia 1919 roku.

The Polish artillery command during the battle of Skoczów, 28-30 January 1919.

W Stonawie żołnierze czechosłowaccy zamordowali kilku nastu polskich jeńców. W czasie działań wojennych zabili także kilkudziesięciu polskich aktywistów, m.in. działaczy narodowych i religijnych.

Pod naciskiem państw Ententy (wojenna koalicja Wielkiej Brytanii, Francji i Rosji) zawieszono działania bojowe 3 lutego 1919 roku i ustalono granicę wzdłuż trasy Kolei Koszycko-Bogumińskiej. Po stronie czeskiej pozostały zagarnięte części powiatu cieszyńskiego i frysztackiego. W zamian za przyjęcie tych ustaleń Czechosłowacja zobowiązała się do tranzytu uzbrojenia i materiału wojennego dla Polski. Podczas wojny Rosji bolszewickiej z Polską rząd w Pradze jednak nie wywiązał się z tych zobowiązań.

27 września 1919 roku Rada Najwyższa Konferencji Pokojowej w Paryżu podjęła decyzję o przeprowadzeniu pod kontrolą międzynarodową plebiscytu na całym obszarze Śląska Cieszyńskiego, a także na Spiszu i Orawie. Jednak latem 1920 roku w związku z ofensywą Armii Czerwonej na Warszawę, Polska na konferencji w Spa musiała zgodzić się na rezygnację z plebiscytu i podporządkować krzywdzącym decyzjom mocarstw zachodnich.

Kpt. Cezary Haller, brat gen. dyw. Józefa Hallera, poległy w walkach z Czechosłowakami pod Zebrzydowicami, 26 stycznia 1919 roku.

Capt. Cezary Haller, brother of Maj. Gen. Józef Haller, killed in battle with the Czechoslovaks near Zebrzydowice, 26 January 1919.

On 3 February 1919, under pressure from the Entente countries (Great Britain, France and Russia war coalition), the war was suspended and the border was established along the Kosice-Bogumin rail route. Parts of the Cieszyn and Frysztat districts remained under Czech control. In return for accepting these arrangements, Czechoslovakia obliged itself to provide armaments transit for Poland. However, during the Polish-Bolshevik war, the government in Prague did not fulfil these promises.

On 27 September 1919, the Supreme Council of the Paris Peace Conference decided to hold a plebiscite under international control in the area of Cieszyn Silesia, as well as in Spisz and Orawa. However, in the summer of 1920, in view of the threat of the Red Army's offensive on Warsaw, Poland had to agree at the Spa Conference to abandon the plebiscite and submit to the Western Powers' harmful decisions.

Ciała polskich obrońców (m.in. żołnierzy 12 Pułku Piechoty) zamordowanych przez żołnierzy czechosłowackich po zajęciu Stonawy, 26 stycznia 1919 roku.

Polish prisoners of war (included soldiers of the 12th Infantry Regiment) murdered by the Czechs after the capture of Stonawa, 26 January 1919.

Kompania polskiej Milicji Śląskiej we Frysztacie, 1919 rok.

A company of the Polish Silesian Militia in the town of Frysztat (Fryštát), 1919.

Dowództwo Frontu Śląskiego, z płk. Franciszkiem Latinikiem na czele, 1919 rok.

Silesian Front command, headed by Col. Franciszek Latinik, 1919.

Rada Ambasadorów 28 lipca 1920 roku przyznała większość Śląska Cieszyńskiego Czechosłowacji, uwzględniając jej interesy i nie licząc się z korzyściami dla Polski kryteriami narodowościowymi. Polska otrzymała część wschodnią regionu (1002 km²) ze 139,6 tys. mieszkańców, natomiast Czesi bardziej uprzemysłowioną część zachodnią (1269 km²) ze 295,2 tys. mieszkańców, wraz z Zaolziem zamieszkałym w większości przez Polaków.

W sierpniu 1920 roku Rada Narodowa Księstwa Cieszyńskiego oficjalnie zakończyła działalność. W ostatniej odezwie z 4 sierpnia członkowie Rady zaprotestowali „przeciwko rozstrzygnięciom Rady Ambasadorów, oddającej 2/3 ludności Śląska Cieszyńskiego, w tym ok. 190 tys. Polaków państwu czeskiemu. Państwo polskie zawierzyło sprawiedliwości przedstawicieli wielkich mocarstw sojuszniczych i najokropniej zawiedzione zostało, a to w chwili, gdy Polska toczy walkę na śmierć i życie o niepodległość i wolność”. Etnicznie polskie ziemie Śląska Cieszyńskiego udało się Rzeczypospolitej Polskiej odzyskać dopiero jesienią 1938 roku.

The Council of Ambassadors on 28 July 1920 awarded most of Cieszyn Silesia to Czechoslovakia, taking its interests into account and disregarding nationality criteria favourable to Poland. The eastern part of the disputed region (1,002 km²) with 139,600 inhabitants was granted to Poland, while the Czechs received the more industrialised western part (1,269 km²) with 295,200 inhabitants, together with Zaolzie inhabited mostly by the Poles.

In August 1920, the National Council of the Duchy of Cieszyn officially ended its activity. In the last proclamation of 4 August, the members of the Council protested “against the decisions of the Council of Ambassadors, granting to Czechoslovakia two-thirds of the population of Cieszyn Silesia, including about 190,000 Poles”. Poland entrusted the justice of the Allied Powers’ representatives and was most terribly disappointed. And this happened at a time when the Poles were fighting to the death for independence and freedom”. The ethnically Polish lands of Cieszyn Silesia were not regained by the Republic of Poland until the fall of 1938.

Dowódca Frontu Południowo-Zachodniego gen. dyw. Józef Haller przyjmuje meldunek płk. Franciszka Latinika, dowódcy Okręgu Wojskowego w Cieszynie, czerwiec 1919 rok.

The commander of the South-Western Front, Maj. Gen. Józef Haller receiving a report from Col. Franciszek Latinik, the commander of the Military District in Cieszyn, June 1919.

Gen. dyw. Józef Haller, dowódca Frontu Południowo-Zachodniego, ze sztabem i załogą pociągu pancernego „Hallerczyk”, Ząbkowice 17 czerwca 1919 roku. Pociąg wspierał oddziały walczące z Czechosłowakami na Śląsku Cieszyńskim, operując na trasie kolejowej Dziedzice-Pruchna.

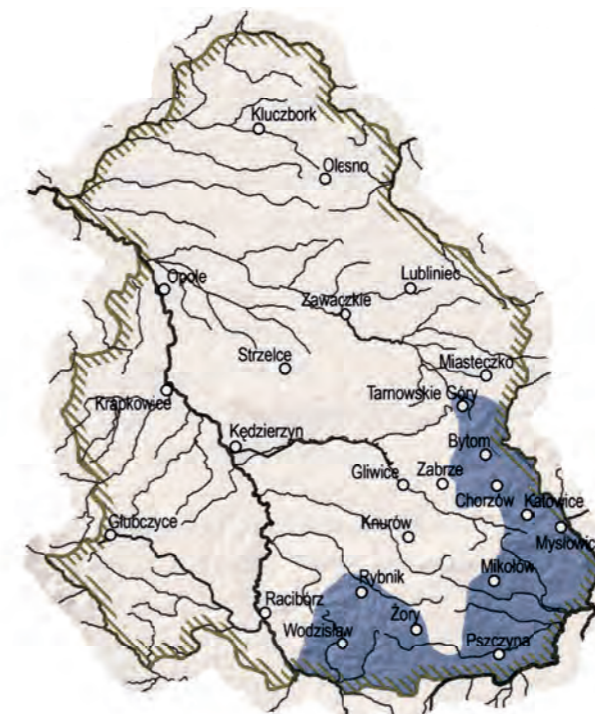
Maj. Gen. Józef Haller with his staff and the crew of the armoured train “Hallerczyk”, Ząbkowice 17 June 1919. The train was a support for the troops fighting against Czechoslovaks in Cieszyn Silesia, moving along the Dziedzice-Pruchna railway line.

I POWSTANIE ŚLĄSKIE

The First Silesian Uprising

I Powstanie Śląskie zorganizowane przez tajną Polską Organizację Wojskową Górnego Śląska rozpoczęło się nocą z 16 na 17 sierpnia 1919 roku w powiecie pszczyńskim. Wybuchło wskutek zaostrzającego się niemieckiego terroru (wielomiesięczny stan wyjątkowy z godziną policyjną, dyskryminacja ekonomiczna polskich górników, strajk generalny i masakra robotników w Mysłowicach 15 sierpnia 1919 roku), było wyrazem dążeń Górnoszlązaków do przyłączenia się do Polski. Jednym z inicjatorów walk był Maksymilian Iksal.

The First Silesian Uprising organised by the clandestine Polish Military Organisation of Upper Silesia began on the night of 16-17 August 1919 in the Pszczyna district. It broke out due to increasing German terror (a month-long state of emergency with a curfew, economic discrimination of Polish miners, a general strike, and massacre of workers in Mysłowice on 15 August 1919) as an expression of Upper Silesians' aspirations to join Poland. One of the initiators of the struggle was Maksymilian Iksal.

PIERWSZE POWSTANIE ŚLĄSKIE (16-24 SIERPNIA 1919 ROKU)

THE FIRST SILESIA UPRISING (16-24 AUGUST 1919)

 Obszar objęty powstaniem.
First Silesian Uprising area.

 Zasięg obszaru plebiscytowego
20 marca 1921 roku.
Plebiscite area 20 March 1921.

0 20 40 60 km

W nocy 17 sierpnia 1919 roku powstańcy zdobyli dworzec kolejowy, folwark i pocztę w Tychach. Licząca 2173 członków pszczyńska POW Górnego Śląska zdołała opanować prawie cały powiat, z wyjątkiem Pszczyny i Mikołowa. Powstańcy zdobyli również Gołkowice i dworzec kolejowy w Godowie. Dowódcą powstania został komendant górnośląskiej POW por. Alfons Zgrzebniok.

Walki objęły powiaty: katowicki, lubliniecki, pszczyński, rybnicki, tarnogórski, wodzisławski oraz część raciborskiego. 23 tys. powstańców walczyło z 35 tys. żołnierzy Grenzschtzu, wspieranych od 18 sierpnia przez skierowane na Górną Śląsk regularne oddziały 11 Dywizji Piechoty. Ogółem siły niemieckie liczyły 70-80 tys. ludzi.

24 sierpnia 1919 roku komendant główny powstania por. Alfons Zgrzebniok, wobec braków amunicji i materiału wojennego oraz pomocy z Polski, wydał rozkaz zaprzestania walk.

Po powstaniu ok. 9 tys. powstańców z rodzinami (ogółem ponad 22 tys. osób) uciekło przed represjami z Górnego Śląska na teren Polski, głównie do Sosnowca i Oświęcimia.

On the night of 17 August 1919, the insurgents captured the railway station, farm, and post office in Tychy. The Pszczyna Polish Military Organization of Upper Silesia, consisting of 2,173 members, managed to capture almost the whole district, except for Pszczyna and Mikołów. The insurgents also captured Gokowice and the railway station in Godów. The leader of the uprising was Lieutenant Alfons Zgrzebniok, the commander of the Upper Silesian Military Organisation.

The fighting covered the districts of Katowice, Lubliniec, Pszczyna, Rybnik, Tarnogór, Wodzisław and part of Racibórz. 23,000 insurgents fought with 35,000 Grenzschutz soldiers, supported from 18 August by regular units of the 11th Infantry Division, which had been directed to Upper Silesia. In total, the German forces numbered 70-80,000 men.

On 24 August 1919, Lieutenant Alfons Zgrzebniok, the main commander of the uprising, due to the shortage of ammunition and war material and the lack of help from Poland, issued an order to cease fighting.

After the uprising, about 9,000 insurgents with their families (in total over 22,000 people) escaped from Upper Silesia to Poland, mainly to Sosnowiec and Oświęcim.

Dowództwo Główne Polskiej Organizacji Wojskowej Górnego Śląska – spotkanie w Strumieniu, lato 1919 roku. W górnym rzędzie pośrodku (w jasnym mundurze) por. Alfons Zgrzebniok.

The Main Command of the Polish Military Organisation of Upper Silesia – a meeting in Strumień, summer 1919. In the upper row in the centre (in light uniform) Lieutenant Alfons Zgrzebniok.

Por. Alfons Zgrzebniok (1891-1937), polski nauczyciel, działacz samorządowy, śląski działacz polityczny, szef oddziału personalnego wojsk III Powstania Śląskiego, jeden z założycieli Związku Powstańców Śląskich, od końca lat 20. XX wieku pracownik ekspozytury polskiego wywiadu wojskowego w Wolnym Mieście Gdańsku, od 1934 roku wicewojewoda białostocki.

Lieutenant Alfons Zgrzebniok (1891-1937), Polish teacher, local government activist, Silesian political activist, head of the personnel department of the Third Silesian Uprising troops, one of the founders of the Silesian Insurgents' Union, from the late 1920s an employee of the Polish Military Intelligence expedition in the Free City of Gdańsk, from 1934 Deputy Governor of Białystok.

1 kompania 1 batalionu Straży Granicznej, 1919 rok.

1st Company of the 1st Battalion of the Border Guards, 1919.

Kompania powstańców pod dowództwem Jana Trzęsioka, Bobrek.
A company of insurgents under the command of Jan Trzęsiok, Bobrek.

Zbiórka powstańców, 1919 rok.
Rally of insurgents, 1919.

1 października 1919 roku rządy polski i niemiecki zawarły porozumienie w sprawie amnestii dla uczestników powstania na Górnym Śląsku – ponad 22 tys. uchodźców mogło powrócić do domów. Pomimo przegranej powstanie wzmocniło polską świadomość narodową. Dzięki temu w wyborach komunalnych na Górnym Śląsku w listopadzie 1919 roku strona polska odniosła sukces, zdobyła 6822 (ponad 60%) na 11 255 mandatów. Radni przystąpili do akcji na rzecz równouprawnienia języka polskiego w urzędach, dążąc do zmiany nazw miejscowości (m.in. Hindenburg znowu stał się Zabrzem). Język polski dopuszczono do obrad rad miejskich, m.in. w Gliwicach, Raciborzu i Zabrze.

On 1 October 1919, the Polish and German governments reached an agreement on an amnesty for participants in the uprising in Upper Silesia – more than 22,000 refugees were allowed to return home. Despite its defeat, the uprising strengthened Polish national consciousness. As a result, in the municipal elections in Upper Silesia in November 1919, the Polish side was successful, winning 6,822 (over 60%) out of 11,255 votes. The councillors started a campaign for equal rights for the Polish language in offices, aiming to change the names of towns (among others Hindenburg became Zabrze again). The Polish language was allowed in the debates of city councils in Gliwice, Racibórz and Zabrze, among others.

Sztandar powstańczy z Pogrzebienia na ziemi rybnickiej.
Insurgent banner from Pogrzebienie in the Rybnik region.

Kompania powstańców z Brzozowic i Kamienia (powiat bytomski) w 1919 roku.
A company of insurgents from Brzozowice and Kamień (Bytom district) in 1919.

Zajęcie Bogucic, przedmieścia Katowic, przez niemiecki oddział pancerny w sierpniu 1919 roku.
The occupation of Bogucice, a suburb of Katowice, by a German armoured unit in August 1919.

Nr. 1. SOSNOWIEC, wtorek 7 października 1919 r. Cena 30 fen.

POWSTANIEC

Pismo uchodźców górnośląskich

Wychodzi 3 razy tygodniowo w Sosnowcu.

Do Braci Górnoślązaków.

Blisko ziemi rodzinnej i zagród naszych, a jednak daleko, bo żelaznym kordonem pruskim oddzieleni, znaleźliśmy się na granicy polskim. Opuściliśmy domy i roboty nasze, nie po dobrej woli, tylko zmuszeni — dlatego, iż ukochaliśmy narodowość naszą i Ojczyznę.

Nie po raz pierwszy to, że Polacy, za bronią chwyciwszy, uchodzić muszą i kryć się za granicą. Najlepsi patrioci nasi, od Kościuszki począwszy, byli wygnaniami.

„Duszą narodu polskiego jest pielgrzymstwo polskie” — powiada wieszcz nasz, Adam Mickiewicz. Duszą Śląska polskiego są jego powstańcy. Zaszczyt to niemają, ale i odpowiedzialność ogromna.

Nie do siebie już należymy, jeno do całej ojczyzny. Duch, który nas ożywia, oto jest świętość największa, którą z pogromu unieśliśmy do Polski.

Okazmy światu calemu, iż ta świętość gore jasnym plomieniem, iż ta polskość Górnego Śląska piastujemy między nami. Okazmy, iż Orla Białego, którego przypięliśmy onej pamiętnej nocy powstańczej, nie tylko na zewnątrz, ale i w sercach nosimy. Nie zezwolimy na to, aby się w szeregi nasze wkładaly niechęć lub zwątpienie. Drobne przykrości znómym cierpliwie, Karcmy niezgodnych, pokrzepiamy zwątpiałych.

Całej Polsce, która nas tak gościnnie przyjęła, świećmy wzorem prawdziwej miłości Ojczyzny. Śląskowi polskiemu pokażmy, iż nie tracimy ducha.

Wrogowi dajmy do zrozumienia, że twarzo zespoleni w swych pragnieniach nieugięcie stoimy przy polskim sztandarze. Da Bóg, w rychle powrócimy do domów naszych. Wtedy walkę, której nie mogliśmy ukończyć bronią — dokończymy orężem plebiscytu.

Przed krwią tych, którzy w boju za Ojczyznę dali życie i tych, którzy katusze więzienne cierpieli, chylimy się w pokorze. Slubujemy sił wszystkich dolożyć, aby ofiara ich przyniosła owoc wspaniały.

Wolność Górnego Śląska i zjednoczenie z wolną, całą i niepodległą Rzeczpospolitą Polską na wieki.

Tak nam dopomóż Bóg!

Dlaczego G. Śląsk musi być polskim?

L. Tetno życia gospodarczego Górnego Śląska zagłusze górnictwo i hutnictwo. O ile dla tego przemysłu przynależność do Polski przyniosłaby większe korzyści, o tyle można to o cale życie gospodarczem Górnego Śląska powiedzieć. Powody zaś, dla których przemysł górnośląski jak wogóle cała dzielnica przez połączenie z Polską zyska korzystniejsze warunki życia i rozwoju gospodarczego, są przedewszystkiem następujące:

1) Położenie geograficzne. Górnośląski okręg przemysłowy leży w ostatnim południowo-wschodnim zakątku dotychczasowych Niemiec. Przemysł górnośląski wciąż się skarży, że niema zbytu z powodu dalekich dróg i że taryfy kolejowe dla niego są niekorzystne („Handbuch des

Oberschl. Industriezirks“ 1913, strona 277, 325 i 329).

Należąc do Polski, przemysł górnośląski już przez granicę polityczną mniej podlegałby konkurencji zachodniej — niemieckiego przemysłu żelaznego („Handbuch“ str. 409) i niemieckich zagłębi węglowych, a z drugiej strony otworzyłby się jeszcze rynek polski (dawniej rosyjskim zwany), do którego przemysł górnośląski zawsze szukał dostępu, lecz na którym nie mógł się utrzymać z powodu odpornej polityki celarskiej Rosji przeciwko której górnośląscy przemysłowcy często się zwracali („Handbuch“ str. 290—294 i str. 409).

2) Zbyt.

W r. 1911 wydobyto na Górnym Śląsku 36,622,969 ton, a w roku 1913—43,801,056 ton węgla.

Z tego wywieziono np. w r. 1913 tylko mniej więcej czwartą część do ziem niemieckich Rzeszy, a resztę do ziem polskich Rzeszy, niemieckiej i zagranicę.

W liczbach przedstawia się zbyt górnośląskiego węgla następująco (wedle Statistik d. Oberschl. Berg. u. Hüttenmann. Ver. i. d. 1913).

a) do ziem polskich Rzeszy niemieckiej (Poznańskie, Prusy, Zachodnie, Górny Śląsk) szło w ogóle w r. 1913

ton. 20,120,158

b) do zagranicy „ 13,061,829

c) do niemiec. „ 10,619,056

ziem Rzeszy niemiec. „ 43,801,043

Górnośląski przemysł węglowy opierał zatem swą egzystencję przedewszystkiem na wywozie do ziem polskich (w najszerszym tego słowa znaczeniu) i po za granicę, zaś niemieckie ziemie nie wchodziły poważnie w rachubę, gdyż zaledwie czwartą część produkcji zużywały.

Należąc do Polski, górnośląski przemysł węglowy może powiększyć naturalny swój zbyt do ziem polskich i na wschód, bo tutaj współzawodnictwo — zachodnio niemieckie i angielskie już nie ma dla niego żadnego znaczenia. To samo oczywiście odnosi się do przemysłu żelaznego, który jeszcze więcej niż kopalnie cierpiał wskutek konkurencji zachodniej.

3) Brak rudy żelaznej w Niemczech i na Górnym Śląsku. Obfitość jej w Polsce.

Górnośląskie huty od dłuższego czasu już cierpią na brak rudy żelaznej. W ostatnich latach przedwojennych sprowadzaly rudę z Siegerland, z Szwecji i Hiszpanji przedewszystkiem, część pozatem także z Poznańskiego. Rudy te pomimo specjalnie niskich taryf przez dalekie transporty były bardzo drogie, żelazo górnośląskie z powodu droższyny surowca z trudnością więc tylko mogło konkurować z zachodnim żelazem. Żelazo mogłoby być tańszem gdyby się miało rudę z bliższych okolic, zużywały.

II POWSTANIE ŚLĄSKIE

The Second Silesian Uprising

W styczniu 1920 roku na Górnym Śląsku zaczęły obowiązywać regulacje traktatu wersalskiego. Władzę na spornym terenie objęła Międzysojusznicza Komisja Rządząca i Plebiscytowa. Wojska alianckie, francuskie i włoskie, zastąpiły stacjonujące dotychczas na tym terenie oddziały niemieckie. Przy życzliwości Francuzów na Górnym Śląsku uaktywniły się polskie struktury organizacyjne, w tym Polska Organizacja Wojskowa Górnego Śląska dowodzona przez por. Alfonsa Zgrzebnika. Jednocześnie w Bytomiu rozpoczął oficjalnie działalność Polski Komisarjat Plebiscytowy z Wojciechem Korfantym na czele, prowadzący politykę informacyjno-propagandową w celu pozyskania głosów Górnoślązaków w plebiscycie.

In January 1920, the regulations of the Treaty of Versailles came into force in Upper Silesia. The Inter-Allied Administrative and Plebiscite Commission power was introduced in the disputed area. Allied French and Italian troops replaced the German troops stationed in the area so far. With the goodwill of the French, Polish organisational structures became active in Upper Silesia, including the Polish Military Organisation of Upper Silesia, commanded by Lieutenant Alfons Zgrzebnik. At the same time, the Polish Plebiscite Commissariat, headed by Wojciech Korfanty, started its official activity in Bytom, conducting information and propaganda policy in order to gain votes of Upper Silesians in the plebiscite.

Zlot członków Towarzystwa Gimnastycznego „Sokół”, w pierwszym rzędzie pośrodku Wojciech Korfanty (od 1920 roku Polski Komisarz Plebiscytowy). Panewniki, 1919 rok.

Wojciech Korfanty (from 1920 Polish Plebiscite Commissioner) during a rally of the members of the ‘Sokół’ Polish Gymnastic Society. Panewniki, 1919.

Objęcie spornych terenów przez wojska alianckie nie zapewniło spokoju na obszarze plebiscytowym. Oficjalnie bezstronna policja bezpieczeństwa Sicherheitspolizei (Sipo) na Górnym Śląsku wspierała stronę niemiecką. W sierpniu 1920 roku napięcie zaczęło wzrastać. Niemcy usiłowali wykorzystać wojnę Polski z Rosją bolszewicką do utrzymania Górnego Śląska w granicach państwa niemieckiego bez konieczności przeprowadzenia plebiscytu. Niemieccy robotnicy sprzyjali bolszewikom. Organizowano masowe wiece i demonstracje o zabarwieniu antypolskim i antyfrancuskim. 17 sierpnia 1920 roku ogłoszono na Górnym Śląsku strajk generalny. Wielkie demonstracje odbyły się w Zabrzu, Rybniku i Katowicach. Ta ostatnia zakończyła się krwawo. Pod wpływem wieści z frontu wojny polsko-bolszewickiej, w Katowicach doszło do zamieszek. Niemiecka bojówka zabiła dr. Andrzeja Mielęckiego, lekarza pomagającego rannym. Jego śmierć stała się jedną z bezpośrednich przyczyn wybuchu II Powstania Śląskiego. Jeszcze 17 sierpnia rozpoczęły się walki, które nocą z 19 na 20 sierpnia 1920 roku przekształciły się w powstanie.

The seizure of the disputed territories by the Allied forces did not ensure peace in the plebiscite area. The officially impartial Sicherheitspolizei (Sipo) security police in Upper Silesia supported the German side. In August 1920, tensions began to rise. The Germans tried to take advantage of Poland's war with Bolshevik Russia to keep Upper Silesia within the borders of the German state without having to hold a plebiscite. German workers supported the Bolsheviks. Mass rallies and demonstrations with anti-Polish and anti-French undertones were organised. On 17 August 1920, a general strike was announced in Upper Silesia. Large demonstrations took place in Zabrze, Rybnik and Katowice. The latter ended in bloodshed. Influenced by the news from the front of the Polish-Bolshevik war, riots took place in Katowice. A German militia killed Dr. Andrzej Mielęcki, a doctor helping the wounded. His death became one of the direct causes of the outbreak of the Second Silesian Uprising. On 17 August, there was still spontaneous fighting, which developed into an uprising during the night from 19 to 20 August 1920.

Antypolska manifestacja niemiecka na Friedrichsplatz (obecnie Rynek) w Katowicach, sierpień 1920 roku.
 Anti-Polish German demonstration on Friedrichsplatz (now Rynek) in Katowice, August 1920.

Ulica Warszawska w Katowicach. Krzyżykiem zaznaczono miejsce, w którym 17 sierpnia 1920 roku rozjuszony tłum Niemców skatował dr. Andrzeja Mielęckiego.
 Manifestacja ludności niemieckiej na katowickim rynku 17 sierpnia 1920 roku, z antypolskimi i antyfrancuskimi przemówieniami, przeniosła się przed siedzibę francuskiego kontrolera powiatowego. Manifestujący zdarli flagi aliantów, a gmach obrzucili kamieniami. Francuscy żołnierze oddali strzały z karabinów maszynowych do agresywnego tłumu. Świadkiem zająć był dr Andrzej Mielęcki. Gdy chciał udzielić pomocy rannym, został rozpoznany jako polski działacz, a następnie skatowany. Po uprowadzeniu z transportu do szpitala został zabity, a jego ciało wrzucono do Rawy.

Warszawska Street in Katowice. A cross marks the place where on 17 August 1920 an angry mob of Germans beaten Dr. Andrzej Mielęcki. Manifestation of the German population in the Katowice market square on 17 August 1920, with anti-Polish and anti-French speeches, moved in front of the seat of the French district controller. The demonstrators tore down Allied flags and pelted the building with stones. In defence, French soldiers fired machine gun shots into the aggressive crowd. Dr. Andrzej Mielęcki was a witness to the incident. When he tried to help the wounded, he was recognised as a Polish activist and then beaten. Abducted from his transport to the hospital, he was killed and his body was thrown into the Rawa River.

Kierownictwo II Powstania Śląskiego, w pierwszym rzędzie m.in. dowódca Polskiej Organizacji Wojskowej Górnego Śląska – por. Alfons Zgrzebnik (trzeci z lewej), szef sztabu – mjr Jan Józef Ludyga-Laskowski (pierwszy z prawej), 1920 rok.
 The leadership of the Second Silesian Uprising, in the first row among others the commander of the Polish Military Organisation of Upper Silesia – Lieutenant Alfons Zgrzebnik (third from left), Chief of Staff – Major Jan Józef Ludyga-Laskowski (first from right), 1920.

W nocy z 19 na 20 sierpnia 1920 roku wybuchły walki w powiatach pszczyńskim, rybnickim, katowickim, lublinieckim, tarnogórskim, toszecko-gliwickim i zabrskim. Walki toczyły się także w rejonie linii kolejowej Opole–Krasiejów–Dobrodzień oraz w Raciborzu i Koźlu. Powstańcy opanowali większość strategicznych terenów przemysłowych – powiaty katowicki i bytomski, większość tarnogórskiego, zabrzańskie, rybnickiego i lublinieckiego, z wyjątkiem dużych miast, w których stacjonowały wojska alianckie oraz jednostki Sipo. Wybuch strajku polskich robotników przyczynił się do paraliżu regionu.

Siły polskie w II Powstaniu Śląskim szacowane są na około 14 tys. osób, podobnie – niemieckie (Kampforganisation Oberschlesien, tzw. Bojowa Organizacja Górnego Śląska) – ok. 10 tys. oraz bojówki (Rollkommando i Orgesch – Organisation Escherich).

Demonstracyjny i dość ograniczony charakter II Powstania Śląskiego wpłynął na stosunkowo niewielką liczbę poległych – 77-180 powstańców. Znienawidzona policja niemiecka została rozbrojona. Sukces powstańców śląskich umożliwił rozwiązanie Sipo i stworzenie polsko-niemieckiej tzw. Policji Plebiscytowej – w wyniku rozmów komisarzy plebiscytowych: Wojciecha Korfantego i Kurta Urbanka, prowadzonych w Bytomiu pod patronatem Komisji Międzysojuszniczej. Nakazano również rozwiązanie POW Górnego Śląska (de facto nie wykonane) i wezwano do zaprzestania strajku. Walka z ofensywą wojsk Rosji bolszewickiej uniemożliwiła Polsce wsparcie powstania.

During the night from 19 to 20 August 1920, fights broke out in the districts of Pszczyna, Rybnik, Katowice, Lubliniec, Tarnogór, Toszecko-Gliwice and Zabrze. Skirmishes also took place in the area of the Opole–Krasiejów–Dobrodzień railway line as well as in Racibórz and Koźle. The insurgents captured most of the strategic industrial areas – the Katowice and Bytom districts, most of the Tarnogórski, Zabrze, Rybnicki, and Lubliniec districts, with the exception of large cities, where the Allied troops and Sipo units were stationed. The outbreak of the Polish workers' strike contributed to the paralysis of the region.

Polish forces in the Second Silesian Uprising are estimated at about 14,000 people; similarly, the German forces (Kampforganisation Oberschlesien, the so-called 'Fighting Organisation of Upper Silesia') about 10,000 along with the Rollkommando and Orgesch, the Organisation Escherich militias.

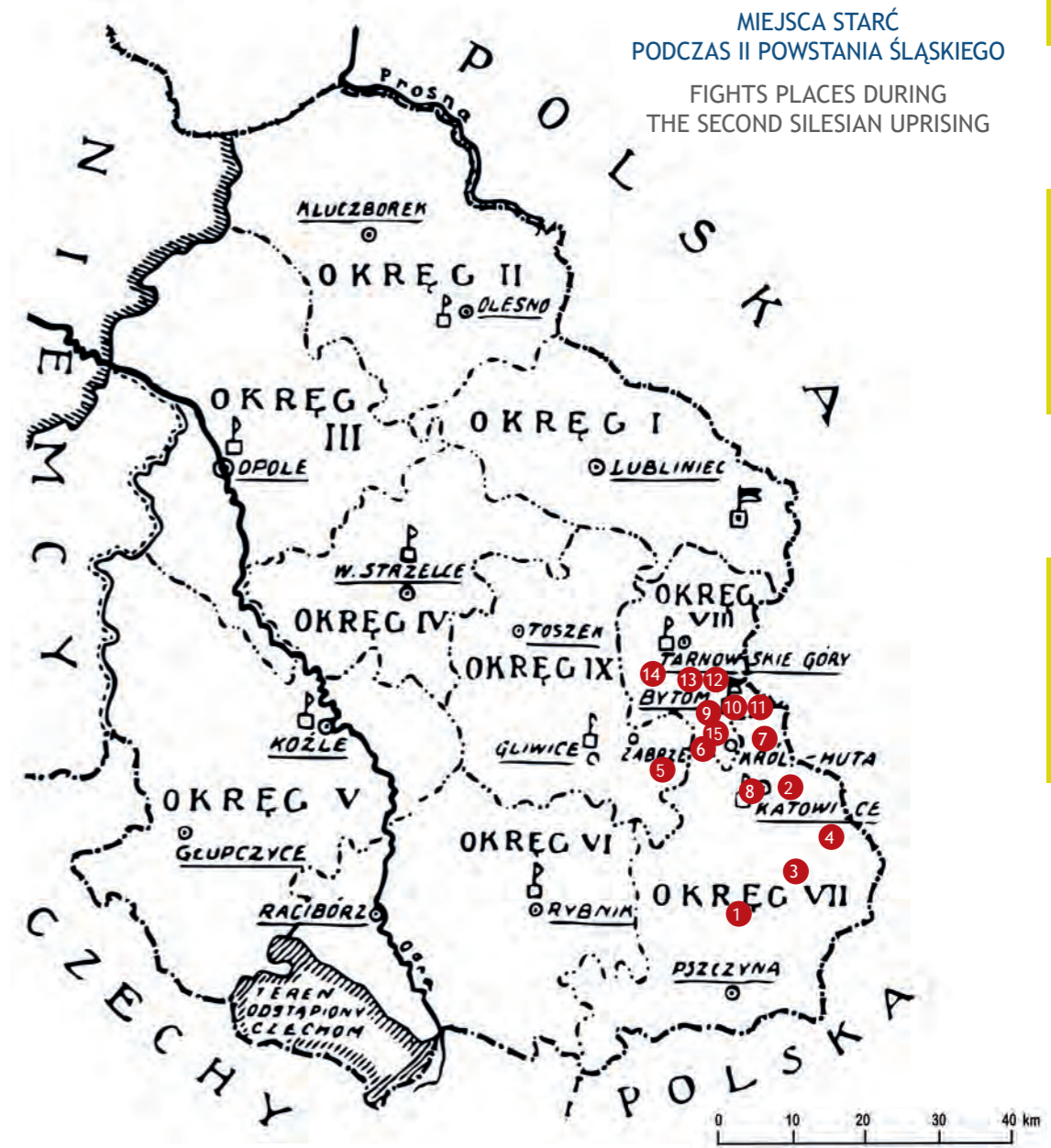
The demonstrative and rather limited character of the Second Silesian Uprising led to a relatively small number of casualties. It is estimated that 77-180 insurgents died. The hated German police were disarmed. The success of the Silesian insurgents made it possible to disband the Sipo and create the Polish-German so-called Plebiscite Police, as a result of talks between the plebiscite commissioners Wojciech Korfanty and Kurt Urbanek held in Bytom under the auspices of the Inter-Allied Commission. It also ordered the dissolution of the Upper Silesian Uprising (de facto not carried out) and called for the cessation of strikes. Fighting against the offensive of the Bolshevik Russian army made it impossible for Poland to support the uprising.

Funkcjonariusze Policji Plebiscytowej (Abstimmungspolizei, APO) w mundurach policyjnych. Mieszana polsko-niemiecka formacja porządkowa opierała się na zasadzie parytetu. Podległa Międzysojuszniczej Komisji Rządzącej i Plebiscytowej, miała dbać o porządek i bezpieczeństwo ludności na obszarze plebiscytowym aż do ukończenia misji aliantów na Górnym Śląsku.

Officers of the Plebiscite Police (Abstimmungspolizei, APO) in police uniforms. The mixed Polish-German police force was based on the principle of parity. The APO was subordinate to the Inter-Allied Administrative and Plebiscite Commission and it maintained order and security in the plebiscite area until the end of the Allied mission in Upper Silesia.

MIEJSCA STARĆ
PODCZAS II POWSTANIA ŚLĄSKIEGO
FIGHTS PLACES DURING
THE SECOND SILESIA UPRISING

1. MIKOŁÓW	6. CHORZÓW	11. DĄBRÓWKA WIELKA
2. MURCKI	7. SIEMIANOWICE	12. BRZOSOWICE-KAMIEŃ
3. HOŁDUNÓW	8. BOGUCICE	13. PIEKARY ŚLĄSKIE
4. MYSŁOWICE	9. ROZBARK	14. MIECHOWICE
5. NOWY BYTOM	10. BRZYZINY ŚLĄSKIE	15. ŁAGIEWNIKI

Kompania powstańcza z Katowic-Bogucic, sierpień 1920 roku. Powstańcy występują w umundurowaniu z oporządzeniem i uzbrojeniem pochodzenia niemieckiego. Wśród nakryć głów są zarówno cywilne kapelusze filcowe, niemieckie toczki wojskowe, czapki polskie tzw. maciejówki i cyklistówki, jak i rogatywki. Opaski rozpoznawcze na przedramieniu wyróżniają powstańców pełniących funkcje dowódcze.

Insurgent company from Katowice-Bogucice, August 1920. Insurgents are wearing uniforms with equipment and weapons of German origin. Among the headgear there are civilian felt hats, German military toques, Polish caps – so-called 'maciejówka' and cycling caps, and also cornets. Recognition bands on the forearms distinguish insurgents performing commanding functions.

Uczestnicy II Powstania Śląskiego w Katowicach-Zawodziu, po zakończeniu walk w sierpniu 1920 roku.

Participants in the Second Silesian Uprising in Katowice-Zawodzie, after the fighting ended in August 1920.

POLSKA ORGANIZACJA WOJSKOWA GÓRNEGO ŚLĄSKA

Polish Military Organisation
of Upper Silesia

Polska Organizacja Wojskowa Górnego Śląska powstała 11 stycznia 1919 roku z inicjatywy Naczelnej Rady Ludowej w Poznaniu, dążącej do scalenia organizacji konspiracyjnych Górnego Śląska. Komendantem POW Górnego Śląska został Józef Grzegorzek, współpracujący w sprawach militarnych z por. Alfonsiem Zgrzebniokiem oraz pięcioosobowym Komitetem Wykonawczym. Organizacja miała powiatową strukturę organizacyjną. Mimo braku możliwości formowania zwartych oddziałów, jednolicie umundurowanych i przeszkolonych, ustalono że standardowym uzbrojeniem dla piechoty będzie karabin lub dostępna broń krótka oraz granaty ręczne.

The Polish Military Organisation of Upper Silesia was founded on 11 January 1919, at the initiative of the Supreme People's Council in Poznań, which aimed to unite the underground organisations of Upper Silesia. Józef Grzegorzek became the commander of the Upper Silesian PMO, cooperating with Lieutenant Alfons Zgrzebniok and a five-member Executive Committee in military matters. The organisation had a district organisational structure. Despite the lack of possibility to form compact, uniformed, and trained units, it was agreed that the standard armament for infantry would be a rifle or available small arms and hand grenades.

Sztab kolejowego POW.

Siedzą od lewej: Manten, kpt. Włodarczyk (Werner) – szef kolejowego POW, prezes Edmund Wąsik – zastępca szefa POW, Izidor Murek – okręgowy.

Od lewej stoją prezesi okręgowi: Jan Czoch, Michałik, Jankowski, Porąbka, Tkocz, Franciszek Krzykała, Florian Radwański.

Staff of Railway PMO.

Seated from left: Manten, Capt. Włodarczyk (Werner) – chief of Railway PMO, President Edmund Wąsik – deputy chief of PMO, Izidor Murek – district president.

From the left, standing, the district presidents: Jan Czoch, Michałik, Jankowski, Porąbka, Tkocz, Franciszek Krzykała, Florian Radwański.

Sześć batalionów POW Górnego Śląska w przededniu wybuchu II Powstania dysponowało bronią jedynie dla 30% zaprzysiężonych. Jednak równie słabo uzbrojone i wyposażone były powstające od kilku miesięcy bojówki niemieckie.

On the eve of the outbreak of the Second Uprising, the armament of the six-battalions of the Polish Military Organisation of Upper Silesia were sufficient for up to 30% of the sworn troops. However, the main force of the uprising was opposed by equally poorly equipped and armed German militias, which had been being formed for several months.

Ślub porucznika Jana Przybyłka – uczestnicy uroczystości, głównie oficerowie POW Górnego Śląska. Sosnowiec, 1919 rok.
Lieutenant Jan Przybyłka's wedding – participants of the ceremony, mainly officers of the Polish Military Organisation of Upper Silesia. Sosnowiec, 1919.

„Przysięgam Panu Bogu Wszechmogącemu, że jako dobry żołnierz będę spełniał wszystkie rozkazy mojej przełożonej władzy powstańczej. Ślubuję dochować tajemnicy organizacyjnej i na wezwanie walczyć z bronią w rękę o przyłączenie Górnego Śląska do Polski. Tak mi dopomóż Bóg.”

‘I swear to the Lord God Almighty that as a good soldier I will obey all orders of my superior insurgent authority. I vow to keep organisational secrets and, when called upon, to fight with arms for the incorporation of Upper Silesia to Poland. So help me God’.

Przysięga członka POW Górnego Śląska.

The oath of a member of the Polish Military Organisation of Upper Silesia.

Po II Powstaniu Śląskim POW Górnego Śląska miała zostać rozwiązana. Od jesieni struktura funkcjonowała pod nazwą Centrali Wychowania Fizycznego (CFW), podporządkowana formalnie Polskiemu Komitetowi Plebiscytowemu. Na jej czele stał kpt. Mieczysław Paluch, a jego zastępcą został por. Alfons Zgrzebniok. Organizacja nie utraciła militarne go charakteru. Nadal jej celem było szkolenie, opracowanie planów mobilizacyjnych oraz przygotowanie planów walk powstańczych.

Pod koniec 1920 roku CWF została podporządkowana dowódcy Okręgu Generalnego Poznań, gen. bryg. Kazimierzowi Raszewskiemu. Zdecydowano, że działania konspiracji wojskowej na terenie plebiscytowym oraz przygotowania do kolejnego powstania będą realizowane na terenach nadgranicznych pod auspicjami Wojska Polskiego.

Sztab kolejowego POW.
Siedzą od lewej: Manten, kpt. Włodarczyk (Werner) – szef kolejowego POW, prezes Edmund Wąsik – zastępca szefa POW, Izydor Murek – okręgowy. Od lewej stoją prezesi okręgowi: Jan Czoch, Michalik, Jankowski, Porąbka, Tkocz, Franciszek Krzykała, Florian Radwański.

Staff of Railway PMO.
Seated from left: Manten, Capt. Włodarczyk (Werner) – chief of Railway PMO, President Edmund Wąsik – deputy chief of PMO, Izydor Murek – district president. From the left, standing, the district presidents: Jan Czoch, Michalik, Jankowski, Porąbka, Tkocz, Franciszek Krzykała, Florian Radwański.

After the Second Silesian Uprising, the Upper Silesian Military Organisation was to be disbanded. From the autumn, the structure functioned under the name of Central Physical Education, formally subordinated to the Polish Plebiscite Committee. It was headed by Captain Mieczysław Paluch, with Lieutenant Alfons Zgrzebniok as his deputy. The organisation did not lose its military character. Its purpose was still to train, develop mobilisation plans, and prepare plans for insurgent battles.

At the end of 1920, the CPE was subordinated to the commander of the General District of Poznań, Brigadier General Kazimierz Raszewski. It was decided that military conspiracy activities in the plebiscite area and preparations for the next uprising would be carried out in the border areas under the auspices of the Polish Army.

Zbiórka POW Górnego Śląska z powiatu bytomskiego podczas jednego z pierwszych ćwiczeń. Zwraca uwagę brak broni indywidualnej, wiosna 1920 roku.

A rally of the Upper Silesian PMO from the Bytom district during one of the first exercises. The lack of individual weapons is noticeable, spring 1920.

III POWSTANIE ŚLĄSKIE

The Third Silesian Uprising

Niepomyślny dla Polaków wynik marcowego referendum przesądził o wprowadzeniu rozwiązań siłowych. 22 marca 1921 roku przed siedzibą Polskiego Komitetu Plebiscytowego w Opolu odbyła się manifestacja Niemców postulujących przyłączenie Górnego Śląska do Rzeszy Niemieckiej. Wojska francuskie powstrzymały protestujących przed zamieszkami, lecz sytuacja zaostrzała się. III Powstanie Śląskie rozpoczęło się w nocy z 2 na 3 maja 1921 roku strajkiem generalnym i odcięciem połączenia kolejowego pomiędzy Rzeszą Niemiecką a Górnym Śląskiem. 4 maja Wojciech Korfanty zrzekł się stanowiska Polskiego Komisarza Plebiscytowego i ogłosił się dyktatorem powstania. Dowódcą polskich oddziałów został ppłk Maciej Mielżyński.

The result of the March referendum, which was unfavourable for the Poles, demanded the introduction of forceful solutions. On 22 March 1921, a demonstration of Germans calling for the incorporation of Upper Silesia into the German Reich took place in front of the Polish Plebiscite Committee in Opole. French troops stopped the protesters from rioting, but the situation escalated. The uprising started on the night of 2/3 May 1921 with a general strike. The railway connection between the German Reich and Upper Silesia was also cut off. On 4 May, Wojciech Korfanty resigned from his post as Polish Plebiscite Commissioner and declared himself dictator of the uprising. Lieutenant Colonel Maciej Mielżyński became the commander of the Polish troops.

Sztab Grupy Operacyjnej „Północ” podczas III Powstania Śląskiego, 1921 rok.
Staff of the Operational Group ‘North’ during the Third Silesian Uprising, 1921.

Rozkaz. №1. POWSTAŃCY GÓRNEGO ŚLĄSKA

Grozi nam niesłychana krzywda, wbrew traktatowi wersalskiemu, wbrew wynikom głosowania okręg przemysłowy i polskie powiaty mają być znów oddane pod jarzmo pruskie.

Równocześnie Niemiec przemysłowcy naradzają się nad tem, jak po przyłączeniu tych części do Niemiec usuwać z nich robotnika polskiego z kopalń i hut i zastąpić go obcym.

POWSTAŃCY! Na ztratę ziemi, na dalszą niewolę, na germanizację i na odłączenie od wolnej Polski, na wyrzucanie z naszych warsztatów pracy pozwolić nie możemy.

Jeśli spokojnie przeprowadzone pomimo terroru niemieckiego głosowanie nie wystarczyło do udowodnienia wobec świata naszych praw, musimy poprzeć je siłą.

Z karabinami ukrywanymi w czasie niewoli, z bronią pozostałą z dwóch poprzednich powstań zerwaliście się na mój rozkaz dzisiaj, zaskoczeniem obsadziliście szereg gmin i miast i gotowi jesteście bronić swej ziemi do ostatniej kropli krwi.

Rozkazuję rozbrajać dalej z całą energią bandy slosstruplerów niemieckich, wobec spokojnie zachowującej się ludności niemieckiej okazać na całym świecie znana polską tolerancję. Wszelki rabunek pod karą śmierci zakazany.

Wobec władz koalicyjnych zachowywać bezwzględną lojalność i nie dać się porwać pod żadnym warunkiem do zafargu z niemi.

Przez nasze ręce odzyskać musi lud Górnos Śląski te części naszej świętej ziemi, które nam się należą.

W tej myśli walczmy, a zwycięstwo pewne.

Miejsce postoju
W uroczystym dniu święta narodowego
3 maja 1921 r. 5 g. rano

Nowina Doliwa
NACZELNY WÓDZ
POWSTAŃCÓW GÓRNOŚLĄSKICH

Ppłk Maciej Mielżyński ps. „Nowina-Doliwa” (1869-1944), polski działacz narodowy w Wielkopolsce i na Górnym Śląsku, Naczelny Dowódca Wojsk Powstańczych podczas III Powstania Śląskiego, współzałożyciel Stronnictwa Polskiego na Górnym Śląsku.

Lieutenant Colonel Maciej Mielżyński a.k.a. ‘Nowina-Doliwa’ (1869-1944), Polish national activist in Greater Poland and Upper Silesia, Commander-in-Chief of the Armed Forces during the Third Silesian Uprising, co-founder of the Polish Party in Upper Silesia.

Mjr Jan Józef Ludyga-Laskowski (1894-1956), polski działacz niepodległościowy, żołnierz Armii Polskiej we Francji, zastępca Naczelnego Dowódcy III Powstania Śląskiego, współzałożyciel Związku Byłych Powstańców.

Major Jan Józef Ludyga-Laskowski (1894-1956), Polish independence activist, soldier of the Polish Army in France, Deputy Commander-in-Chief of the Third Silesian Uprising, co-founder of the Association of Former Insurgents.

Kpt. Alfons Zgrzebnik i płk Michał Żymierski ps. „Rola”, kierownik ekspozytury Naczelnego Dowództwa Wojska Polskiego ds. Powstania Śląskiego, organizujący w obozach uchodźców Milicję Górnośląską.

Captain Alfons Zgrzebnik and Colonel Michał Żymierski a.k.a. ‘Rola’, head of the Polish Army Supreme Command’s exposition for the Silesian Uprising, who organised the Upper Silesian Militia in the refugee camps.

Liczebność wojsk powstańczych szacuje się na około 30 tys. żołnierzy na początku powstania do maksymalnie 40 tys. w jego końcowej fazie. Powstańcy dysponowali około 31 tys. karabinów ręcznych, 632 karabinami maszynowymi, 3 292 pistoletami, 694 granatnikami oraz kilkudziesięcioma tysiącami granatów. Uzbrojenie systematycznie powiększano. Sztab Generalny Wojska Polskiego dostarczył także wagony i lokomotywy do zestawienia 5 pociągów pancernych, samochód pancerny oraz około 50 dział, przetrzuconych przez granicę polsko-niemiecką.

The number of insurgents is estimated at around 30,000 soldiers at the beginning of the uprising, up to a maximum of 40,000 in its final phase. The insurgents had at their disposal around 31,000 handguns, 632 machine guns, 3,292 pistols, 694 grenade launchers, and tens of thousands of grenades. The armament was systematically expanded. The General Staff of the Polish Army also provided wagons and locomotives to assemble 5 armoured trains, an armoured car, and about 50 heavy guns, which were moved across the Polish-German border.

Uczestnicy III Powstania Śląskiego.
Participants in the Third Silesian Uprising.

Zgrupowanie żołnierzy po III Powstaniu Śląskim.
Grouping of soldiers after the Third Silesian Uprising.

Już w 1920 roku z polecenia sztabu niemieckiej armii oraz Ministerstwa Spraw Zagranicznych Rzeszy utworzono Organizację Bojową Górnego Śląska (Kampforganisation Oberschlesiens), liczącą około 30 tys. osób. Wskutek aresztowań dokonanych przez Francuzów i przejęcia magazynów z amunicją, jej wartość bojowa znacznie spadła. W 1921 roku, gdy oddziały powstańcze odnosiły sukcesy, Niemcy utworzyli Samoobronę Górnego Śląska (Selbst Oberschlesiens). 20 maja 1921 roku jej dowódcą został gen. Karl Hofer. Ogólna liczba sił niemieckich na Górnym Śląsku w okresie plebiscytu i III Powstania Śląskiego była szacowana na 30-40 tys. żołnierzy, wyposażonych w ok. 15 tys. karabinów ręcznych, 226 karabinów ma-

szynowych oraz 2600 pistoletów. Regularne oddziały niemieckie dostarczyły później na Górny Śląsk 30 dział i 6 pociągów pancernych. Wzmocnieniem były także pododdziały kawalerii.

Pomimo zwycięstwa w bitwach o Górę św. Anny oraz o Kędzierzyn Niemcom nie udało się wkroczyć do centrum okręgu przemysłowego oraz na wschodnie ziemie Górnego Śląska, utracone na rzecz Polaków. Zdecydowana postawa Komisji Międzysojuszniczej w czerwcu 1921 roku spowodowała rozdzielenie obu walczących stron. 14 czerwca Wojciech Korfanty, Polski Komisarz Plebiscytowy na Górnym Śląsku, podpisał z gen. Karlem Hoferem, porozumienie zobowiązujące obie strony do wycofania swoich oddziałów z zajmowanych terenów.

Straty strony polskiej po walkach III Powstania Śląskiego szacuje się na około 1800 poległych i 794 rannych. Po stronie niemieckiej straty wyniosły około 500 poległych, a rany odniosło około 1500 osób.

12 października 1921 roku Rada Ligi Narodów ostatecznie zadecydowała o podziale Górnego Śląska. Polsce przyznano powiaty: katowicki, pszczyński, rybnicki i częściowo powiaty świętochłowicki, tarnogórski, lubliniecki, zabrzański, bytomski oraz gliwicki. Polska otrzymała około 30% obszaru plebiscytowego, zamieszkiwanego przez milion osób. W wyniku Powstań Śląskich do Polski przyłączono tereny wysoko uprzemysłowione. Miało to ogromne znaczenie dla gospodarki odradzającej się Rzeczypospolitej Polskiej.

Already in 1920, by order of the German army staff and the Reich Ministry of Foreign Affairs, the Battle Organisation of Upper Silesia (Kampforganisation Oberschlesiens) was established, numbering some 30,000 men. As a result of arrests made by the French and the seizure of ammunition depots, its combat value decreased significantly. In 1921, when the insurgent units were successful, the Germans created the Self-Defence of Upper Silesia (Selbst Oberschlesiens). On 20 May 1921, General Karl Hofer became its commander. The total number of German forces in Upper Silesia during the plebiscite and the Third Silesian Uprising was estimated at between 30,000 and 40,000 soldiers, equipped with around 15,000 handguns, 226 machine guns, and 2,600 pistols. After supplementation from the German army, they obtained about 30 heavy guns and 6 armoured trains. Cavalry subdivisions were also reinforced.

Despite the victory in the battles for St. Anne's Mountain and Kędzierzyn, the Germans did not manage to enter the centre of the industrial district and the eastern parts of Upper Silesia, lost to the Poles. The resolute attitude of the Inter-Allied Commission in June 1921 resulted in the separation of the two fighting sides. On 14 June, Wojciech Korfanty, Polish Plebiscite Commissioner in Upper Silesia, signed an agreement with General Karl Hofer, Commander of Selbst Oberschlesiens, obliging both sides to withdraw their troops from the occupied territories.

The losses of the Polish side after the fights of the Third Silesian Uprising are estimated at around 1800 killed and 794 wounded. On the German side, the losses were about 500 killed and 1500 wounded.

On 12 October 1921, the Council of the League of Nations finally decided to divide Upper Silesia. Poland was granted the districts of Katowice, Pszczyna and Rybnik. The districts of Świętochłowicki, Tarnogórski, Lubliniecki, Zabrzański, Bytomski and Gliwicki also belonged partly to Poland. Poland received about 30% of the plebiscite area, where one million inhabitants lived. As a result of the Silesian Uprisings, highly industrialised areas were annexed to Poland. This was of enormous significance for the economy of the reborn Republic of Poland.

Zgrupowanie podgrupy „Linke”. Lubliniec, 1921 rok.
Grouping of the 'Linke' subgroup. Lubliniec, 1921.

ORGANIZACJA WOJSK POWSTAŃCZYCH W III POWSTANIU ŚLĄSKIM

Organisation of insurgent armies in the Third Silesian Uprising

W pierwszych dniach III Powstania Śląskiego siły powstańcze były zorganizowane na zasadach terytorialnych według ośrodków mobilizacji. Po utworzeniu frontu zaczęto organizować związki taktyczne: bataliony, pułki, a nawet dywizję. Całość sił została podzielona na trzy związki operacyjne: Grupy „Południe” (10 tys. żołnierzy), „Wschód”/„Środek” (16 tys. żołnierzy) i „Północ” (9,5 tys. żołnierzy). Dowództwa poszczególnych grup składały się ze sztabów, podzielonych na wydziały (I. Organizacyjno-mobilizacyjny, II. Informacyjny, III. Operacyjny, IV. Materiałowy i Zapatrzeniowy) i referaty. Obok sztabu w strukturze dowództw znajdowały się adiutantura, inspektorat piechoty, szefostwo intendentury, szefostwo sanitarne, szefostwo łączności, szefostwo inżynieryjno-saperskie i szefostwo duszpasterstwa.

In the first days of the Third Silesian Uprising, the insurgent forces had a territorial organisation structure based on mobilisation centres. After the front was created, tactical associations started to be organised: battalions, regiments, and even a division. The whole force was divided into three operational compounds: Groups ‘South’ (10,000 soldiers), ‘East’/‘Middle’ (16,000 soldiers), and ‘North’ (9500 soldiers). The headquarters of each group consisted of staff, divided into departments (I. Organisational-Mobilisation, II. Operational, IV. Material and supply) and sections. In addition to the headquarters, the command structure included the adjutant’s office, infantry inspectorate, intendant’s division, sanitary division, communication division, engineering division, and pastoral division.

Sztab Naczelnego Dowództwa Wojsk Powstańczych. Siedzą od lewej: szef oddziału wywiadowczego por. Jan Kowalewski, szef sztabu mjr Stanisław Rostworowski ps. „dr Lubieniec”, Naczelny Wódz ppłk Maciej Mielżyński ps. „Nowina-Doliwa”, szef oddziału operacyjnego por. Remigiusz Grocholski ps. „Brochwicz”, szef służby sanitarnej dr Kolczewski.

The staff of the Supreme Command of the Armed Forces. Seated from the left: the chief of the intelligence branch Lieutenant Jan Kowalewski, the chief of staff Major Stanisław Rostworowski a.k.a. ‘Dr. Lubieniec’, the Commander-in-Chief Lieutenant Colonel Maciej Mielżyński a.k.a. ‘Nowina-Doliwa’, the chief of the operations branch Lieutenant Remigiusz Grocholski a.k.a. ‘Brochwicz’, the chief of the sanitary service Dr. Kolczewski.

Sztab Grupy Operacyjnej „Wschód” w Bielszowicach, maj 1921 roku. Dowódca grupy kpt. Karol Grzesik ps. „Hauke” (1), szef sztabu kpt. rez. dr Michał Grażyński ps. „Borelowski” (2), zastępca szefa sztabu ppor. Mieczysław Chmielewski ps. „Grzymała” (3), zastępca dowódcy grupy Wiktor Przedpełski ps. „Pelczyński” (4), Olga Zarzycka-Ręgorowiczowa z wydziału prasowego grupy (5).

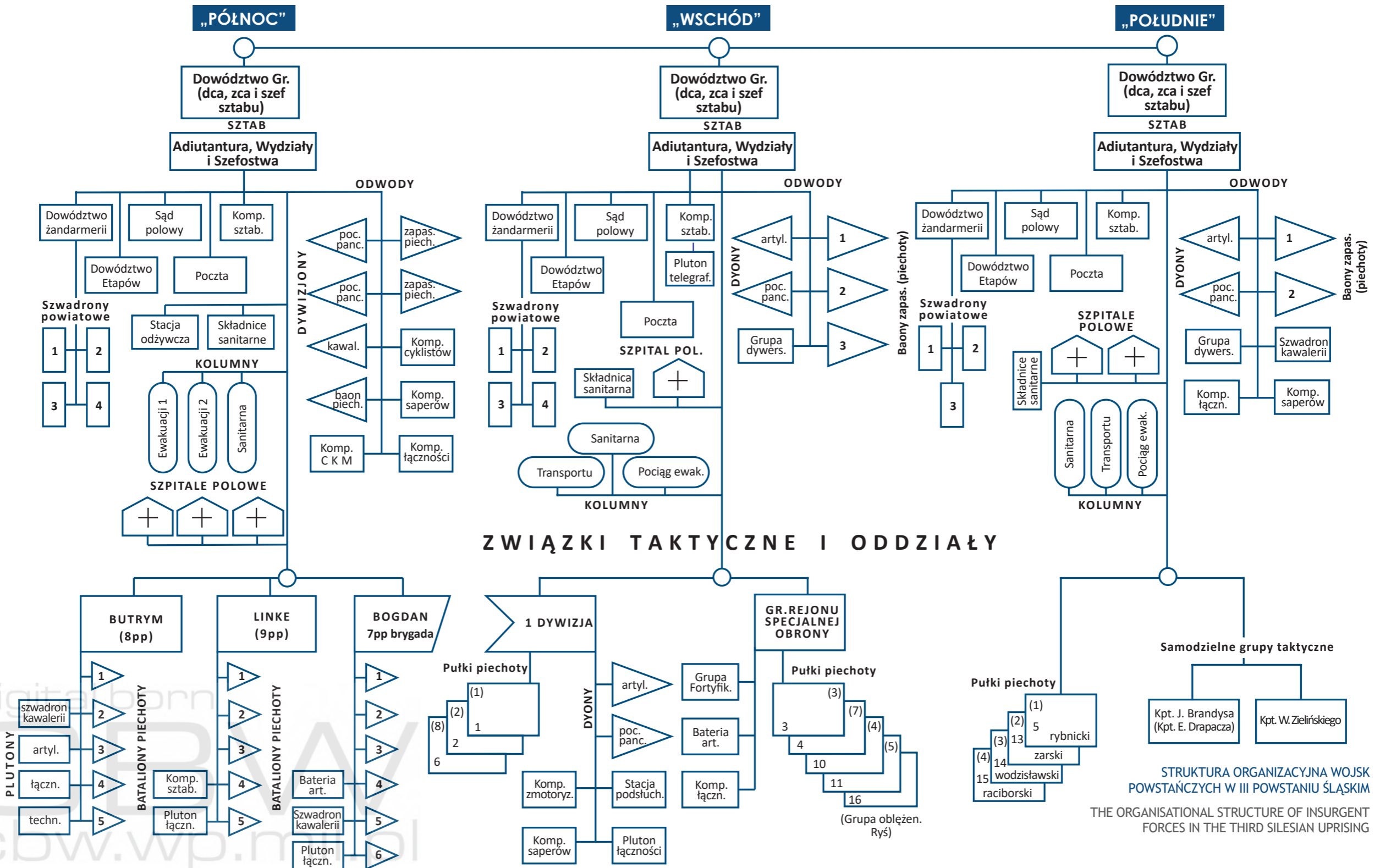
Staff of the Operational Group ‘East’ in Bielszowice, May 1921. Group Commander Captain Karol Grzesik a.k.a. ‘Hauke’ (1), Chief of Staff Captain Dr. Michał Grażyński a.k.a. ‘Borelowski’ (2), Deputy Chief of Staff Lieutenant Mieczysław Chmielewski a.k.a. ‘Grzymała’ (3), deputy commander of the group Wiktor Przedpełski a.k.a. ‘Pelczyński’ (4), Olga Zarzycka-Ręgorowiczowa from the press department of the group (5).

Sztab 1 Dywizji Wojsk Powstańczych. Pośrodku dowódca dywizji mjr Jan Józef Ludyga-Laskowski. Po jego lewej stronie szef sztabu por. Stanisław Konieczny i szef wydziału operacyjnego kpt. Jan Keller.

The staff of the 1st Division of the Insurgent Army. In the centre — Major Jan Józef Ludyga-Laskowski, Division Commander. To his left Lieutenant Stanisław Konieczny, Chief of Staff, and Capt. Jan Keller, Chief of Operations.

GRUPY OPERACYJNE

STRUKTURA ORGANIZACYJNA WOJSK POWSTAŃCZYCH W III POWSTANIU ŚLĄSKIM THE ORGANISATIONAL STRUCTURE OF INSURGENT FORCES IN THE THIRD SILESIA UPRISING

Odprawa oficerów 11 Pułku Piechoty w Rokitnicy, maj 1921 roku.
Briefing of officers of the 11th Infantry Regiment in Rokitnica, May 1921.

Grupa powstańców z I Sekcji Saperów Boguckich na podwórzu familoka w czasie przerwy w walkach III Powstania Śląskiego. Przed stołem tablica z napisem: „Pamiętka z Powstania 1921. I Sekcja Saperów Boguckich”.

A group of insurgents from the 1st Section of the Bogucki Sappers in the yard of a *familok* (a ubiquitous type of Silesian housing unit) during a break in the fighting during the Third Silesian Uprising. In front of the table a plaque with the inscription: 'Souvenir from the 1921 Uprising. 1st Section of the Bogucki Sappers'.

Gathering of the 4th (10th) Infantry Regiment before marching to the front. Królewska Huta, May 1921. During the night of 2/3 May 1921, an insurgent battle group was formed in Lipiny. The subunit under the command of Henryk Majętny attempted to capture Królewska Huta, but after the intervention of the coalition forces, it withdrew to Lipiny. The action conducted on 7 May brought the capture of Królewska Huta. After pushing out the German militia, with the consent of the inter-allied authorities, the subunit controlled the town. On 10 May the subunit received the status of a regiment and the number 4 (later 10) in the 'East' Group. At the end of May, the 10th (4th) Infantry Regiment of the 1st Division of Insurgent Army in the strength of 2,400 soldiers was sent to the front. On 2 June 1921, on the defensive position Januszkowice – Raszowa – Łąki Kozielskie – Cisowa, it was attacked by German troops and became partially dispersed during the withdrawal.

Zbiórka 4 (10) Pułku Piechoty przed wymarszem na front. Królewska Huta, maj 1921 roku. W nocy z 2/3 maja 1921 roku w miejscowości Lipiny sformowano powstańczą grupę bojową. Pododdział pod dowództwem Henryka Majętnego próbował zająć Królewską Hutę, lecz po interwencji wojsk koalicyjnych wycofał się do Lipin. Akcja przeprowadzona 7 maja przyniosła opanowanie Królewskiej Huty. Po wyparciu bojówek niemieckich, za zgodą władz międzysojusznicznych pododdział kontrolował miasto. 10 maja pododdział otrzymał status pułku i numer 4 (następnie 10) w Grupie „Wschód”. Pod koniec maja 10 (4) Pułk Piechoty im. Czwartaków 1 Dywizji Wojsk Powstańczych w sile 2,4 tys. żołnierzy skierowano na front. 2 czerwca 1921 roku na pozycji obronnej: Januszkowice – Raszowa – Łąki Kozielskie – Cisowa został zaatakowany przez wojska niemieckie i uległ częściowemu rozproszeniu podczas wycofywania.

Sztab Grupy Operacyjnej „Południe” w Jastrzębiu. W środku dowódca Grupy ppłk Bronisław Sikorski ps. „Cietrzew” z oficerami sztabu: kpt. Januszem Wężykiem, por. Romanem Grześkowiakiem ps. „Brunhorst”, Mikołajem Witczakiem, Józefem Witczakiem, dowódcą artylerii dr. Zygmunt Döllingerem ps. „Döelli” i por. Krzystkiem.

The staff of the Operational Group 'South' in Jastrzębie. In the middle the commander of the Group, Lieutenant Colonel Bronisław Sikorski a.k.a. 'Cietrzew', with the staff officers: Captain Janusz Wężyk, Lieutenant Roman Grześkowiak a.k.a. 'Brunhorst', Mikołaj Witczak, Józef Witczak, the artillery commander Dr. Zygmunt Döllinger a.k.a. 'Döelli', and Lieutenant Krzystek.

Pluton karabinów maszynowych z 1 kompanii 3 batalionu 1 Pułku Wojsko Powstańczych z lekkim karabinem maszynowym Maschinengewehr 08/15.

Machine gun platoon from the 1st company of the 3rd battalion of the 1st Regiment of the Insurgent Army with the light machine gun Maschinengewehr 08/15.

Artyleria powstańcza w marszu pod Zębovicami.
Insurgent artillery on the march near Zębowice.

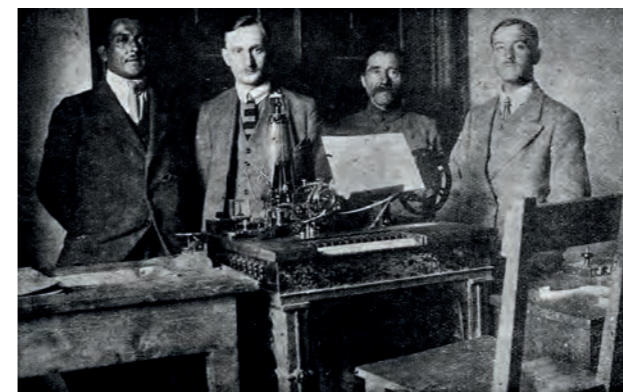
Orkiestra dęta i kompania powstańcza wyruszająca do walki z powiatu raciborskiego, czerwiec 1921 roku.
Brass band and insurgent company from Racibórz district, June 1921.

Powstańcza kuchnia polowa Wojtacha w oddziale Edmunda Kabcicza, 1921 rok.
Wojtacha's insurgent field kitchen in Edmund Kabcicz's unit, 1921.

Pociąg sanitarny Nr 3 w Herbach.
Sanitary train No. 3 in Herby.

Telegraf Hughesa (zwany potocznie „juzem”), w grupie „Północ”.
Hughes Telegraph (commonly known as 'juz'), in the 'North' group.

Radiostacja polowa grupy „Północ” w Tworogu.
Field radio station of the 'North' group in Tworóg.

**GRUPA WAWELBERGA
 I DZIAŁANIA SPECJALNE
 W POWSTANIACH ŚLĄSKICH**

**Wawelberg Group and
 Special Operations in the
 Silesian Uprisings**

Kpt. Tadeusz Puszczyński ps. „Konrad Wawelberg” (1895-1939), żołnierz I Brygady Legionów Polskich i POW, dowódca Grupy Destrukcyjnej „Wawelberga”. Planując III Powstanie Śląskie zwrócono uwagę na konieczność uniemożliwienia Niemcom dotarcia na tereny Górnego Śląska. Kpt. Tadeusz Puszczyński opracował koncepcję przerywania komunikacji kolejowej (wysadzenie mostów i torów kolejowych) oraz łączności telegraficznej i telefonicznej na szlakach komunikacyjnych pomiędzy Górnym Śląskiem a Rzeszą, na zachód od obszaru plebiscytowego. Realizacja tej koncepcji umożliwiła wojskom powstańczym osiągnięcie linii rzeki Odry. Na jej podstawie został opracowany, w dwóch wariantach, plan działań specjalnych na wypadek działań ofensywnych i defensywnych. 11 czerwca 1921 roku kpt. Tadeusz Puszczyński otrzymał rozkaz sformowania Szturmowej Grupy jako odwodu Naczelnej Komendy Wojsk Powstańczych do typowych działań zaczepnych pod Górą św. Anny i na znak protestu podał się do dymisji.

Captain Tadeusz Puszczyński, a.k.a. ‘Konrad Wawelberg’ (1895-1939), soldier of the 1st Brigade of the Polish Legions and the Polish Military Organisation, commander of the Wawelberg Destruction Group.

When planning the Third Silesian Uprising, attention was paid to the necessity of preventing the Germans from reaching the Upper Silesian territories. Captain Tadeusz Puszczyński worked out a concept of interrupting railway communication (blowing up bridges and railway tracks), as well as telegraph and telephone communication on communication routes between Upper Silesia and the Reich, west of the plebiscite area. The implementation of this concept enabled the insurgent army to reach the line of the Oder River. On its basis, a plan of special operations for offensive and defensive actions was developed in two variants.

On 11 June, Captain Tadeusz Puszczyński received orders to form an Assault Group as a back-up of the Supreme Command of Insurgent Forces for typical offensive actions near St. Anne’s Mountain, and he resigned in protest.

W III Powstaniu Śląskim po raz pierwszy w historii Wojska Polskiego użyto grup dywersyjnych do realizacji celu operacyjnego – izolacji obszaru działań wojennych. Pierwsze działania dywersyjne na Górnym Śląsku przeprowadzono w czasie I Powstania Śląskiego. Po powstaniu w strukturach POW utworzono Referat do Zadań Specjalnych przy Sztabie Dowództwa Głównego Polskiej Organizacji Wojskowej Górnego Śląska, który miał nadzorować i koordynować działania dywersyjne.

1 maja 1921 roku kpt. Tadeusz Puszczyński ps. „Konrad Wawelberg” otrzymał rozkaz wykonania zaplanowanych działań dywersyjnych 3 maja o godz. 2.00 w nocy. W akcji uczestniczyło 64 dywersantów w czterech grupach o kryptonimach „A”, „G”, „N” i „UE”.

During the Third Silesian Uprising, diversionary groups were used for the first time in the history of the Polish Army to achieve an operational goal the isolation of the area of warfare. The first diversionary actions in Upper Silesia were carried out during the First Silesian Uprising. After the uprising, a Special Tasks Desk was created within the structures of the Polish Military Organisation at the Headquarters of the Polish Military Organisation of Upper Silesia, which was to supervise and coordinate diversionary activities.

On 1 May 1921, Captain Tadeusz Puszczyński a.k.a. ‘Konrad Wawelberg’ received orders to carry out planned diversionary actions on the night of 3 May at 2 a.m. The action involved 64 individuals in four groups with the cryptonyms ‘A’, ‘G’, ‘N’, and ‘UE’. ‘Wawelberg’ personally commanded one of the units of group ‘A’, which blew up a 200-metre railway bridge on the Opole-Wrocław line in Szczepanowice, a suburb of

Odznaka honorowa Grupy Destrukcyjnej „Wawelberga” oraz dyplom podpisany przez kpt. Tadeusza Puszczyńskiego ps. „Wawelberg” i Henryka Jackowskiego ps. „Hess”.

Badge of Honour of the ‘Wawelberg’ Destruction Group and a diploma signed by Captain Tadeusz Puszczyński a.k.a. ‘Wawelberg’ and Henryk Jackowski a.k.a. ‘Hess’.

„Wawelberg” osobiście dowodził jednym z oddziałów grupy „A”, który wysadził w Szczepanowicach na przedmieściu Opola 200-metrowy most kolejowy na linii Opole-Wrocław. Wysadzenie kilkunastu mostów kolejowych nie tylko uniemożliwiło Niemcom dostarczenie odwozów na tereny powstania, ale także zmusiło do ochrony linii komunikacyjnych i ważnych obiektów. Związano w ten sposób siły i środki, które mogłyby zostać wykorzystane przeciwko powstańcom.

W późniejszych działaniach III Powstania Śląskiego Grupę Destrukcyjną „Wawelberga”, podzieloną na trzy podgrupy, przygotowano do osłony ewentualnego wycofywania się powstańców. W porozumieniu z dowódcami oddziałów powstańczych dywersanci mieli niszczyć obiekty wojskowe utrudniając Niemcom posuwanie się naprzód. Tzw. niszczenia specjalne (niemieckie pałace i obiekty użyteczności publicznej) miały stanowić sygnał polityczny. Szacuje się, że pomiędzy 2 maja a 17 czerwca 1921 roku dywersanci z Grupy Destrukcyjnej „Wawelberga” zniszczyli ok. 50 mostów, trzy dworce kolejowe, cztery pałace i kilkaset metrów torów kolejowych.

Opole. Blowing up a dozen or so railway bridges not only made it impossible for the Germans to provide reinforcements for the uprising but also forced them to protect communication lines and important objects. This tied up forces and resources that could have been used against the insurgents.

In the subsequent actions of the Third Silesian Uprising, the Wawelberg Destruction Group, divided into three subgroups, was prepared to cover the possible retreat of the insurgents. In consultation with the commanders of the insurgent units, the saboteurs were to destroy military objects, making it difficult for the Germans to advance. The so-called special destructions (German palaces and public buildings) were to be a political signal. It is estimated that between 2 May and 17 June 1921, saboteurs from the Wawelberg Destruction Group destroyed about 50 bridges, three railway stations, four palaces, and several hundred metres of railway tracks.

Powstańcy przy zniszczonym pociągu pod Kędzierzynom, maj 1921 roku. Przewrócony parowóz serii Tp 1.
Insurgents by a destroyed train near Kędzierzyn, May 1921. An overturned steam locomotive of the Tp 1 series.

Most nad Odrą pod Czarnowąsami, wysadzony przez powstańców z Grupy Destrukcyjnej „Wawelberga” w nocy z 2/3 maja 1921 roku.
A bridge over the Oder near Czarnowąsy, blown up by Silesian insurgents from the ‘Wawelberg’ Destruction Group on the night of 2/3 May 1921.

Żołnierze Grupy Destrukcyjnej „Wawelberga” w czasie III Powstania Śląskiego. Prawie 100-osobowa grupa dywersyjna „Wawelberga” była podzielona na 18 zespołów. Od ochotników wymagano doświadczenia konspiracyjnego i specjalistycznej wiedzy w zakresie materiałów wybuchowych, płynnej znajomości języka niemieckiego, a także dużej siły fizycznej i odporności psychicznej. Kandydaci byli kierowani na 3-tygodniowe kursy prowadzone przez instruktorów z Organizacji Bojowej PPS.

Soldiers of the Wawelberg Destruction Group during the Third Silesian Uprising. The nearly 100-strong Wawelberg Destruction Group was divided into 18 teams. Volunteers were required to have conspiratorial experience and expertise in explosives, a fluent knowledge of the German language, as well as great physical strength and mental toughness. The candidates were sent to 3-week courses run by instructors from the Polish Socialist Party (PPS) Fighting Organisation.

DZIAŁALNOŚĆ INFORMACYJNO-PROPAGANDOWA W POWSTANIACH ŚLĄSKICH

Information and propaganda activities in the Silesian Uprisings

Powołany w październiku 1919 roku Sekretariat Plebiscytowy, przekształcony w lutym 1920 roku w Polski Komisariat Plebiscytowy, kierowany przez Wojciecha Korfantego od początku prowadził aktywną działalność informacyjno-propagandową na rzecz obrony polskich interesów na Górnym Śląsku. Głównym celem było zwycięstwo w plebiscycie.

Środkiem agitacji były prasa i materiały drukowane: plakaty, broszury, ulotki, pocztówki i naklejki. Władze polskie – podobnie jak niemieckie – kierowały propagandę do ludności posługującej się językiem strony przeciwnej, w tym części Górnoszlązaków niezdecydowanych i słabo mówiących po polsku. Dlatego obok gazet „Górnoszlązak”, „Katolik”, „Polak”, „Gazeta Ludowa” czy „Głos Śląski” drukowano niemieckojęzyczne: „Der Weisse Adler”, „Oberschlesische Post”, „Oberschlesische Grenzzeitung”. W okresie plebiscytowym strona polska wydawała ponad 30 tytułów czasopism.

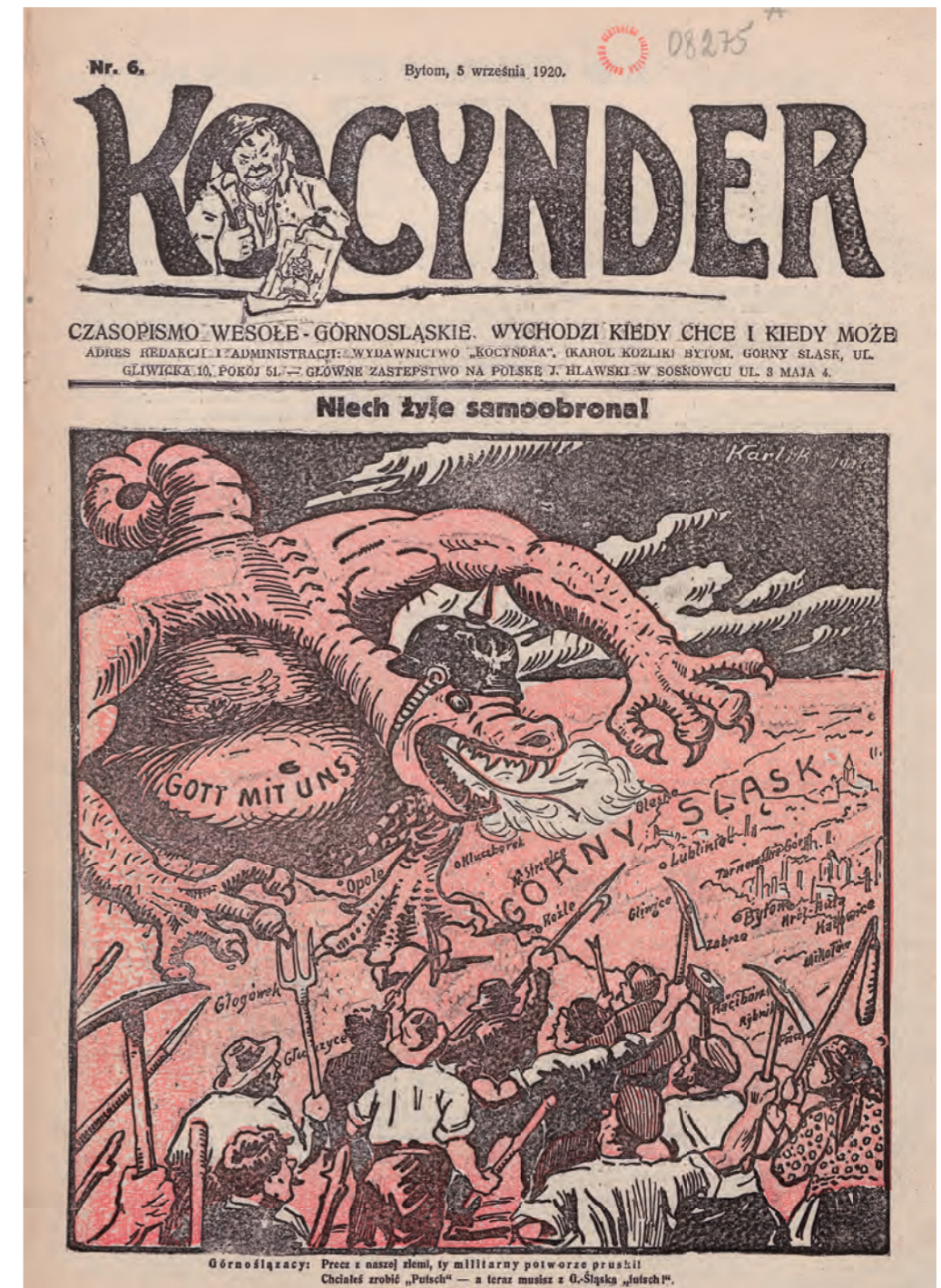
The Plebiscite Secretariat, established in October 1919 and transformed in February 1920 into the Polish Plebiscite Commissariat, headed by Wojciech Korfanty, from the very beginning carried out active information and propaganda activities for the defence of Polish interests in Upper Silesia. The main goal was to win the plebiscite.

The means of agitation included the press and printed materials: posters, brochures, leaflets, postcards, and stickers. The Polish authorities – just like the German ones – targeted propaganda at the population speaking the language of the opposing side, including some Upper Silesians who were undecided and spoke little Polish. For this reason, German-language newspapers such as ‘Der Weisse Adler’, ‘Oberschlesische Post’, ‘Oberschlesische Grenzzeitung’ were printed alongside Polish-language publications including ‘Górnoszlązak’, ‘Katolik’, ‘Polak’, ‘Gazeta Ludowa’ and ‘Głos Śląski’. During the plebiscite period, the Polish side published more than 30 titles of periodicals.

Strona tytułowa „Kreuzburger Zeitung” – gazety wydawanej w Kluczborku w języku niemieckim z hasłem „Polnisch stimmen, heist für Freiheit stimmen” – „Głosować za Polską to znaczy głosować za wolnością”, 16 marca 1921 roku.

Title page of the ‘Kreuzburger Zeitung’ – a newspaper published in Kluczbork in German with the slogan ‘Polnisch stimmen, heist für Freiheit stimmen’ – ‘To vote for Poland is to vote for freedom’, 16 March 1921.

Pismo satyryczne „Kocynder”, w którym „Rozalia Pyszczyczka” walczyła z Niemcami, agitując za przyłączeniem Śląska do Polski. Czasopismo miało duży wpływ na kształtowanie opinii publicznej. The satirical magazine ‘Kocynder’, in which ‘Rozalia Pyszczyczka’ fought against the Germans, agitating for the incorporation of Silesia into Poland. The magazine had a great influence on shaping public opinion.

Gazetka ilustrowana, obrazująca „Jakimi środkami chcą Prusacy zwyciężyć przy plebiscycie na Górnym Śląsku? = Mit welchen Mitteln wollen die harmlosen Preussen das Plebiscit in Oberschlesien gewinnen?” Agitatorzy, wskazując na przekupstwo, kłamstwo, gwałt i przemoc oraz obietnice bez pokrycia, zachęcali: „Po przeczytaniu podaj dalej”, aby przetrzec jak największą grupę Górnoszlązaków narażoną na działanie niemieckiej propagandy plebiscytowej.

Illustrated newspaper, portraying ‘By what means do the Prussians want to win the plebiscite in Upper Silesia? = Mit welchen Mitteln wollen die harmlosen Preussen das Plebiscit in Oberschlesien gewinnen?’ The agitators, pointing to bribery, lies, rape, and violence, and empty promises, encouraged: ‘After reading this, pass it on in order to warn the largest possible group of Upper Silesians exposed to German plebiscite propaganda.’

Czasopismo „Powstaniec” wydawane w Sosnowcu przez Komisariat Rad Ludowych Śląskich dla polskich uchodźców po I Powstaniu Śląskim w 1919 roku.

The magazine ‘Powstaniec’ published in Sosnowiec by the Commissariat of Silesian People’s Councils for Polish refugees after the First Silesian Uprising in 1919.

Obydwie strony budowały narrację propagandową, opierając się na stereotypach i najprostszych, emocjonalnych formach przekazu. Podkreślano niemiecki terror, prześladowanie i dyskryminację ludności polskiej, starano się zniechęcić Górnoślązaków do opresyjnego państwa niemieckiego. Polskiemu Górnoślązakowi-katolikowi przeciwstawiano Niemca-ewangelika, gnębieli miejscowej ludności słowiańskiej.

Both sides built their propaganda narrative on stereotypes and the simplest emotional forms of communication. Elements of black PR were used. German terror, persecution, and discrimination of the Polish population were emphasised, in an attempt to discourage Upper Silesians from choosing the oppressive German state. The Polish Upper Silesian Catholic was contrasted with the German Protestant, who oppressed the local Slavic population.

Winieta polskiej gazety, ukazującej się w Opolu w języku niemieckim, 17 marca 1921 roku.
Vignette of a Polish newspaper, published in Opole in German, 17 March 1921.

Plakat polski: „Jeżeli nie chcesz jak bydło pracować na spłatę długów niemieckich, głosuj za Polską: 226 miliardów złotych marek odszkodowań wojennych”.

Strona polska podkreślała, że zasobny w surowce Śląsk jest potrzebny bankrutującym Niemcom, aby spłacić ogromne reparacje, co spowoduje pauperyzację mieszkańców.

Polish poster: ‘If you don’t want to work as cattle to pay off German debts, vote for Poland: 226 billion gold marks of war reparations’.

The Polish side emphasised that Silesia, rich in raw materials, was needed by the bankrupt Germans in order to pay off the enormous war reparations, which would result in the pauperisation of the inhabitants.

Plakat polski: „Nie bądźcie niewolnikami niemieckiego trupa”.

Uwagę zwraca dopisana do słowa „trup” litera „S”.

„Strupami” nazywali Ślązacy żołnierzy niemieckiej – utworzonej w 1915 roku – elitarnej formacji szturmowej Stosstruppen, walczącej techniką przenikania.

Polish poster: ‘Do not be slaves of the German corpse’.

The letter ‘S’ added to the word ‘corpse’ (‘trup’) attracts attention.

Poles called ‘scabs’ (‘strup’) of German soldiers – established in 1915 – an elite assault formation called Stosstruppen, which fights using the penetration technique.

UZBROJENIE I WYPOSAŻENIE WOJSK POWSTAŃCZYCH

Armament and equipment of insurgent troops

Siły powstańców, jako formacje nieregularne i w znacznym stopniu improwizowane, nie miały możliwości korzystania z bieżącej produkcji zbrojeniowej. Zdecentralizowany z konieczności system zaopatrzenia wpływał na olbrzymią mozaikę typów i rodzajów uzbrojenia.

Ocenia się, że w przededniu I Powstania Śląskiego Polska Organizacja Wojskowa Górnego Śląska dysponowała zaledwie 4 tys. karabinów i karabinków. Przed wybuchem III Powstania stan ten zwiększył się do ok. 25-30 tys. dzięki wysiłkom zaopatrzeniowym Naczelnej Komendy Wojsk Powstańczych i wsparciu dowództwa Wojsk Polskich. Powstańcy zdobywali także broń na Niemczech.

The forces of the insurgents, as irregular formations, to a large extent improvised, were not able to benefit from current arms production. The necessarily decentralized supply system resulted in a huge mosaic of types and kinds of weapons.

It is estimated that on the eve of the First Silesian Uprising, the Polish Military Organisation of Upper Silesia had only 4000 rifles and carbines at its disposal. Before the outbreak of the Third Uprising, this number increased to about 25-30,000 thanks to the supply efforts of the Supreme Command of the Insurgent Army and the support of the Polish Armed Forces Command. The insurgents also acquired weapons from the Germans.

Szer. Jan Pietryga – uczestnik III Powstania Śląskiego w mundurze wz. 1919, przepasany pasem głównym. Rogatywka Wojsk Wielkopolskich z orłem i rozetką. Owijacze i niemieckie buty wojskowe wz. 1901. Karabin Mauser Gewehr wz. 98 kal. 7,92 mm, najpopularniejszy w siłach powstańczych. Część karabinów trafiła do oddziałów powstańczych wraz z ochotnikami, którzy nie zdali broni po powrocie z armii niemieckiej po I wojnie światowej. Większość zakupiono na czarnym rynku, przejęto z niemieckich magazynów lub zdobyto na Niemczech już w czasie walk.

Private Jan Pietryga – participant of the Third Silesian Uprising in uniform 1919, wearing the main belt. A horned cap of the Greater Poland Army with an eagle and a rosette. Gaiters and German military boots, model 1901. Mauser Gewehr 98 cal. 7.92 mm rifle, the most popular rifle in the insurgent forces. Some of these rifles were delivered to the insurgent units together with volunteers who did not return their weapons after returning from the German army after the First World War. Most of the rifles were purchased on the black market, seized from German warehouses, or captured from Germans already during the fighting.

Grupa powstańców śląskich, sierpień 1919 roku. Pierwszy z prawej w drugim rzędzie ma za pasem pistolet Mauser C96. Wśród broni długiej głównie karabiny Mauser Gewehr wz. 98 kal. 7,92 mm.

A group of Silesian insurgents, August 1919. The insurgent standing first on the right has a Mauser C96 pistol at his belt. Mainly among long arms are Mauser Gewehr 98 cal. 7.92 mm rifles.

Powstańcy śląscy, maj 1921 roku.

Zwraca uwagę różnorodność umundurowania (w połączeniu z ubraniami cywilnymi) i oporządzenia, na ogół produkcji niemieckiej. Widoczne na rękawach kurtek białe opaski powstańcze.

Silesian insurgents, May 1921.

What draws attention is the variety of uniforms (combined with civilian clothes) and equipment, usually of German manufacture. White insurgent bands are visible on the sleeves of jackets.

Powstaniec śląski, maj 1921 roku.

W umundurowaniu drelichowym, przepasany pasem głównym. Na nogach zamiast owijaczy wełniane skarpety oraz niemieckie buty wojskowe wz. 1901. Rozetka w barwach narodowych polskich przypięta na lewej piersi oraz biało-czerwone wstążki wpięte w kłapie lewej kieszeni kurtki.

Silesian insurgent, May 1921.

Wearing a denim uniform, girded with the main belt. On his feet, instead of gaiters, are woollen civilian socks and German military boots, model 1901.

A rosette in the Polish national colours is pinned on his left breast, and ribbons in the Polish national colours are tucked into the lapel of his left upper jacket pocket.

Oddział powstańczy z Głóżyn na pozycji nad Odrą, maj 1921 roku.
Insurgent unit from Głóżyn on a position by the Oder River, May 1921.

Pluton powstańczy z Katowic-Zawodzia, sierpień 1920 roku. Powstańcy w większości z uzbrojeniem pochodzenia niemieckiego. Na głowach filcowe kapelusze, czapki tzw. maciejówki, cyklistówki albo rogatywki wojskowe. Jeden z nich ma francuski beret, prawdopodobnie pochodzący od stacjonujących na obszarze plebiscytowym oddziałów Armii Francuskiej. Klęczący powstaniec w kapeluszu (z prawej) ma w klapie marynarki polskiego orzełka wojskowego.

Insurgent platoon from Katowice-Zawodzie, August 1920. Insurgents mostly armed with German weapons. On their heads, there are felt hats, 'maciejówka' caps, cycling caps, or cornets. One of them has a French beret, probably originating from the French Army units stationed in the plebiscite area. A kneeling insurgent wearing a hat (on the right) has a Polish military eagle in his jacket's lapel.

Najmłodszy harcerz-powstaniec Ludwik Waclawek, kurier rowerowy grupy „Wschód”.
Youngest scout-insurgent Ludwik Waclawek, bicycle courier from 'East' group.

Powstańcy z baonu zapasowego pod dowództwem ppor. Edmunda Kabcicza ps. „Junkier” na zamaskowanym stanowisku ogniowym przy ciężkim karabinie maszynowym Maxim wz. 08. Powstaniec po lewej ma pistolet P-08 Parabellum. Wobec niedostatku artylerii powstańcy wykorzystywali chętnie karabiny maszynowe z inicjatywą rozwijając ich zalety. Insurgents from the reserve battalion under the command of Second Lieutenant Edmund Kabcicz a.k.a. 'Junkier', on a camouflaged firing position by a Maxim 08 heavy machine gun. The insurgent on the left has a P-08 Parabellum pistol. In the face of an artillery shortage, the insurgents were eager to use machine guns with initiative, developing their advantages.

Polski działon artylerii na froncie III Powstania Śląskiego.
Polish artillery gunner at the front of the Third Silesian Uprising.

Grupa powstańców z Katowice-Zalęże, maj-czerwiec 1921 roku. Powstańcy z różnorodnym uzbrojeniem: rozmaite rodzaje karabinów i broni siecznej. Leżący po prawej stronie (w niemieckiej pikielhaubie artylerii pieszej) oraz siedzący w drugim rzędzie w centrum z pistoletami Parabellum P-08. Stojący po lewej (w garniturze) z XIX-wiecznym tasakiem piechoty w niemieckim hełmie bojowym wz. 1916.

Group of insurgents from Katowice-Zalęże, May-June 1921. Insurgents with various weapons – many types of rifles, sabres. Insurgents – lying on the right (in the spiked German *Pickelhaube* helmet of the foot artillery) and sitting in the second row in the centre with Parabellum P-08 pistols. The one standing on the left (in a suit) with a 19th century infantry dusack has a German combat helmet, model 1916.

Oddział powstańców śląskich podczas uroczystości przekazania powiatu rybnickiego państwu polskiemu, 3 lipca 1922 r. A unit of Silesian insurgents during the ceremony of handing over the Rybnik district to the Polish state, 3 July 1922.

Grupa powstańców śląskich, maj-czerwiec 1921 roku. Powstaniec stojący po lewej uzbrojony w karabin Mauser Gewehr wz. 98. Klęczący w drugim rzędzie mają pistolety Mauser C96. Leżący w pierwszym rzędzie z lekkim karabinem maszynowym Maschinengewehr 08/15.

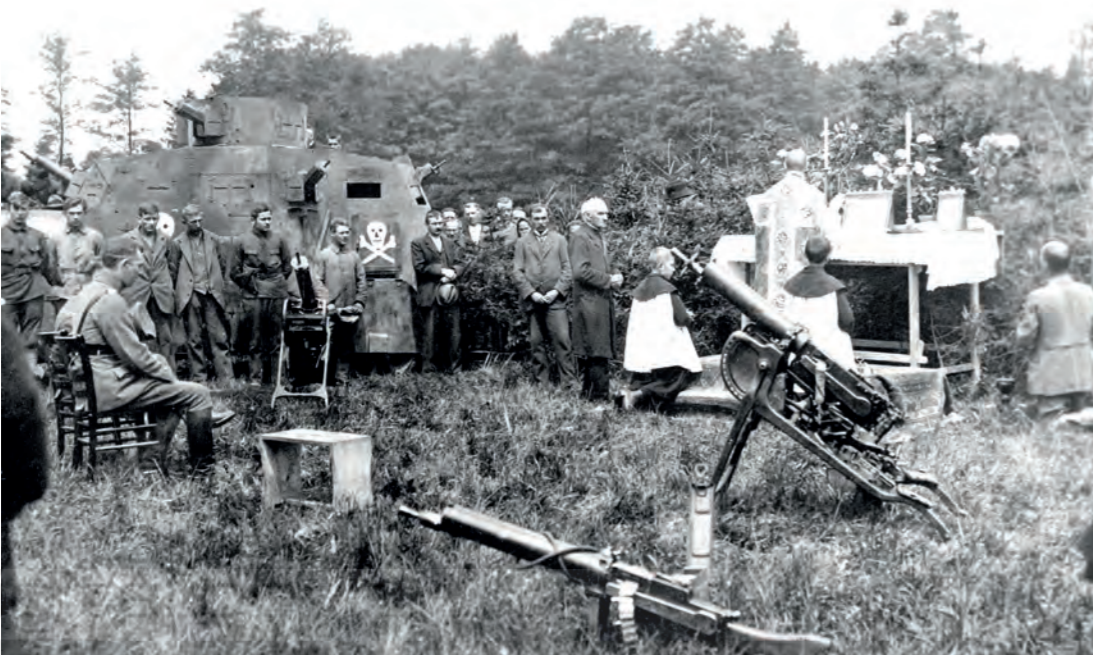
Group of Silesian insurgents, May-June 1921. Insurgent standing on the left armed with Mauser Gewehr 98 cal. 7,92 mm rifle. Those kneeling in the second row have Mauser C96 pistols. Lying in the first row with light machine gun Maschinengewehr 08/15.

Batalion Kosynierów. Siedzą: ppłk Maciej Mielżyński ps. „Nowina-Doliwa” – Naczelny Dowódca Wojsk Powstańczych III Powstania Śląskiego i dyktator powstania – Wojciech Korfanty. Katowice, 16 lipca 1922 roku.

Kosynierów Battalion. Sitting: Lieutenant Colonel Maciej Mielżyński a.k.a. ‘Nowina-Doliwa’ – Commander-in-Chief of the Third Silesian Uprising, and dictator of the uprising – Wojciech Korfanty. Katowice, 16 July 1922.

Patrol kawalerii powstańczej, 1921 rok.
Insurgent cavalry patrol, 1921.

Powstańcy śląscy podczas polowej Mszy św., odprawianej przez ks. Emanuela Krzoskę, kapelana Wojsk Powstańczych. Pozycje pod Gliwicami w czasie III Powstania Śląskiego. Na pierwszym planie ciężki karabin maszynowy Maxim wz. 1908 na podstawie saneczkowej i lekki karabin maszynowy Maschinengewehr 08/15. W tle samochód pancerny Erhardt M1917 „Górny Śląsk-Alzacja”.

Silesian insurgents during field mass, celebrated by priest Emanuel Krzoska, chaplain of Insurgent Forces. Positions near Gliwice during the Third Silesian Uprising. In the foreground, a Maxim 1908 heavy machine gun on a sledge base and Maschinengewehr 08/15 light machine gun. In the background an Erhardt M1917 'Upper Silesia-Alsace' armoured car.

Bateria powstańcza na pozycji ogniowej pod Sławęcicami, czerwiec 1921 roku.

W chwili wybuchu III Powstania Śląskiego Naczelna Komenda Wojsk Powstańczych dysponowała zaledwie kilkoma lekkimi armatami, wykorzystywanymi do niszczenia stanowisk ogniowych nieprzyjaciela. Do końca czerwca liczba dział wzrosła do ponad sześćdziesięciu, dzięki dostawom z Polski. Wśród sprzętu artyleryjskiego powstańców znajdowały się m.in. szybkostrzelne rosyjskie i austriackie armaty polowe wz. 1902 kal. 76,2 mm oraz wz. 1905/08 kal. 76,5 mm, używane w pociągach pancernych i w polu.

The insurgent battery on a fire position near Sławęcice, June 1921.

At the outbreak of the Third Silesian Uprising, the Supreme Command of the Insurgent Army had only a few light guns at its disposal, used to destroy enemy fire positions. By the end of June, the number of guns increased to over sixty, thanks to deliveries from Poland. The artillery equipment of the insurgents included Russian and Austrian rapid-firing field guns, model 1902, cal. 76.2 mm and model 1905/08, cal. 76.5 mm, used in armoured trains and in the field.

PLEBISYCYT NA GÓRNYM ŚLĄSKU

Plebiscite in Upper Silesia

Zgodnie z postanowieniami traktatu wersalskiego o przynależności państwowej spornego obszaru Górnego Śląska miał rozstrzygnąć plebiscyt.

W przeprowadzonym 20 marca 1921 roku plebiscycie mogło wziąć udział ponad 1,22 miliona uprawnionych do głosowania – mieszkańców Górnego Śląska lub pochodzących z tych terenów, którzy ukończyli 20 rok życia. W tej liczbie 19,3% stanowili tzw. imigranci, dopuszczeni do głosowania w wyniku polskich zabiegów podczas negocjacji traktatu wersalskiego. Akcje agitacyjne spowodowały niebywałą mobilizację po obu stronach i powszechny udział w głosowaniu – frekwencja wyniosła 97,3%.

Końcowy wynik głosowania był niekorzystny dla strony polskiej. Za przyłączeniem Górnego Śląska do Polski opowiedziało się 40,3% głosujących (479 365 osób), natomiast za pozostaniem w granicach niemieckich – 59,4%. Niemcy zwyciężyli zwłaszcza w powiatach miejskich, a Polacy w gminach wiejskich. Imigranci także w większości opowiedzieli się za przynależnością spornych terenów do Niemiec.

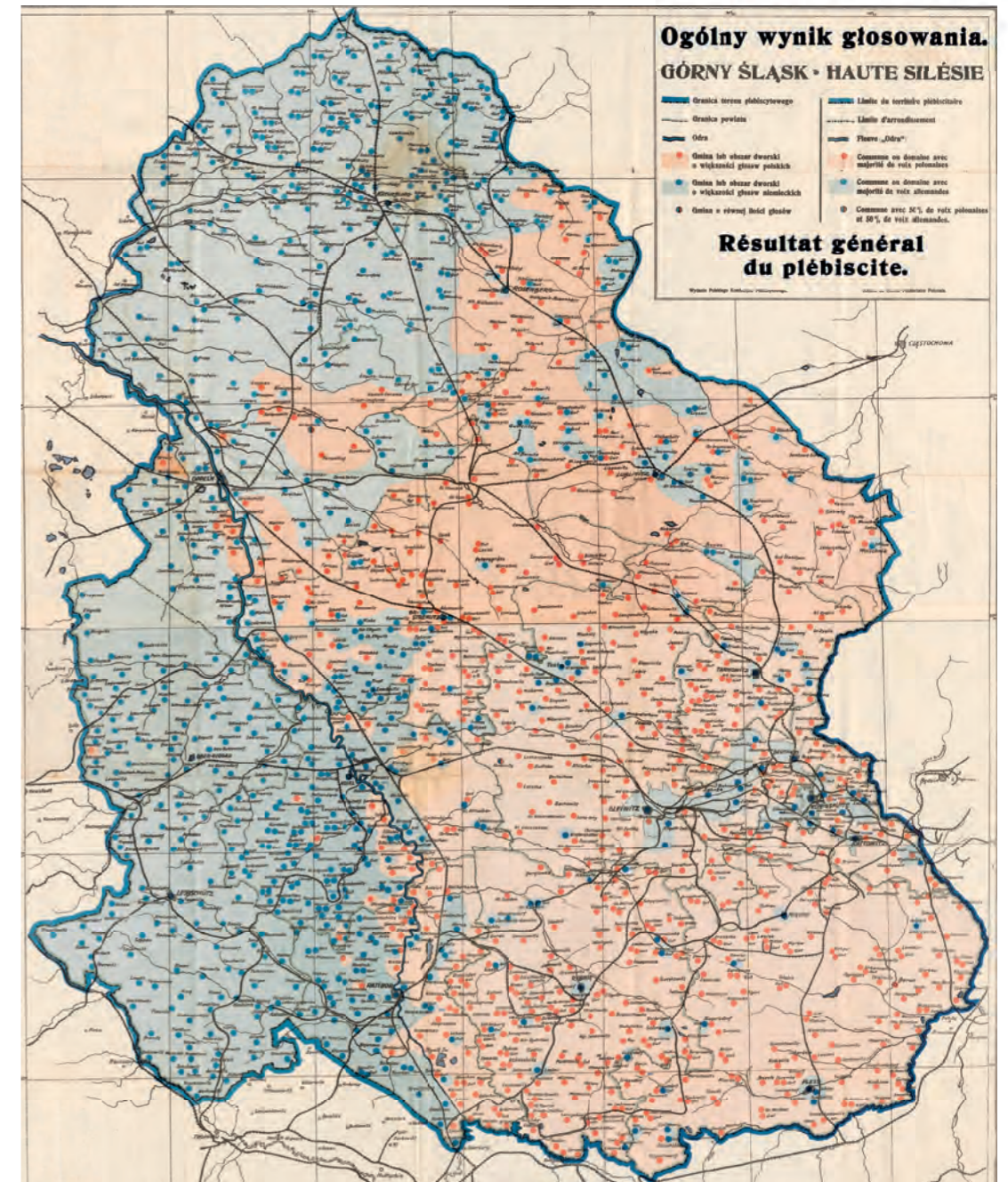
Ostatecznego wytyczenia granic na Górnym Śląsku dokonała komisja ekspertów przy Radzie Ambasadorów 20 października 1921 roku. Polsce przyznano obszar zamieszkały przez blisko milion osób (46% ludności dzielonych terenów). W granicach Rzeczypospolitej Polskiej znalazło się aż 75% instalacji przemysłowych i 85% rozpoznanych złóż węgla. Spośród 82 kopalń, 14 stalowni i 37 wielkich pieców zlokalizowanych na terenie plebiscytowym, ostatecznie na terytorium polskim znalazły się 63 kopalnie, 9 stalowni i 22 wielkie piece.

Under the terms of the Treaty of Versailles, a plebiscite was to decide the nationality of the disputed area of Upper Silesia.

The plebiscite held on 20 March 1921 was open to more than 1.22 million eligible voters, i.e. people living in or coming from Upper Silesia who were over 20 years of age. Of that number, 19.3% were so-called immigrants, allowed to vote as a result of Polish efforts during the Treaty of Versailles negotiations. The canvassing actions caused an incredible mobilisation on both sides and widespread participation in the vote – the turnout was 97.3%.

The final result of the vote was unfavourable for the Polish side. 40.3% of the voters (479,365 people) voted in favour of Upper Silesia becoming part of Poland, while 59.4% voted to remain within German borders. The Germans won especially in urban districts and the Poles in rural municipalities. Immigrants also voted overwhelmingly for the disputed territories to belong to Germany.

The final border demarcation in Upper Silesia was made by a committee of experts at the Council of Ambassadors on 20 October 1921. Poland was granted an area inhabited by almost one million people (46% of the population of the divided territory). As much as 75% of the industrial installations and 85% of the identified coal deposits were within the borders of the Republic. Of the 82 mines, 14 steelworks and 37 blast furnaces located in the plebiscite area, 63 mines, 9 steelworks and 22 blast furnaces eventually found themselves on Polish territory.

Wyniki plebiscytu na Górnym Śląsku.

Pierwotny plan Międzysojuszniczej Komisji Rządzącej i Plebiscytowej zakładał, że w granicach polskich mają znaleźć się niewielkie obszary wokół Pszczyny, Rybnika i fragmenty wschodnich terenów, bez dużych, przemysłowych ośrodków miejskich. Sprzeciw wobec takiego podziału Górnego Śląska doprowadził do wybuchu III Powstania Śląskiego.

Results of the plebiscite in Upper Silesia.

The original plan of the Inter-Allied Administrative and Plebiscite Commission assumed that small areas around Pszczyna, Rybnik and parts of eastern areas, without large industrial urban centres, were to be included within Polish borders. Opposition to such a division of Upper Silesia led to the outbreak of the Third Silesian Uprising.

Polski Komisariat Plebiscytowy.
 Hotel Lomnitz w Opolu, luty 1920 roku.
 Przed Polskim Komisariatem Plebiscytowym z Wojciechem Korfantym na czele postawiono duże wyzwanie. Do jego zadań należała nie tylko koordynacja akcji propagandowej, ale przede wszystkim budzenie polskości. 1/3 ludności z terenów plebiscytowych należała do grupy niezdecydowanej narodowościowo. Przez działania informacyjno-propagandowe Polski Komisariat Plebiscytowy chciał skłonić ją do głosowania za przynależnością spornych terenów do Polski. Mimo szerokiej agitacji nie udało się jednak pozyskać głosów tej części mieszkańców Górnego Śląska, podobnie jak głosów części polskich emigrantów zarobkowych z Zagłębia Ruhry.

Polish Plebiscite Commissariat.
 Hotel Lomnitz in Opole, February 1920.
 The Polish Plebiscite Commissariat headed by Wojciech Korfanty faced a great challenge. Its tasks included not only the coordination of the propaganda campaign but first and foremost the awakening of a spirit of Polishness. One-third of the population in the plebiscite area belonged to the group of undecided nationality. By means of information and propaganda activities, the Polish Plebiscite Commissariat wanted to persuade them to vote for the disputed territories to become part of Poland. Despite widespread agitation, however, it did not manage to win the votes of this part of the Upper Silesian population, nor that of some Polish economic emigrants from the Ruhr area.

Wojciech Korfanty
 (1873-1939), polityk
 Chrześcijańskiej Demokracji, polski działacz
 niepodległościowy
 na Górnym Śląsku.
 W okresie zaborów
 poseł do niemieckiego
 parlamentu.

Wojciech Korfanty (1873-1939), Christian Democratic politician, Polish independence activist in Upper Silesia. During the period of Partitions, he was a member of the German Parliament.

BACZNOŚĆ!
 Nie dajmy sfalszować plebiscytu!

WYSOKIE NAGRODY.

otrzyma za każdy poszczególny wypadek
100 marek nagrody!

otrzyma za każdy poszczególny wypadek
100 marek nagrody!

otrzyma za każdy poszczególny wypadek
200 marek nagrody!

otrzyma za każdy poszczególny wypadek
200 marek nagrody!

otrzyma za każdy poszczególny wypadek
200 marek nagrody!

otrzyma za każdy poszczególny wypadek
200 marek nagrody!

otrzyma za każdy poszczególny wypadek
200 marek nagrody!

POLSKI KOMISARJAT PLEBISCYTOWY:
 Wojciech Korfanty.

ACHTUNG!
 Wir lassen uns die Abstimmung nicht fälschen!

hohe Belohnungen

100 Mark Belohnung!

100 Mark Belohnung!

200 Mark Belohnung!

200 Mark Belohnung!

200 Mark Belohnung!

200 Mark Belohnung!

Wahrheit, Gerechtigkeit und Recht müssen siegen!
Polnisches Plebiszitkommissariat:
 WOJCIECH KORFANTY.

Polscy emigranci z Nadrenii, przybyli na teren Górnego Śląska w dniu plebiscytu, 20 marca 1920 roku.
 Polish emigrants from the Rhineland, arriving in Upper Silesia on the day of the plebiscite on 20 March 1920.

Polscy emigranci z Nadrenii, przybyli na teren Górnego Śląska w dniu plebiscytu, 20 marca 1920 roku.
 Polish emigrants from the Rhineland, arriving in Upper Silesia on the day of the plebiscite on 20 March 1920.

MIĘDZYSOJUSZNICZA KOMISJA RZĄDZĄCA I PLEBISCYTOWA NA GÓRNYM ŚLĄSKU

Inter-Allied Administrative and Plebiscite Commission in Upper Silesia

I Powstanie Śląskie uświadomiło mocarstwom Ententy problem sprawiedliwego podziału Śląska w warunkach niemieckiej dominacji. Administrację nad terenem spornym i czuwanie nad prawidłowym przebiegiem plebiscytu miała przejąć utworzona w lutym 1920 roku na mocy traktatu wersalskiego Międzysojusznicza Komisja Rządząca i Plebiscytowa dla terenu Górnego Śląska z siedzibą w Opolu. W jej skład wchodziłi przedstawiciele: Francji – gen. Henri Le Rond, Anglii – płk Harold Franz Passawer Percival oraz Włoch – gen. Andrea de Marinis.

Przy Komisji akredytowani byli przedstawiciele Polski i Niemiec, a także innych państw – m.in. Czechosłowacji i Watykanu. Po przybyciu na tereny plebiscytowe wojsk francuskich i włoskich (wojska angielskie później) Górny Śląsk opuścił odpowiedzialny za represje wobec ludności polskiej komisarz Otto von Hörsing. Na przełomie stycznia i lutego 1920 roku Śląsk opuściły także oddziały Grenzschtzu, ustępując wojskom alianckim, które liczyły w zależności od sytuacji 13-22 tys. żołnierzy.

Komisja Międzysojusznicza objęła pełnię władzy wykonawczej, administracyjnej, sądowniczej (sądownictwo wyższe i apelacyjne) oraz wojskowej zgodnie z kompetencjami, określonymi przez traktat wersalski. Wraz z przybyciem Komisji na tereny plebiscytowe, rozpoczęła się kampania propagandowa.

The First Silesian Uprising made the Entente powers aware of the problem of a fair division of Silesia in conditions of German domination. The administration of the disputed area and supervision of the correct course of the plebiscite was to be taken over by the Inter-Allied Administrative and Plebiscite Commission for Upper Silesia, established in February 1920 under the Treaty of Versailles, with its seat in Opole. It was composed of representatives of France – General Henri Le Rond, England – Colonel Harold Franz Passawer Percival, and Italy – General Andrea de Marinis.

Representatives of Poland and Germany, as well as other countries, including Czechoslovakia and the Vatican, were accredited to the Commission. After French and Italian troops arrived in the plebiscite area (English troops later), Commissioner Otto von Hörsing, responsible for repressing the Polish population, left Upper Silesia. At the turn of January and February 1920 also Grenzschtzu troops withdrew from Silesia, giving way to the Allied forces, which numbered between 13,000 and 22,000 men, depending on the situation.

The Inter-Allied Commission took over all executive, administrative, judicial (higher and appellate courts), and military powers in accordance with the competencies set out in the Treaty of Versailles. With the arrival of the Commission in the plebiscite area, a propaganda campaign began.

Podoficerowie orkiestry pułkowej 2 batalionu szkockiego pułku Black Watch na placu Moltkego (dzisiejszy Plac Sobieskiego) w Bytomiu. Zdjęcie wykonane najprawdopodobniej 7 lipca 1921 roku podczas uroczystości pogrzebowych mjr. Bernarda Montalégre'a, dowódcy francuskiego 27 batalionu Strzelców Alpejskich (27 Bataillon de Chasseurs Alpins), śmiertelnie postrzelonego 4 lipca 1921 roku w Bytomiu przez bojówkarza niemieckiego, Leo Joschkego, podczas wejścia do miasta oddziałów brytyjskich. Od lewej: Pipe Major Angus McLeod, Drum Major Harry Bancroft i Pipe Corporal Donald McMaster. W tle żołnierze francuskiego pułku Strzelców Alpejskich (Chasseurs Alpins) i żołnierze szkoccy.

Non-commissioned officers of the regimental orchestra of the 2nd Battalion of the Scottish Black Watch Regiment on Moltke Square (today's Sobieski Square) in Bytom. Photo taken most probably on 7 July 1921 during the funeral ceremony of Major Bernard Montalégre, commander of the French 27th Battalion of Alpine Riflemen (27 Bataillon de Chasseurs Alpins), fatally shot on 4 July 1921 in Bytom by a German militiaman, Leo Joschke, when British troops entered the city. From left: Pipe Major Angus McLeod, Drum Major Harry Bancroft, and Pipe Corporal Donald McMaster. In the background, soldiers of the French Regiment of Alpine Rifles (Chasseurs Alpins) and Scottish soldiers.

Żołnierze francuscy na Górnym Śląsku w okresie plebiscytu.
French soldiers in Upper Silesia during the plebiscite period.

Przewodniczący Międzysojuszniczej Komisji Rządzącej i Plebiscytowej na Górnym Śląsku – gen. Henri Le Rond w towarzystwie zastępców: przedstawiciela Wielkiej Brytanii – płk. Harolda F.P. Percivala oraz Włoch – gen. Andrei de Marinisa.

Wśród sił alianckich stacjonujących na terytorium plebiscytowym najliczniejszy był kontyngent francuski. Francuzi odgrywali też kluczową rolę we władzach Komisji.

The Chairman of the Inter-Allied Administrative and Plebiscite Commission in Upper Silesia – General Henri Le Rond, accompanied by his deputies: the representative of Great Britain – Colonel Harold F.P. Percival, and of Italy – General Andrea de Marinis.

The French contingent was the most numerous among the Allied forces stationed on plebiscite territory. The French also played a key role in the Commission's authorities.

Powitanie gen. Henri Le Ronda, przewodniczącego Międzysojuszniczej Komisji Rządzącej i Plebiscytowej na Górnym Śląsku, 1920 rok.

Welcoming General Henri Le Rond, Chairman of the Inter-Allied Administrative and Plebiscite Commission in Upper Silesia, 1920.

Oddział francuski stacjonujący w Katowicach, 1921 rok.
French unit stationed in Katowice, 1921.

Żołnierze włoscy maszerujący wzdłuż Breslauerplatz (obecnie Plac Piłsudskiego) w Opolu latem 1920 roku. Włosi jawnie wspierali bojówki niemieckie na Górnym Śląsku. Niejednokrotnie zdarzało się, że sprawcami napadu na polskich konspiratorów-powstańców nie byli niemieccy bojówkarze, ale żołnierze włoskiego kontyngentu.
 Italian soldiers marching along Breslauerplatz (now Piłsudski Square) in Opole in the summer of 1920. Italians openly supported German militias in Upper Silesia. It often happened that the perpetrators of attacks on Polish insurgents were not German militiamen, but soldiers of the Italian contingent.

Samochód pancerny White AM armii francuskiej patroluje Gliwice w dniu plebiscytu 20 marca 1921 roku.
 A White AM armoured car of the French army patrols Gliwice on the day of the plebiscite on 20 March 1921.

Francuscy wartownicy i funkcjonariusz Sipo (po lewej), patrolujący ulice Katowic w kierunku Bogucic, 1920 rok. Sympatie żołnierzy alianckich odzwierciedlały stosunki międzynarodowe po I wojnie światowej. Brytyjczycy i Włosi zachowywali bierność wobec wykręceń Niemców, a Francuzi wspierali wysiłki Polaków. Imperium Brytyjskiemu zależało na przywróceniu równowagi w Europie, popierało więc Niemcy kosztem interesów Francji, a Francuzi wspierali Polskę jako swego przyszłego sojusznika.

French sentries and a Sipo officer (left) patrolling the streets of Katowice towards Bogucice, 1920. The sympathies of the Allied soldiers reflected international relations after the First World War. The British and Italians remained passive in the face of German transgressions, while the French supported the efforts of the Poles. The British Empire wanted to restore balance in Europe, so they supported Germany at the expense of French interests, while the French supported Poland as their future ally.

Oddział francuskiej kawalerii przed budynkiem Niemieckiego Teatru w Katowicach.
 A detachment of French cavalry in front of the German Theatre building in Katowice.

Francuski posterunek przed siedzibą Międzysojuszniczej Komisji Rządzącej i Plebiscytowej na Górnym Śląsku w Katowicach, 20 marca 1920 roku.

French post in front of the headquarters of the Inter-Allied Administrative and Plebiscite Commission in Upper Silesia in Katowice, 20 March 1920.

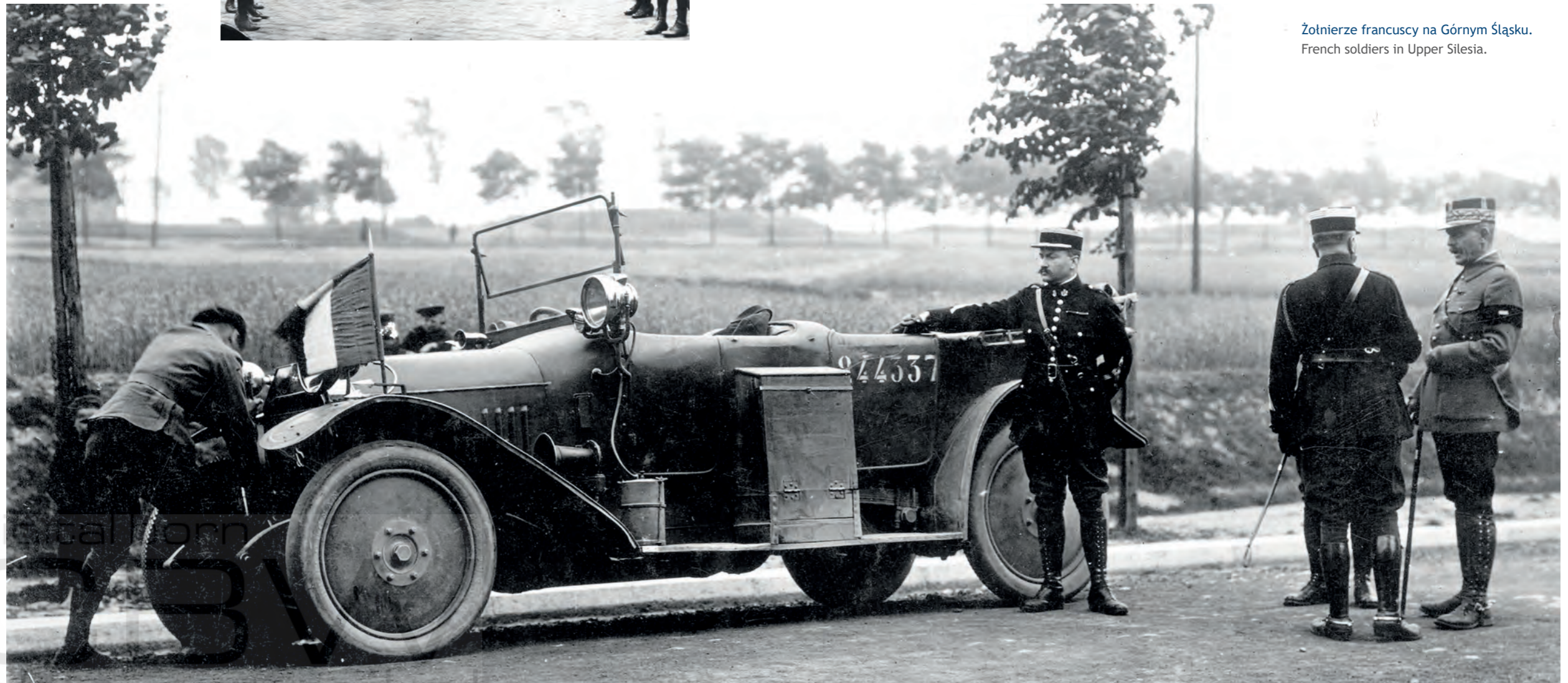

Żołnierze francuscy przed siedzibą Międzysojuszniczej Komisji Rządzącej i Plebiscytowej na Górnym Śląsku w Katowicach, około 1920 roku. Wobec ciągłego napięcia i akcji zbrojnych niemieckich bojówek mandat Międzysojuszniczej Komisji Rządzącej dopuszczał użycie broni.

French soldiers in front of the headquarters of the Inter-Allied Administrative and Plebiscite Commission in Upper Silesia in Katowice, around 1920.

In the face of constant tension and armed actions by German militias, the mandate of the Inter-Allied Administrative and Plebiscite Commission allowed the use of weapons.

Żołnierze francuscy na Górnym Śląsku.
French soldiers in Upper Silesia.

Francuscy czołgiści przy czołgu Renault FT-17, przed koszarami w Bytomiu, 1920 rok.
Wraz z armią francuską na Górny Śląsk przybyło 26 lekkich czołgów i 18 samochodów pancernych.

French tankmen by a Renault FT-17 tank, in front of the barracks in Bytom, 1920.
The French army brought 26 light tanks and 18 armoured cars to Upper Silesia.

Francuskie czołgi Renault FT-17 na obszarze plebiscytowym Górnego Śląska, około 1920 roku.

French Renault FT-17 tanks in the plebiscite area of Upper Silesia, ca. 1920.

Francuski czołg FT-17 na rynku w Katowicach, marzec 1920 roku.
French FT-17 tank on the market square in Katowice, March 1920.

Francuskie czołgi Renault FT-17 na rynku w Bytomiu, podczas defilady wojsk alianckich w 1921 roku.

French Renault FT-17 tanks on the market square in Bytom, during a parade of Allied troops in 1921.

Uroczystość pożegnania wojsk francuskich stacjonujących w Katowicach, 19 czerwca 1922 roku.
Ceremonial farewell to French troops stationed in Katowice, 19 June 1922.

Artyleria francuska na rynku w Katowicach 20 marca 1920 roku.
Armaty 75 mm Schneider wz. 1897 z przodkami i jaszczkami amunicyjnymi. Obsługa uzbrojona w karabinki Berthier wz. 1892.

French artillery on the square in Katowice on 20 March 1920. Schneider 1897 75 mm cannons with forwards and ammunition racks. The staff armed with Berthier 1892 carbines.

OCHOTNICY Z POLSKI

Volunteers from Poland

Pod naciskiem państw alianckich rząd polski premiera Wincentego Witosa 10 maja 1921 roku oficjalnie zakazał popierania sił powstańczych, lecz w rzeczywistości zezwalano na przekraczanie granicy z Górnym Śląskiem przez ochotników z Polski. Lwów, Kraków, Poznań i inne miasta nie kryły swojej solidarności z powstańcami śląskimi. Ochotnicy przybywali już zimą 1919/1920 roku. Byli wśród nich oficerowie i żołnierze Wojska Polskiego, młodzież akademicka oraz studenci, kierowani głównie do oddziałów artylerii, kawalerii i pociągów pancernych.

Na wieść o wybuchu III Powstania Śląskiego żołnierze WP z zachodnich terenów państwa polskiego spontanicznie usiłowali uzyskać zgodę przełożonych na zaciąg do formacji powstańczych. Wskutek powściągliwości dowódców zdarzały się przypadki masowych dezercji. Wystąpienie 112 elewów Korpusu Kadetów w Modlinie i Lwowie wymusiło zgodę przełożonych na wyjazd na Górny Śląsk. Szacuje się,

Under pressure from the Allied countries, the Polish government of Prime Minister Wincenty Witos officially banned support for the insurgent forces on 10 May 1921, but in reality, volunteers from Poland were allowed to cross the border into Upper Silesia. Lviv, Krakow, Poznań, and other cities made no secret of their solidarity with the Silesian insurgents. Volunteers were already arriving in the winter of 1919/1920. They included officers and soldiers of the Polish Army, academic youth, and students, mainly sent to artillery, cavalry, and armoured train units.

Upon hearing of the outbreak of the Third Silesian Uprising, Polish Army soldiers from the western territories of Poland spontaneously tried to obtain permission from their superiors to enlist in the insurgent formations. Due to the caution of their commanders, there were cases of mass desertions. The desertion of 112 cadet corps elites in Modlin and Lviv forced their superiors to give them permission to go to Upper Sile-

Dowódcy baterii artylerii 1 Dywizji Wojsk Powstańczych. W środku siedzi m.in. por. Jerzy Lgocki ps. „Jastrząb” (1893-1945). Na początku maja 1921 roku zebrał w Zakopanem grupę ochotników, z którą przybył na Górny Śląsk. W powstaniu objął dowództwo 2 baterii artylerii 1 Dywizji Wojsk Powstańczych. Ostał odwrót powstańców pod Sławęciami 4 czerwca 1921 roku.

Commanders of the artillery battery of the 1st Division of the Uprising Troops. In the centre sits among others Lieutenant Jerzy Lgocki a.k.a. ‘Jastrząb’ (1893-1945). At the beginning of May 1921, he gathered a group of volunteers in Zakopane, with whom he arrived in Upper Silesia. During the uprising, he took command of the 2nd artillery battery of the 1st Division of the Insurgent Army. He was covering the retreat of the insurgents at Sławęcice on 4 June 1921.

że w walkach powstańczych uczestniczyło około 5 tys. ochotników z Polski (w tym 650 oficerów, 50 podoficerów i 112 kadetów), czyli około 10% ogółu wojsk powstańczych.

It is estimated that about 5,000 Polish volunteers (including 650 officers, 50 non-commissioned officers, and 112 cadets), i.e. about 10% of the total number of the insurgent army, took part in the battles.

Por. Włodzimierz Abłamowicz ps. „Tatar” (1891-1974). Skierowany na początku 1921 roku do Żąbkowic na stanowisko dowódcy 3 Dywizjonu Pociągów Pancernych, przekazał powstańcom dwa pociągi pancerne. Oficjalnie w nocy z 8 na 9 maja zdezerterował wraz z 240 podkomendnymi, przedostając się do Kędzierzyna, gdzie toczyły się zacięte walki. Aresztowany dla zachowania pozorów, został szybko zwolniony i w największej bitwie powstania pod Górą św. Anny (21-26 maja 1921 roku) dowodził dywizjonem pociągów pancernych.

Lieutenant Włodzimierz Abłamowicz, a.k.a. ‘Tatar’ (1891-1974). Directed at the beginning of 1921 to Żąbkowice as commander of the 3rd Armoured Train Division, he handed over two armoured trains to the insurgents. Officially, on the night of 8-9 May, he deserted with 240 subordinates and made his way to Kędzierzyn, where fierce battles were being fought. Arrested to keep up appearances, he was quickly released and commanded an armoured train squadron in the largest battle of the uprising at St. Anne’s Mountain (21-26 May 1921).

Inż. Wiktor Przedpełski (1891-1941), sybirak, socjalista, obrońca polskiego Lwowa w 1918 roku, przywódca kadetów lwowskich w III Powstaniu Śląskim i zastępca dowódcy Grupy Operacyjnej „Wschód”.

Eng. Wiktor Przedpełski (1891-1941), survivor of Siberian exile, socialist, defender of Polish Lviv in 1918, leader of the Lviv cadets in the Third Silesian Uprising and deputy commander of the Operational Group ‘East’.

Karol Chodkiewicz (1904-1921), potomek hetmana Karola Chodkiewicza, niespełna siedemnastoletni kadet lwowski – ochotnik w III Powstaniu Śląskim. Poległ od kuli 21 maja 1921 roku w czasie obrony wzgórza pod Oleszką.

Karol Chodkiewicz (1904-1921), descendant of Hetman Karol Chodkiewicz, a 17-year-old cadet from Lviv – volunteer in the Third Silesian Uprising. He was shot dead on 21 May 1921 while defending a hill near Oleszka.

Zabrski Baon Zapasowy pod dowództwem ppor. Edmunda Kabcicza ps. „Junkier” (studenta Politechniki Lwowskiej, jednego z pierwszych ochotników – uczestników II i III Powstania Śląskiego). Ppor. E. Kabcicz trzyma sztandar, drugi z lewej siedzi kapelan wojsk powstańczych ks. Emanuel Krzoska.

Batalion był jednym z najlepiej przygotowanych. Kpt. Roman Horoszkiewicz wspominał, że gdy w Szywałdzie (Bojkowie) jego oddział zmieniał oblegający Gliwice batalion pod dowództwem ppor. Kabcicza, Zabrze Batalion „wyglądał jak prawdziwe wojsko i był naprawdę dobrze zorganizowany i zaopatrzony. Miał nawet własną wąskotorową pancerkę «Kabcicz». Do charakterystycznych stosunków i pojęć powstańczych należy wspomnienie, że dowództwo batalionu Kabcicza, bardzo pomysłowe i zapobiegliwe, próbowało sprzedać (odstąpić) ten pociąg pułkowi chorzowskiemu, w zamian za wozy czy karabiny maszynowe”.

The Zabrze Reserve Battalion under the command of Second Lieutenant Edmund Kabcicz a.k.a. ‘Junkier’ (a student of the Lviv Polytechnic, one of the first volunteers – participants of the Second and Third Silesian Uprising). Lieutenant E. Kabcicz is holding a banner, the second on the left is sitting a chaplain of the uprising troops, priest Emanuel Krzoska.

The battalion was one of the best prepared. Captain Roman Horoszkiewicz recalled that, when in Szywałd (Bojków) his unit was changing the besieging Gliwice battalion under the command of Lieutenant Kabcicz, Zabrze Battalion ‘looked like a real army and was very well organised and supplied. It even had its own narrow-gauge armoured train ‘Kabcicz’. One recollection that is characteristic of the relations and notions of the insurgency is the fact that the Kabcicz battalion command, very resourceful and enterprising, tried to sell (cede) this train to the Chorzow regiment, in exchange for wagons or machine guns.’

Bateria „Geralt” na pozycji. Jej dowódcą był Jan Surzycki (1898-1921), który w 1920 roku, przed plebiscytem na Górnym Śląsku, prowadził w Krakowie ćwiczenia Drużyn Bartoszkowych. Po wybuchu III Powstania Śląskiego wraz z krakowskimi studentami-ochotnikami przedostał się na Górny Śląsk. Zginął od postrzału w głowę podczas walk o Stare Koźle.

The ‘Geralt’ battery in position. Its commander was Jan Surzycki (1898-1921), who in 1920, before the plebiscite in Upper Silesia, led the exercises of the Bartosz Brigade in Kraków. After the outbreak of the Third Silesian Uprising, he managed to get to Upper Silesia, together with Kraków’s student volunteers. He died from a gunshot wound to the head during the battle of Stare Koźle.

BITWA POD OLZĄ

Battle of the Olza River

Bitwa pod wsią Olza, 23 maja 1921 roku, należy obok bitwy o Górę św. Anny do najkrwawszych zmagañ III Powstania Śląskiego. Niespodziewany poranny atak niemiecki na pozycje 14 Wodzisławskiego Pułku Piechoty, doprowadził do przerwania frontu na długości prawie kilometra i rozbicia sił powstańczych broniących przeprawy przez rzekę Olzę. Powstańcy, uzbrojeni głównie w broń ręczną, nie mogli powstrzymać pociągu pancernego ani napływających oddziałów niemieckich, które zajęły nie tylko wieś Olzę, ale i okoliczne: Bełsznicę, Uchylsko, Gorzyce. Kontratak przeprowadzony przez rybnickiego komendanta powiatowego wojsk powstańczych Ludwika Piechoczka, który przeformował rozbite siły i zgromadził posiłki, został zsynchronizowany z włączeniem się do walki kompanii karabinów maszynowych.

Kompania km przygotowała na terenie kopalni „Anna” improwizowany wagon pancerny, którym zamierzano wyeliminować z walki niemiecki pociąg pancerny. Ukryta w tzw. pancerce obsługa broni maszynowej raziała nieprzyjaciela ogniem poruszając się od Pszowa w stronę wsi Olza. Powstańcy odzyskali i obsadzili wał przeciwpowodziowy nad Odrą. Niemiecki pociąg pancerny wycofywał się unikając kontaktu ogniowego, jednak zwycięstwo powstańców po kilkugodzinnej walce zostało okupione znacznymi stratami, głównie 14 Pułku Piechoty.

The Battle of Olza village, on 23 May 1921, next to the Battle of St. Anne’s Mountain, was one of the bloodiest battles of the Third Silesian Uprising. An unexpected morning German attack on the positions of the 14th Wodzisław Infantry Regiment resulted in breaking the front line at the length of almost a kilometre and shattered the insurgent forces defending the Olza river crossing. The insurgents, armed mainly with small arms, were unable to stop the armoured train or the advancing German troops, which took not only the town of Olza, but also the neighbouring villages of Bełsznica, Uchylsko and Gorzyce. The counterattack led by Ludwik Piechoczek, the district commander of the insurgent army in Rybnik, who reformed the broken forces and gathered reinforcements, was synchronised with the joining of a machine gun company into the fight.

The company prepared an improvised armoured carriage on the territory of the ‘Anna’ mine, with which it was intended to eliminate a German armoured train from the battle. Hidden in the so-called ‘armoured wagon’, a machine gun crew was firing at the enemy moving from Pszów towards Olza village. The insurgents recaptured and garrisoned the flood bank on the Oder River. The German armoured train withdrew to avoid the fire contact, however, the victory of the insurgents after a several-hour fight was bought with considerable losses, mainly of the 14th Infantry Regiment.

Powstańcy obsługujący ciężki karabin maszynowy Maxim wz. 1908 na podstawie saneczkowej. Pozycje nad Olzą, 1921 rok.
Insurgents operating Maxim 1908 heavy machine gun on a sledge. Positions by the Olza river, 1921.

Grupy powstańców na pozycjach nad Olzą – powstańcy uzbrojeni m.in. w karabiny Mannlicher wz. 1890 i granaty trzonkowe.

Groups of insurgents in positions by the Olza River – insurgents armed, among others, with Mannlicher 1890 rifles and concussion grenades.

Powstańcy-artyleryści I baterii artylerii polowej (działa włoskie) Grupy „Południe” Wojsk Powstańczych z godłem Polski – Orłem Białym przy niemieckim dziale polowym 7,7 cm FK 96, nazwanym „Melania”. Front południowy, wzdłuż rzeki Olzy, 26 maja 1921 roku.

Insurgents-artillerymen of the 1st field artillery battery of the Italian guns Group ‘South’ of the Insurgent Army with the emblem of Poland – the White Eagle near the German 7.7 cm FK 96 field gun, named ‘Melania’. Southern Front, along the Olza River, 26 May 1921.

Grupa powstańców na pozycjach nad Olzą, 1921 rok.
A group of insurgents in positions by the Olza River, 1921.

Powstańcy-artyleryści I baterii artylerii polowej (działa włoskie) Grupy „Południe” Wojsk Powstańczych z godłem Polski – Orłem Białym przy niemieckim dziale polowym 7,7 cm FK 96, nazwanym „Melania”. Front południowy, wzdłuż rzeki Olzy, 26 maja 1921 roku.

Insurgents-artillerymen of the 1st field artillery battery of the Italian guns Group ‘South’ of the Insurgent Army with the emblem of Poland – the White Eagle near the German 7.7 cm FK 96 field gun, named ‘Melania’. Southern Front, along the Olza River, 26 May 1921.

POWSTAŃCZA FABRYKA BRONI W ZAWADZKIEM

Insurgent arms factory in Zawadzkie

W nocy z 2 na 3 maja 1921 roku baon powstańczy dowodzony przez Karola Brandysa z podgrupy „Harden”, przy wsparciu miejscowych struktur Polskiej Organizacji Wojskowej Górnego Śląska oraz członków Polskiego Towarzystwa Gimnastycznego „Sokół” zajął miejscowość Zawadzkie. Dowództwo powstańczej grupy operacyjnej „Północ” uruchomiło w miejscowej hucie (z wykorzystaniem jej urządzeń technicznych i materiałów) warsztaty pociągów pancernych, współpracujące z warsztatami w Krupskim Młynie, zdobytymi 3 maja po przełamaniu oporu tamtejszego Selbstschutzu.

Pierwszym improwizowanym pociągiem pancernym, który opuścił fabrykę w Zawadzkim (15 maja 1921 roku) był „Nowak”, pierwotnie nazywany „Neugebayer” (pseudonim kpt. Alojzego Nowaka). Zastosowano w nim betonowe wzmocnienie ścian wagonów towarowych o grubości 10-25 cm i osłony kół z płyt stalowych o grubości 2-2,5 mm. Lokomotywę opancerzono częściowo blachą 10 mm. Pociąg uczestniczył w bitwie pod Zębownicami 16 maja, a pod koniec miesiąca – w walkach pod Szymiszowem. Niewystarczające opancerzenie lokomotywy spowodowało jej uszkodzenie w boju. Przygotowano wtedy całkowicie opancerzoną lokomotywę z serii G8, a pociąg pancerny po remoncie w Zawadzkim zmienił nazwę na „Nowak II”. Składał się z otwartego wagonu ochronnego z zapasowymi szynami, wagonu z armatą, wagonu z karabinami maszynowymi, wagonu amunicyjnego, parowozu, kolejnego wagonu amunicyjnego, wagonu z ckm-ami i wagonu ochronnego – pustego.

During the night of 2/3 May 1921, an insurgent battalion under the command of Karol Brandys from the ‘Harden’ subgroup, with the support of the local structures of the Polish Military Organisation of Upper Silesia and members of the ‘Sokół’ Polish Gymnastic Society, occupied the town of Zawadzkie. The command of the insurgent operational group ‘North’ started up an armoured train workshop in the local steelworks (using its technical equipment and materials), cooperating with the workshop in Krupski Młyn, captured on 3 May after breaking the resistance of the local Selbstschutz.

The first improvised armoured train to leave the Zawadzkie factory (15 May 1921) was the ‘Nowak’, originally called ‘Neugebayer’ (pseudonym of Captain Alojzy Nowak). It used concrete reinforcement of the freight car walls, 10-25 cm thick, and wheel guards made of steel plates 2-2.5 mm thick. The locomotive was partially armoured with 10 mm plates. The train participated in the battle of Zębowice on 16 May, and at the end of that month in the battle of Szymiszów. The insufficient armouring of the locomotive caused it to be damaged in battle. A fully armoured locomotive from the G8 series was then prepared, and the armoured train, after repairs in Zawadzkie, was renamed ‘Nowak II’. It consisted of an open protection wagon with spare rails, a cannon wagon, a machine gun wagon, an ammunition wagon, a steam engine, another ammunition wagon, a machine gun wagon and a protection wagon which was empty.

W powstańczej fabryce broni w Zawadzkim zbudowano także improwizowane pociągi pancerne: „Zygmunt Powstaniec” (17 maja 1921 roku) o masie 57 ton z lokomotywą typu G8 opancerzoną 12 mm blachą stalową i „Tadek Ślązak” (21 maja 1921 roku), z podobnie opancerzoną lokomotywą G7-4700. Ostatnim pociągiem z fabryki w Zawadzkim był „Piast”, pierwotnie „Testar” na cześć szefa inspektoratu pociągów pancernych płk. Gustawa Testara-Obalskiego, ukończony 5 czerwca 1921 roku. Część wagonów powstała w Krupskim Młynie. Pociąg nie wziął już udziału w walkach. W hucie w Zawadzkim naprawiano także tabor kolejowy i kołowy wojsk powstańczych.

In the insurgent weapons factory in Zawadzkie, improvised armoured trains were also built: ‘Zygmunt Powstaniec’ (17 May 1921) weighing 57 tons with a locomotive type G8 armoured with 12 mm steel plate and ‘Tadek Ślązak’ (21 May 1921), with a similarly armoured locomotive G7-4700. The last train from the Zawadzkie factory was ‘Piast’, originally ‘Testar’ in honour of the head of the inspectorate of armoured trains Colonel Gustaw Testar-Obalski, completed on 5 June 1921. Some of the carriages were made in Krupski Młyn. The train did not take part in battles anymore. The Zawadzkie steelworks also repaired the railway and wheeled rolling stock of the insurgent army.

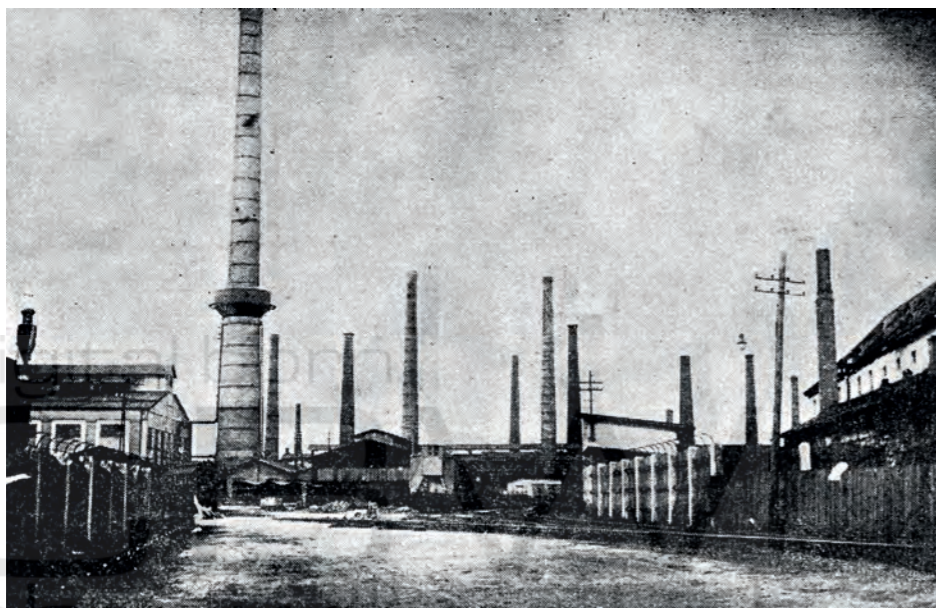
Improwizowany pociąg pancerny „Nowak II” po zdobyciu dworca w Tarnowskich Górach w lipcu 1921 roku. Na pierwszym planie fragment niemieckiej armaty górskiej kal. 65 mm, nazwanej „Halina”.

Insurgent armoured train ‘Nowak II’ at the station in Tarnowskie Góry. In the foreground, a four-axle guard platform and a two-axle artillery carriage with the ‘Halina’ gun, assembled in the factory in Zawadzkie, July 1921.

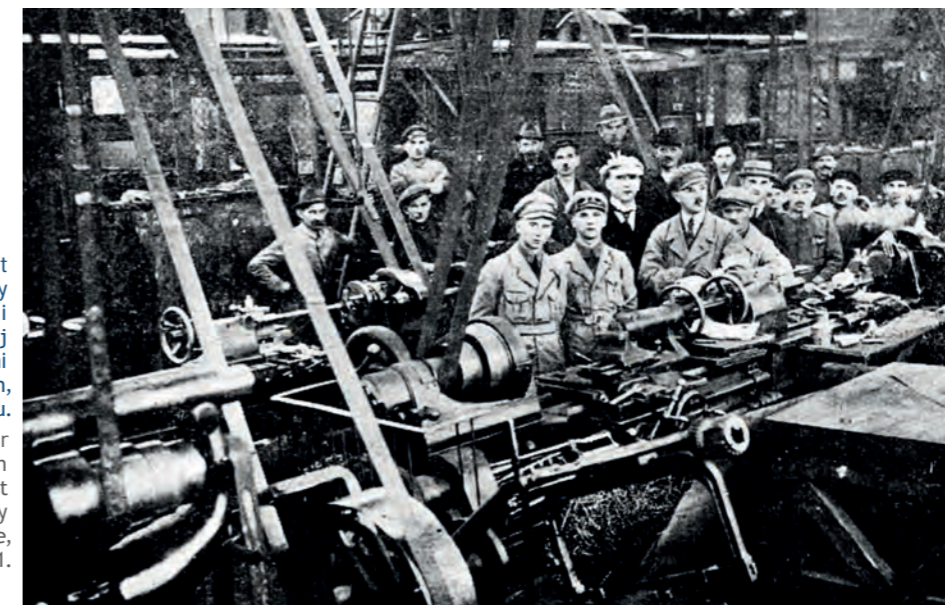

Wnętrze powstańczej fabryki broni w Zawadzkim, maj 1921 roku.
Pracami technicznymi fabryki kierował majster Teodor Wójcik, a nadzór wojskowy nad wyposażeniem i uzbrojeniem pociągów sprawowali: por. Jan Horst i por. Józef Warzecha. Por. Józef Broj czuwał nad całością prac z ramienia komendy wojskowej.

The interior of the insurgent weapons factory in Zawadzkie, May 1921.
The technical work of the factory was directed by foreman Teodor Wójcik, while the military supervision of the equipment and armament of the trains was carried out by Lieutenant Jan Horst and Lieutenant Józef Warzecha. Lieutenant Józef Broj supervised all the work on behalf of the military command.

Fabryka broni w Zawadzkim, w okresie III Powstania Śląskiego.
Weapons factory in Zawadzkie, during the Third Silesian Uprising.

Warsztat reperacyjny artylerii w powstańczej fabryce broni w Zawadzkim, maj 1921 roku.
Artillery repair workshop in the insurgent arms factory in Zawadzkie, May 1921.

Powstańcy pociąg pancerny „Nowak II” na dworcu w Tarnowskich Górach. Na pierwszym planie czteroosiowa platforma ochronna oraz dwuosiowy wagon artyleryjski z armatą „Halina”, zamontowaną w fabryce w Zawadzkim, lipiec 1921 roku.

Improvised armoured train 'Nowak II' after capturing the station in Tarnowskie Góry in July 1921. In the foreground, a fragment of a German 65 mm calibre mountain cannon, named 'Halina'.

POCIĄGI PANCERNE

Armoured trains

Dobrze rozbudowane zaplecze techniczne oraz rozwinięta sieć dróg i kolei sprawiały, że tereny Górnego Śląska nadawały się do wykorzystania broni pancerniej. Szczególnie użyteczne były pociągi pancerne, improwizowane już podczas walk, wyposażane na miarę możliwości, głównie w warsztatach w Zawadzkie i w Szopienicach. Trudno określić liczbę pociągów pancernych i drezyn wykorzystywanych przez Polaków w III Powstaniu Śląskim. Z nazwy znanych jest 16, nie działały na froncie jednocześnie, a niektóre w ogóle nie wzięły udziału w walkach.

Well-developed technical facilities and a well-developed network of roads and railways made the territory of Upper Silesia suitable for the use of armoured weapons. Particularly useful were armoured trains, improvised already during battles, equipped as far as possible, mainly in workshops in Zawadzkie and Szopienice. It is difficult to determine the number of armoured trains and trolleys used by the Poles in the Third Silesian Uprising. By name, 16 are known, although not all operated at the front at the same time, and some did not take part in the fighting at all.

Powstańczy wąskotorowy pociąg pancerny „Kabcisz”.

„Kabcisz” pełnił służbę na wąskotorowej linii kolejowej Gliwice – Rudy Raciborskie w okresie III Powstania Śląskiego. Składał się z opancerzonego pruskiego parowozu serii T37 i dwóch opancerzonych żelaznych wagonów – węglarek systemu Ziehla, w których utworzono stanowiska dla 4 karabinów maszynowych. Pociąg zawdzięczał nazwę ppor. Edmundowi Kabciszowi, dowódcy Zabrzejskiego Batalionu Zapasowego 7 Gliwickiego Pułku Piechoty. Pociąg zbudowali powstańcy oddziału podczas stacjonowania w Szywałdzie z myślą o zdobyciu Gliwic.

The insurgent narrow-gauge armoured train 'Kabcisz'.

The 'Kabcisz' armoured train served on the narrow-gauge railway line between Gliwice and Rudy Raciborskie during the Third Silesian Uprising. It consisted of an armoured Prussian steam engine of the T37 series and two armoured iron wagons – coal cars of the Ziehl system, in which positions for 4 machine guns were created. The train owed its name to Second Lieutenant Edmund Kabcisz, commander of the Zabrze Reserve Battalion of the 7th Gliwice Infantry Regiment. The train was built by the insurgents of that unit while stationed in Szywałd with the intention of capturing Gliwice.

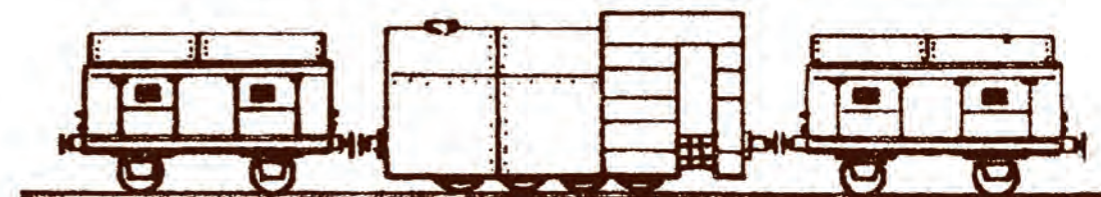

Wieża armatnia „Kalina” pociągu pancernego. Pierwszy od lewej por. Grzegorz Zaleski-Lubicz – dowódca pociągu i por. Rolski.

The 'Kalina' cannon turret of the armoured train. First from the left Lieutenant Grzegorz Zaleski-Lubicz – commander of the train, and Lieutenant Rolski.

Improwizowany powstańczy pociąg pancerny „Pieron”.
Impvised insurgent armoured train 'Pieron'.

„KABCISZ”

Pociąg pancerny „Tadek Ślązak”,
czerwiec 1921 roku.

Armoured train 'Tadek Ślązak',
June 1921.

„TADEK ŚLĄZAK”

Sekcja ciężkich karabinów maszynowych (Maxim wz. 08) powstańczego pociągu pancernego nr 14 „Zygmunt Powstaniec” dowodzona przez ppor. Augusta Blaną, maj-lipiec 1921 roku.

Section of heavy machine guns (Maxim 08) of the insurgent armoured train No. 14 'Zygmunt Powstaniec' commanded by Second Lieutenant August Blana, in front of the train, May-July 1921.

„PIERON”

POMOC DUCHOWIEŃSTWA, WIARA, WSPARCIE KOŚCIOŁÓW I WSPÓLNOT WYZNANIOWYCH

Clergy support,
faith, support of
churches and religious
communities

Konflikt górnośląski zaangażował również Stolicę Apostolską. 10 czerwca 1920 roku przybył na Górny Śląsk nuncjusz apostolski w Polsce arcybiskup Ambrogio Damiano Achille Ratti, późniejszy papież Pius XI, jako wysoki komisarz kościelny dla obszarów plebiscytowych.

21 października 1920 roku biskup wrocławski kardynał Adolf Bertram wydał specjalne rozporządzenie zakazujące księżom agitacji politycznej. W odpowiedzi na nie biskupi polscy wystosowali pismo do Watykanu, w którym stwierdzali, że polska sprawa narodowa znacznie ucierpiała wskutek zachowawczej postawy wrocławskiego hierarchy. Po wymianie korespondencji Stolica Apostolska wysłała do Polski przedstawiciela, którym został ks. Giovanni Battista Ogno. Jego zadaniem było dbanie, aby każdy mieszkaniec Górnego Śląska, Polak czy Niemiec, miał swobodny i wolny dostęp do oddania głosu w plebiscycie.

21 grudnia 1920 roku ks. G. B. Ogno wydał dekret, nakazujący wszystkim księżom na Górnym Śląsku, bez względu na narodowość i piastowany urząd w Kościele, respektowanie bezwzględnego zakazu prowadzenia propagandy na terenach plebiscytowych. Mieli oni jedynie prawo do oddania głosu jako osoby prywatne, obywatele. Zakazano także wszystkim księżom używania kościołów i budynków kościelnych do działań politycznych i plebiscytowych.

The Upper Silesian conflict also involved the Holy See. On 10 June 1920, the Apostolic Nuncio in Poland, Archbishop Ambrogio Damiano Achille Ratti, later Pope Pius XI, arrived in Upper Silesia as the High Church Commissioner for the plebiscite areas.

On 21 October 1920, Cardinal Adolf Bertram, Bishop of Wrocław, issued a special decree banning priests from political agitation. In response, the Polish bishops sent a letter to the Vatican in which they stated that the Polish national cause had suffered greatly as a result of the conservative attitude of the Wrocław hierarchy. After an exchange of correspondence, the Holy See sent a representative to Poland, who was Father Giovanni Battista Ogno. His task was to ensure that every inhabitant of Upper Silesia, whether Polish or German, had free and unrestricted access to cast their vote in the plebiscite.

On 21 December 1920, Father G. B. Ogno issued a decree which ordered all priests in Upper Silesia, regardless of their nationality or office in the Church, to respect the absolute prohibition of propaganda in the plebiscite area. They only had the right to vote as private individuals, citizens. All priests were also prohibited from using churches and church buildings for political and plebiscite activities.

„Choć jestem Niemcem, ja i mój lud polski z parafii, oddamy głos za Polskę [...] Jako duszpasterz ludności polskiej nie mogę teraz takowej namawiać do pozostania w dalszej niewoli pruskiego państwa.”

„Although I am a German, I and my Polish people from the parish will cast our vote for Poland [...] As the pastor of the Polish population, I cannot now persuade such people to remain in further bondage to the Prussian state’.

ks. Franciszek Marx.
Rev. Franz Marx.

Ks. Franciszek Marx z matką, dwiema siostrami i z kobietami pracującymi na plebanii, 1916 rok.
Ks. F. Marx (1880-1921), pochodzący ze zniemczonej rodziny śląskiej, bronił polskości na Śląsku. Przed plebiscytem agitował za Polską. 11 maja 1921 roku zamordowany przez niemiecką bojówkę.
Rev F. Marx with his mother, two sisters, and the women working in the vicarage, 1916.
Rev F. Marx (1880-1921), who came from a German Silesian family, defended Polishness in Silesia. Before the plebiscite, he agitated for Poland. On 11 May 1921, he was murdered by a German militia.

Odezwa Episkopatu i Stronictw Polskich do Ludu górnośląskiego.

Bracia Górnoślązacy!

Za kilka dni rozstrzygniecie sami o losie Górnego Śląska i o Waszej przyszłości.

Od Was więc będzie zależało, czy kraj ten powróci do Polski, która wyciąga do Was ręce jako do najlepszych swych synów, czy też na Górnym Śląsku będzie po dawnemu rządził Prusak. Wy wiecie, czego się możecie spodziewać po Polsce, która Was przyjmuje jak ukochanych braci. Wy też najlepiej wiecie, co Was czeka od Niemiec, którzy Wam nigdy nie przebaczą, że jesteście Polakami. Więc wszyscy, starzy i młodzi, mężczyźni i kobiety, wszyscy idźcie oddać głosy Wasze za Polskę. Niech ani jednego z Was nie braknie w polskich szeregach, bo kto w dniu plebiscytu nie spełni swego obywatelskiego obowiązku, ten nietylko zdradzi G. Śląsk, ale sobie samemu najsmutniejszą przyszłość zgotuje.

Nie o Wasz węgiel, nie o skarby ziemi Waszej chodzi przede wszystkim Polsce, która wzywa Was do siebie, jej chodzi o Was samych, o Wasze polskie serca, o ten polski lud górnośląski, którymi tylko z nami danem będzie żyć wolnym i szczęśliwym. Bez różnicy politycznych przekonań, jedynie miłością wspólną Ojczyzny złączeni, wołamy dziś do Was: Bracia Górnoślązacy, głosujcie solidarnie za Polską, jak jeden mąż idźcie do urny plebiscytowej, ażeby zapewnić sobie i Polsce wielką i szczęśliwą przyszłość. Bądźcie zgodni, karni, i spokojni, porządku publicznego nigdzie nie zakłócajcie, ażeby nie dawać wrogom naszym pozorów do obalenia wyników plebiscytu. Jeżeli wszyscy pójdziecie za głosem serca, sumienia i obowiązku, jeżeli w zwartych szeregach staniecie w obronie polskości, wówczas dzień 20. marca będzie po wszystkiek wieki pamiętnym w historii, będzie dniem zwycięstwa prawdy i sprawiedliwości, o którym Polska z pokolenia na pokolenie mówić będzie.

Z dumą patrzy Polska na wiernych swoich Górnoślązaków, którzy dla niej tyle krwi przelali, tyle znieśli prześladowań i cierpień. Dziś, kiedy stoimy u wrót lepszej, promiennej przyszłości, woła do Was Polska cała, ażebyście dla Niej podjęli ten ostateczny wysiłek, który na zawsze wyzwoli Was z pod obecnej przemocy. Losy Wasze w Waszym spoczywają ręku. Chciecie wolności, swobody, i dobrobytu dla Was i dla Waszych dzieci, to wszyscy głosujcie za Polską.

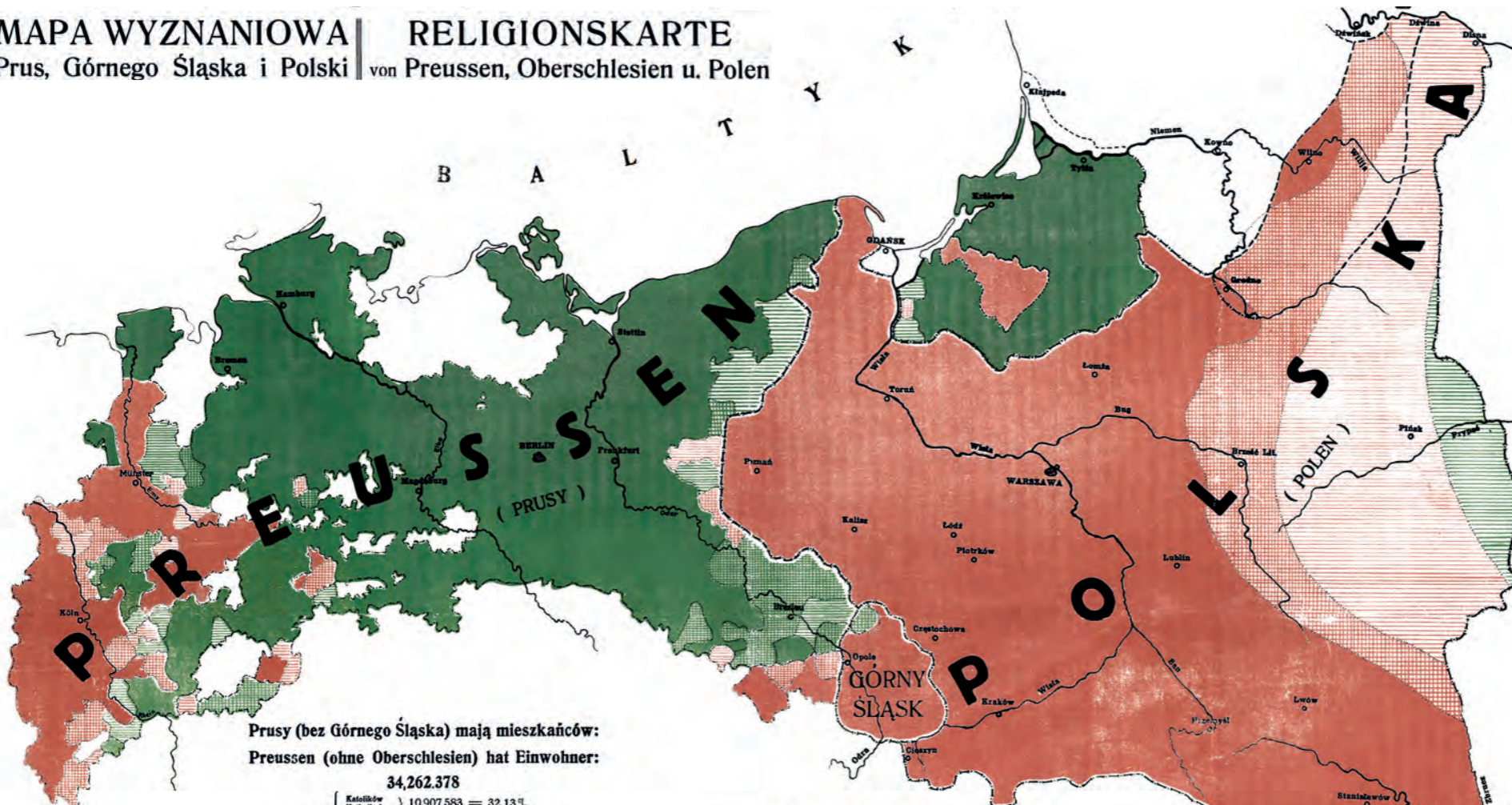
Niech żyje Polska i z nią na wieki złączony Górny Śląsk.

Ks. Kardynał Prymas Dr. Dalbor, Arcybiskup gnieźnieńsko-pozn.
Ks. Kardynał Kakowski, Arcybiskup warszawski.
Ks. Józef Bilczewski, Arcybiskup Metropolita lwowski.
Ks. Teodorowicz, Arc. Metrop. lwowski obrz. orm.
Ks. Adam Sapięha, Ksiądz Biskup krakowski.
Norbert Barlicki, Polska Partja Socjalistyczna.
Adam Chądzyński, Narodowa Partja Robotnicza.
Ludwik Czerniewski, Chrześcijańska Demokracja.
Jan Dębski, Polskie Stronictwo Ludowe.
Edward Dubanowicz, Narodowe Zjednoczenie Ludowe.
Jan Kanty Fedorowicz, Klub Pracy Konstytucyjnej.
Stanisław Dr. Głabiński, Związek Narodowo Ludowy.
Stanisław Maciejewicz, Stronictwo Mieszczańskie.

Wspólna odezwa Episkopatu Polski i polskich stronnictw politycznych do Górnoślązaków.

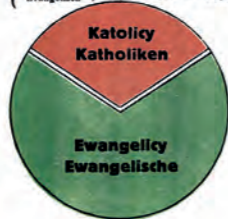
Joint appeal of the Polish Episcopate and Polish political parties to the Upper Silesians.

MAPA WYZNANIOWA RELIGIONSKARTE Prus, Górnego Śląska i Polski von Preussen, Oberschlesien u. Polen

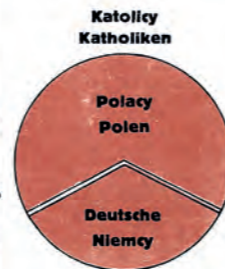
Prusy (bez Górnego Śląska) mają mieszkańców: Preussen (ohne Oberschlesien) hat Einwohner: 34,262.378

z tego davon { Katolików Katholisch } 10,907.583 = 32,13% { Ewangelików Evangelisch } 23,354.795 = 67,87%

Teren plebiscytowy Górnego Śląska. Das ober Schles. Abstimmungs-Gebiet.

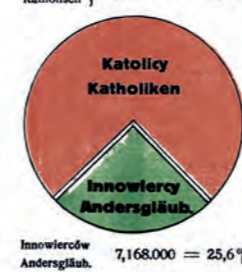
Katolicy Katholiken { Polacy Polen } 1,801.142 = 85,1% z tego davon { Polaków Polen } 1,193.525 = 66,27% { Niemców Deutsche } 607.617 = 33,73%

Ewangelicy Evangelische { Polacy Polen } 51.560 = 16,39% { Niemców Deutsche } 263.184 = 83,61%

Polska ma mieszkańców: Polen hat Einwohner: 28,000.000

Katolików Katholisch { 20,832.000 = 74,4%

Objaśnienie — Erklärung.

	Katolików ponad Katholisch über	80%
	Ewangelików poniżej Evangelisch unter	20%
	Katolików Katholisch	60% — 80%
	Ewangelików Evangelisch	20% — 40%
	Katolików Katholisch	50% — 60%
	Ewangelików Evangelisch	40% — 50%
	Katolików Katholisch	40% — 50%
	Ewangelików Evangelisch	50% — 60%
	Katolików Katholisch	20% — 40%
	Ewangelików Evangelisch	60% — 80%
	Katolików poniżej Katholisch unter	20%
	Ewangelików ponad Evangelisch über	80%

a) w Polsce: Ewangelików i innowierców In Polen: Evangelisch u. andersgläubig.

Dokąd musi wobec tego ciężać katolicki lud górnośląski?

Wohin muss demnach das katholische Volk Oberschlesiens hinstreben?

„Ojciec Święty, papież Benedykt XV, który jednakową miłością ojcowską otacza, bez względu na narodowość lub mowę wszystkich przez Bożą Opatrzność mu powierzonych, jest głęboko przejęty, że pokój wśród katolików Śląska Górnego, został naruszony z pobudek politycznych.”

‘The Holy Father, Pope Benedict XV, who surrounds with equal paternal love, regardless of nationality or speech, all those entrusted to him by Divine Providence, is deeply concerned that the peace among the Catholics of Upper Silesia has been disturbed for political reasons’.

ks. Giovanni Battista Ogno, podczas spotkania z członkami Komisji Międzysojuszniczej Rządzącej i Plebiscytowej w Opolu, 30 grudnia 1920 roku.

Fr. Giovanni Battista Ogno, during a meeting with the members of the Inter-Allied Administrative and Plebiscite Commission in Opole, 30 December 1920.

Naczelnik Państwa Józef Piłsudski z nuncjuszem apostolskim w Polsce arcybiskupem Ambrogio Damiano Achille Rattim (1919-1922).

Head of State Józef Piłsudski with the Apostolic Nuncio in Poland, Archbishop Ambrogio Damiano Achille Ratti (1919-1922).

ŻANDARMERIA POŁOWA

Field Gendarmerie

24 maja 1921 roku z rozkazu Naczelnej Komendy Wojsk Powstańczych powołano Żandarmerię Połową Górnego Śląska, powierzając jej pełnienie typowych funkcji policyjnych, tj. utrzymanie porządku na terenach zajętych przez powstańców i ich zapleczu, zapewnienie przestrzegania zarządzeń wydawanych przez władze powstańcze oraz czuwanie nad bezpieczeństwem ludności. W skład formacji weszli wszyscy członkowie policji plebiscytowej narodowości polskiej, którzy mieli zostać wzmocnieni ochotniczym zaciągami. Dowództwo powierzono kpt. Maksymilianowi Żyła.

Żandarmeria Połowa Górnego Śląska operacyjnie podlegała Dowództwu Okręgu Etapowego. Dzielona była na trzy grupy terenowe, w ramach których były wyodrębnione około 300-osobowe szwadrony, działające na terenie powiatu i dzielące się na plutony. Najniższymi jednostkami były posterunki z przydzielonymi rejonami służbowymi.

On 24 May 1921, by order of the Supreme Command of the Insurgent Army, the Upper Silesian Field Gendarmerie was established, entrusted with typical police functions, i.e. maintaining order in the areas occupied by the insurgents and their hinterland, ensuring compliance with the regulations issued by the insurgent authorities, and watching over the security of the population. The formation consisted of all members of the plebiscite police of Polish nationality, who were to be reinforced by voluntary enlistment. The command was entrusted to Captain Maksymilian Żyła.

The Upper Silesian Field Gendarmerie was operationally subordinate to the Stage District Command. It was divided into three field groups, within which about 300-person squadrons were separated, operating on the territory of the district and divided into platoons. The lowest units were posts with assigned duty areas.

Sztab 1 Dywizji Wojsk Powstańczych wraz z dowództwem żandarmerii. Dowódca 1 Dywizji mjr Jan Józef Ludyga-Laskowski (4. od prawej), kpt. Maksymilian Żyła dowódca żandarmerii (2. od prawej), kpt. Adam Kocur (7. od lewej).

The staff of the 1st Division of the Insurgent Army together with the command of the gendarmerie. Commander of the 1st Division, Major Jan Józef Ludyga-Laskowski (4th from right), Captain Maksymilian Żyła commander of the gendarmerie (2nd from right), Captain Adam Kocur (7th from left).

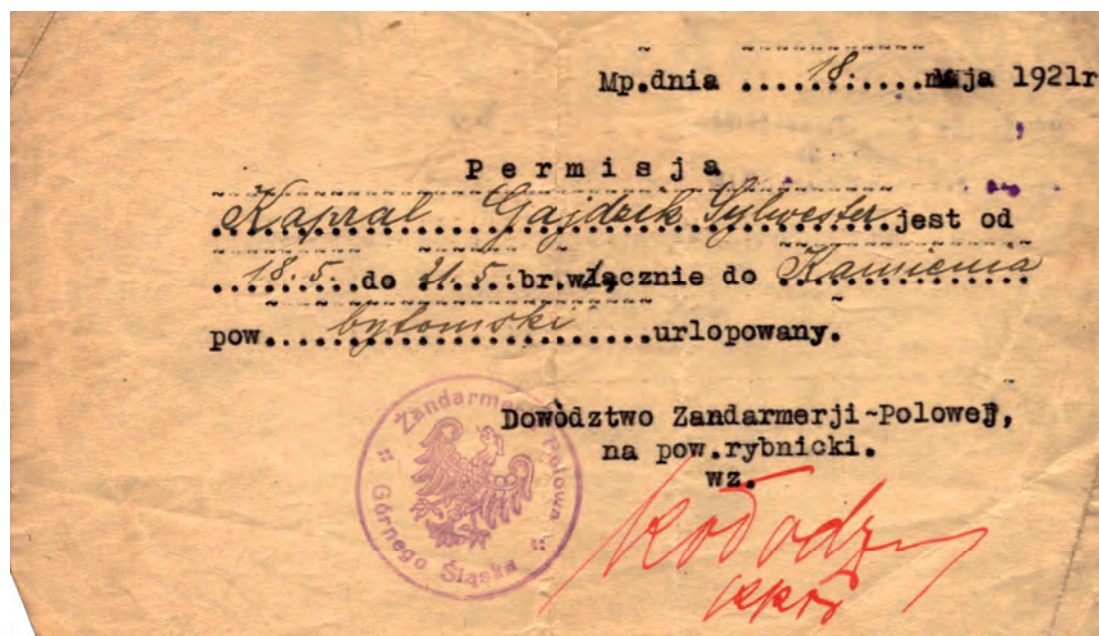

Żandarmeria Połowa Górnego Śląska, maj 1921 roku.
Field Gendarmerie Upper Silesian, May 1921.

Oddział techniczny Żandarmerii Połowej Górnego Śląska. Przed pamiątkową planszą z godłem Polski leży szabla i pistolet Parabellum P-08, 1921 rok.

Technical detachment of Field Gendarmerie Upper Silesian. In front of the commemorative board with the national emblem of Poland lies a sabre and a Parabellum P-08 pistol. 1921.

Zezwolenie urlopowe kpr. Sylwestra Gajdzika, 18 maja 1921 roku. Na dokumencie pieczęć Żandarmerii Polowej Górnego Śląska.

Furlough permit of Cpl. Sylwester Gajdzik, 18 May 1921. On the document, the stamp of the Upper Silesian Field Gendarmerie.

Żandarmi Górnego Śląska i żołnierze francuscy. Błotnica, 1921 rok.
Gendarmes of Upper Silesia and French soldiers. Błotnica, 1921.

POJAZDY WOJSK POWSTAŃCZYCH

Insurgent army vehicles

Podczas III Powstania Śląskiego Polacy wykorzystywali pojazdy pochodząc z różnych źródeł: darowane, zakupione, otrzymane z kraju z oddziałów WP, zdobyte w czasie walk oraz pozyskane przed walką przez powstańców w hutach i fabrykach. Tworzyły one prawdziwą mozaikę marek, typów i rodzajów, w różnym stanie technicznym.

Największym oddziałem motorowym III Powstania Śląskiego była Kolumna Samochodowa Naczelnego Wodza Wojsk Powstańczych Górnego Śląska, stacjonująca w Szopienicach w zabudowaniach browaru Petera Mokrskiego. Oddział miał ponad 30 samochodów osobowych oraz kilka ciężarówek i motocykli.

Polskie improwizowane samochody pancerne, budowane na podwoziach niemieckich ciężarówek i uzbrojone w karabiny maszynowe, były efektywnym narzędziem walki wykorzystywanym na najważniejszych odcinkach frontu. Współdziałał z nimi Erhardt wz. 1917 – niemiecki samochód pancerny produkowany seryjnie (w kilkudziesięciu egzemplarzach) pod koniec pierwszej wojny światowej w zakładach Heinrich Erhardt Automobilwerke AG w Zella-Mehlis. Pojazd zdobyty przez powstańców wielkopolskich w 1919 roku wszedł na wyposażenie Wojska Polskiego, a w 1921 został skierowany wraz z załogą na Górną Śląsk. Jego dowódcą był ochotnik z Alzacji, stąd nazwa „Górny Śląsk-Alzacja”. Na podwoziach niemieckich ciężarówek zbudowano także pancerkę „Zabrski Powstaniec” i – przypuszczalnie – „Nowina-Doliwa” („Doliwa”?) oraz „Ślązak”.

During the Third Silesian Uprising, Poles used vehicles from various sources, including ones which were donated, purchased, received from the country from the Polish Army units, captured during the fights, and acquired by the insurgents in steel mills and factories before the fight. They formed a real mosaic of brands, types, and kinds, in various technical conditions.

The largest motor vehicle unit of the Third Silesian Uprising was the Motor Column of the Commander-in-Chief of the Upper Silesian Insurgent Army, stationed in Szopienice in the buildings of Peter Mokrski's brewery. The unit had more than 30 cars and several trucks and motorbikes.

Polish improvised armoured cars, built on chassis of German trucks and armed with machine guns, were an effective fighting tool used on the most important frontline sections. Cooperating with them was the Erhardt 1917 – a German armoured car produced in series (in dozens of copies) at the end of World War I at the Heinrich Erhardt Automobilwerke AG plant in Zella-Mehlis. Captured by the Greater Poland insurgents in 1919, the vehicle was incorporated into the Polish Army, and in 1921 was sent with its crew to Upper Silesia. Its commander was a volunteer from Alsace, hence the name 'Upper Silesia-Alsace'. On the chassis of German trucks were also built the armoured 'Zabrze Insurgent' and – presumably – 'Nowina-Doliwa' ('Doliwa?') and 'Silesian'.

Improwizowany samochód pancerny „Woźniak-Walerus” (znany także jako „Powstaniec”), na ulicach Katowic z okazji 15. rocznicy wybuchu III Powstania Śląskiego, maj 1936 roku.

Zbudowany w maju 1921 roku na podwoziu niemieckiej ciężarówki nieznanego typu dla Lotnego Oddziału Szturmowego bosmana Karola Walerusa. Uzbrojenie stanowiło 4 do 5 karabinów maszynowych Maschinengewehr 08/15 kal. 7,92 mm. Samochód przeszedł chrzest bojowy 3 maja 1921 roku, podczas walk o Hutę Bismarcka w Chorzowie. Brał udział w oblężeniu Kędzierzyna. 8 maja włączony w skład 8 Pułku Piechoty 1 Dywizji Górnośląskiej. 21 maja uczestniczył w zasadzce na niemiecki oddział grupy „Oberland”, a następnie w walkach o Zębówice pod Kluczborkiem. Oddział Szturmowy bsm. Karola Walerusa dysponował także kilkoma samochodami transportowymi, m.in.: minimum dwoma samochodami ciężarowymi – amerykańskim Packardem o ładowności przypuszczalnie 1,5 t i wozem niestandardowej niemieckiej marki, oraz osobowym NSU, według świadka w „dość dobrym stanie, nieco tylko postrzelany”.

Improvised armoured car ‘Wozniak-Walerus’ (also known as ‘Powstaniec’), on the streets of Katowice, to celebrate the 15th anniversary of the outbreak of the Third Silesian Uprising, May 1936.

Built in May 1921 on the chassis of a German truck of unknown brand for the Volatile Assault Detachment of Petty Officer Karol Walerus. The armament was 4 to 5 Maschinengewehr 08/15 cal. 7.92 mm machine guns. The car had its baptism of fire on 3 May 1921, during the battle for the Bismarck Ironworks in Chorzów. It took part in the siege of Kędzierzyn. On 8 May it was incorporated into the 8th Infantry Regiment of the 1st Upper Silesian Division. On 21 May it took part in an ambush on a German unit of the ‘Oberland’ group, and then in the battles for Zębówice near Kluczbork. The Assault Detachment of Petty Officer Karol Walerus also had at its disposal a few transport vehicles, among others at least two trucks; an American Packard with a capacity of probably 1.5 t and a vehicle of an unknown German brand and a passenger NSU, according to a witness in ‘quite a good condition, only slightly shot-up’.

Dowódca podgrupy Grupy „Północ”
kpt. Wincenty Mendoszewski ps. „Linke”,
maj-lipiec 1921 roku.

Commander of a subgroup of the ‘North’
Group, Captain Wincenty Mendoszewski
a.k.a. ‘Linke’, May-July 1921.

Pojazdy i żołnierze z Kolumny Samochodowej Naczelnego Wodza Wojsk Powstańczych Górnego Śląska, stacjonującej w browarze Petera Mokrskiego w Szopienicach.

Vehicles and soldiers from the Motor Column of the Commander-in-Chief of the Upper Silesian Insurgent Army, stationed at Peter Mokrski’s brewery in Szopienice.

Żołnierze III Powstania Śląskiego i niemiecki samochód osobowy w ich służbie.

Soldiers of the Third Silesian Uprising and a German passenger car in their service.

Kurier powstańczy przewożący rozkazy i meldunki.

Insurgent courier carrying orders and reports.

Po zakończeniu III Powstania Śląskiego, Ministerstwo Spraw Wojskowych RP wydało zarządzenia demobilizacyjne i regulujące status powstańców oraz dotyczące gospodarki materiałowej. 11 Dywizjon Samochodowy z Będzina miał przejąć transportowe pojazdy mechaniczne wojskowego pochodzenia, zakupione i zdobyczne, m.in. Kolumny Samochodowej Naczelnej Komendy, zaś użyczone przez Polaków planowano zwrócić właścicielom. Większość samochodów pancernych (rozkazem Naczelnej Komendy Wojsk Powstańczych z 23 czerwca) miała przejąć Kadra Wojsk Samochodowych nr 5 w Krakowie. 1 lipca w Parku Samochodowym w Mysłowicach „Grupa Wawelberga” miała zdać swoje pojazdy: samochód pancerny, dwie ciężarówki i automobil osobowy.

After the end of the Third Silesian Uprising, the Ministry of Military Affairs of the Republic of Poland issued demobilisation orders and orders regulating the status of insurgents and material management. The 11th Motor Squadron from Będzin was to take over the transport vehicles of military origin, purchased and captured, among others those of the Motor Column of the Supreme Command, while the vehicles lent by Poles were to be returned to their owners. Most of the armoured cars (by order of the Supreme Command of the Armed Forces of 23 June) were to be taken over by the Motor Corps Cadre No. 5 in Kraków. On 1 July, the Wawelberg Group was to hand over its vehicles – an armoured car, two trucks, and a passenger car – to the Automotive Park in Mysłowice.

SZTURMOWA KOMPANIA ZMOTORYZOWANA

Motorised Assault Company

Najsłynniejszym oddziałem automobilowym III Powstania Śląskiego była Szturmowa Kompania Zmotoryzowana, podległa Naczelnej Komendzie Wojsk Powstańczych. Oddział posiadał kilka samochodów ciężarowych, głównie niemieckich, z kilkudziesięciu zarekwirowanych w Hucie „Baildon” w Katowicach. Jeden z nich, opancerzony i uzbrojony, pod nazwą „Korfanty” stworzył pancerny rdzeń oddziału, wyposażonego także w pojazdy transportowe: ciężarówki (z km-ami) oraz samochody osobowe (w liczbie co najmniej 4) oraz 2-3 motocykle.

Szturmowa Kompania Zmotoryzowana był traktowana także jako jednostka odwodowa, kierowana na najtrudniejsze odcinki frontu.

The most famous motorised unit of the Third Silesian Uprising was the Motorised Assault Company, subordinate to the Supreme Command of the Insurgent Army. The unit had several trucks, mainly German, out of several dozen seized from the ‘Baildon’ Steelworks in Katowice. One of them, armoured and armed, under the name ‘Korfanty’, formed the armoured core of the unit, which was also equipped with transport vehicles such as lorries (with KMS) and cars (at least 4) and 2-3 motorbikes.

The Motorised Assault Company was also treated as a reserve unit, directed to the most difficult sections of the front.

Por. mar. Robert Oszek przy improvisowanym samochodzie pancernym „Korfanty”, maj 1921 roku.

Lieutenant (Navy) Robert Oszek by the improvised armoured car ‘Korfanty’, May 1921.

Grupa polskich oficerów podczas III Powstania Śląskiego przed pałacem w Slawentzitz (ob. Sławięcice), maj 1921 roku. Od lewej stoją: kpt. Jan Kowalewski (szef wywiadu sztabu wojsk powstańczych), kpt. Leon Bulowski, por. mar. Robert Oszek, kpt. Jan Chodźko.

A group of Polish officers during the Third Silesian Uprising in front of the palace in Slawentzitz (now Sławięcice), May 1921. Standing from the left: Captain Jan Kowalewski (chief of intelligence of the insurgents’ staff), Captain Leon Bulowski, Lieutenant (Navy) Robert Oszek, Captain Jan Chodźko.

Por. mar. Robert Oszek w otoczeniu żołnierzy Szturmowej Kompanii Zmotoryzowanej.
Lieutenant (Navy) Robert Oszek surrounded by the soldiers of the Motorised Assault Company.

Improvizowany samochód pancerny „Korfanty” i pojazdy transportowe Szurmowej Kompanii Zmotoryzowanej por. mar. Roberta Oszka, maj-lipiec 1921 roku. Jeden z najbardziej znanych pojazdów pancernych III Powstania Śląskiego został zbudowany w hucie „Katarzyna” w Sosnowcu, na podwoziu niemieckiej ciężarówki (Magirus?) i uzbrojony w cztery lub pięć niemieckich karabinów Maxim. Wspierał powstańczą piechotę na różnych odcinkach frontu, także podczas walk o Górę św. Anny.

Improvised armoured car 'Korfanty' and transport vehicles of the Motorised Assault Company of Lieutenant (Navy) Robert Oszek, May-July 1921. One of the most famous armoured vehicles of the Third Silesian Uprising was built at the 'Katarzyna' steelworks in Sosnowiec, on the chassis of a German truck (Magirus?) and armed with four or five German Maxim rifles. It supported the insurgent infantry at various sections of the front, including during the battle for St. Anne's Mountain.

Dekoracja weteranów Powstań Śląskich Orderami Wojennymi Virtuti Militari V klasy i Krzyżami Walecznych podczas uroczystości na katowickim rynku 27 sierpnia 1922 roku. Przed frontem odznaczanych oficer asystujący por. mar. Robert Oszek.

Decoration of the veterans of the Silesian Uprisings with the War Orders of Virtuti Militari V Class and Crosses of Valour during the ceremony on the square in Katowice on 27 August 1922. In front of the decorated, the assisting officer Lieutenant (Navy) Robert Oszek.

Pochodzący z Zabrze Robert Oszek (1896-1938) podczas I wojny światowej służył w niemieckiej marynarce wojennej. W styczniu 1919 roku wstąpił do polskiej Marynarki Wojennej. Służył m.in. we Flotylli Pińskiej. Wziął udział w wojnie polsko-bolszewickiej, jako zastępca dowódcy statku opancerzonego „Pancerny I”, a od 17 sierpnia 1920 roku dowódca monitora ORP „Mozyrz”. W lutym 1921 roku mianowany porucznikiem marynarki, a następnie urlopowany i skierowany na Górny Śląsk. W maju 1921 roku z 67 byłych marynarzy stworzył Szturmową Kompanię Zmotoryzowaną. Na czele kompanii walczył w III Powstaniu Śląskim, m.in. w bitwie o Górę św. Anny. Odznaczony Orderem Virtuti Militari, w 1922 roku awansowany do stopnia kapitana marynarki.

A native of Zabrze, Robert Oszek (1896-1938) served in the German Navy during the First World War. In January 1919, he joined the Polish Navy. He served in the Pinsk Flotilla, among others. He took part in the Polish-Bolshevik War as the deputy commander of the armoured ship 'Pancerny I', and from 17 August 1920, the commander of the ORP 'Mozyrz' monitor. In February 1921, he was appointed a lieutenant of the navy, and then he was on leave and sent to Upper Silesia. In May 1921, out of 67 former seamen, he created the Motorised Assault Company. At the head of the company, he fought in the Third Silesian Uprising, including in the Battle of St. Anne's Mountain. Decorated with the Order of Virtuti Militari, in 1922 promoted to the rank of a naval captain.

GÓRA ŚW. ANNY

St. Anne's Mountain

Miejscowość Góra św. Anny od początku III Powstania Śląskiego znajdowała się w rękach Polaków, stanowiąc doskonały punkt dowodzenia. Dla Górnoślązaków miała także znaczenie symboliczne jako ważny ośrodek kultu religijnego. Zdobycie jej umożliwiłoby Niemcom zajęcie dogodnej pozycji przed atakiem na Górnośląski Okręg Przemysłowy.

From the beginning of the Third Silesian Uprising, St. Anne's Mountain was in the hands of the Poles, providing an excellent command point. For the Upper Silesians it also had symbolic significance as an important centre of religious worship. Capturing it would enable the Germans to take a convenient position before attacking the Upper Silesian Industrial Region.

Posterunek ochotników oddziału Selbstschutz w okolicach Góry św. Anny, czerwiec 1921 rok.
Post of Selbstschutz german volunteers near St. Anne's mountain, June 1921.

W nocy 21 maja 1921 roku niemieckie wojska, liczące około 12-13 tys., rozpoczęły natarcie. Przed południem polska obrona, której trzon stanowił 1 Pułk Katowicki por. Włodzimierza Walentego Fojkisa, na rozkaz mjr. Jana Józefa Ludygi-Laskowskiego, dowódcy 1 Dywizji Wojsk Powstańczych, wycofała się z Góry św. Anny.

W kolejnych dniach powstańcy kontratakowali, jednak wskutek poniesionych strat osobowych 23 maja powrócili na pozycje wyjściowe. Niemcy odnieśli sukces taktyczny, jednak nie wkroczyli do okręgu przemysłowego oraz nie zdobyli ziem utraconych we wcześniejszych powstaniach.

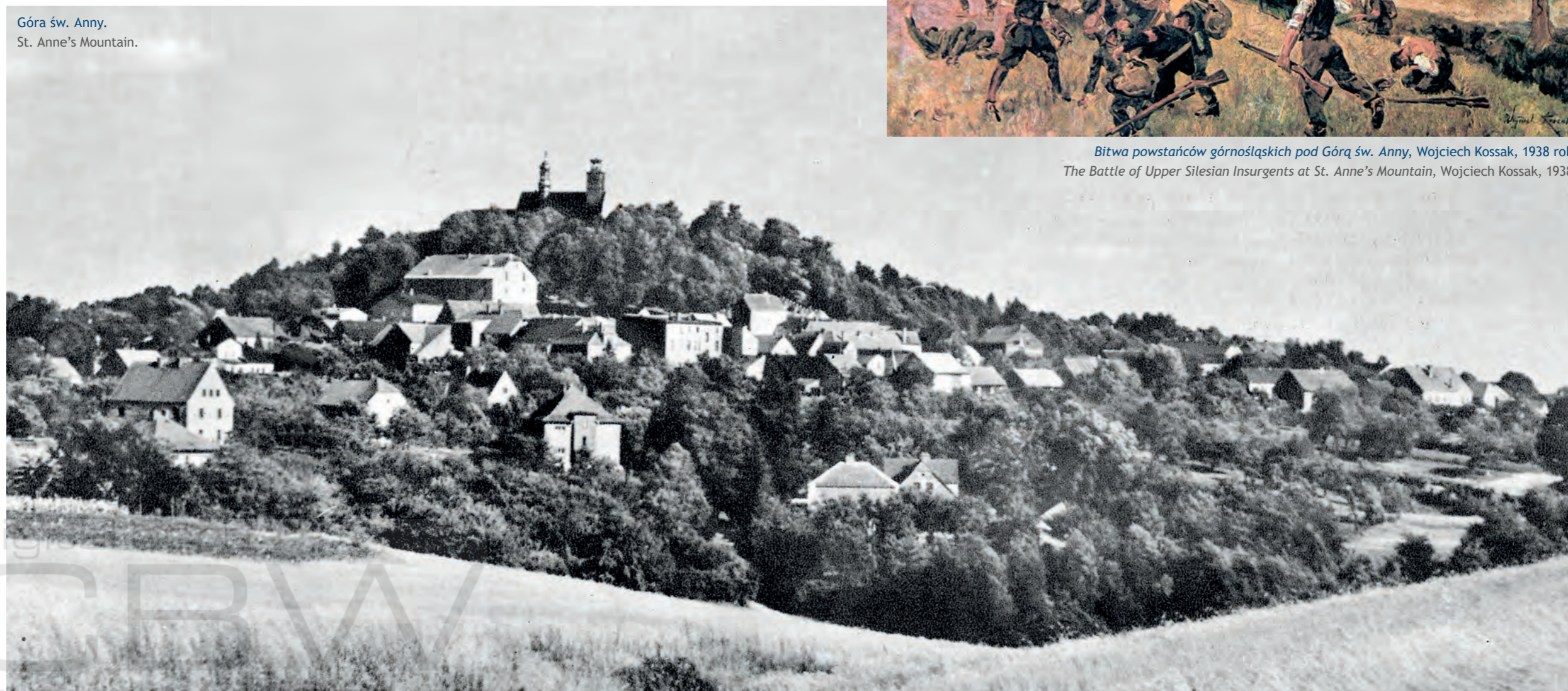
On the night of 21 May 1921, the German army, numbering about 12-13,000, launched an attack. Before noon the Polish defence, the core of which was the 1st Katowice Regiment of Lieutenant Włodzimierz Walenty Fojkis, withdrew from St. Anne's Mountain by order of Major Jan Józef Ludyga-Laskowski, commander of the 1st Division of the Insurgent Army.

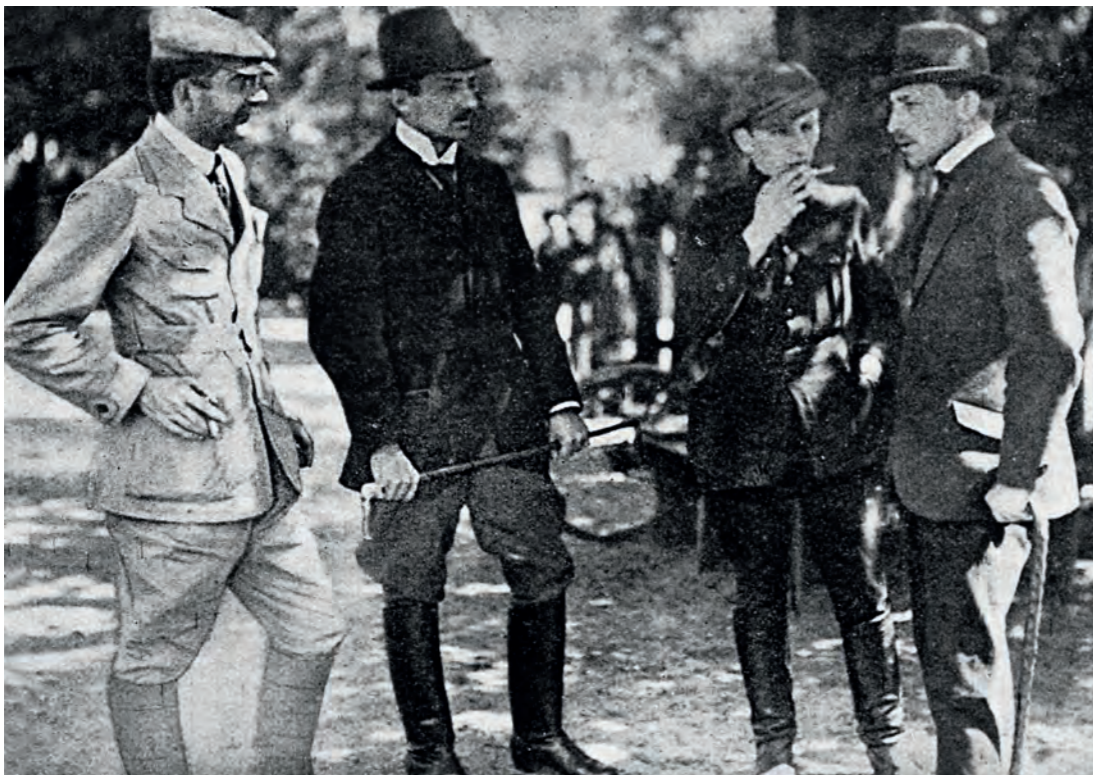
In the following days, the insurgents counterattacked, but due to personnel losses, they returned to their initial positions on 23 May. The Germans achieved tactical success, however they did not manage to enter the industrial district and did not conquer lands lost in previous uprisings.

Bitwa powstańców górnośląskich pod Górą św. Anny, Wojciech Kossak, 1938 rok.
The Battle of Upper Silesian Insurgents at St. Anne's Mountain, Wojciech Kossak, 1938.

Góra św. Anny.
St. Anne's Mountain.

Dowództwo 1 Pułku Piechoty pod Górą św. Anny. Od prawej dr Nowak, por. Włodzimierz Walenty Fojkis, Romuald Piłera ps. „Ratepi” i Adam Benisz – żołnierz 1 Pułku Piechoty I Brygady, od 1919 roku organizator dostaw broni na Górną Śląsk. W okresie III Powstania Śląskiego służył jako oficer taktyczny w pułku katowickim Włodzimierza Fojkisa, a następnie komendant garnizonu w Kędzierzynie, kierujący obroną miasta podczas walk 4-13 czerwca 1921 roku.

The command of the 1st Infantry Regiment near St. Anne's Mountain. From the right: Dr. Nowak, Lieutenant Włodzimierz Walenty Fojkis, Romuald Piłera a.k.a. 'Ratepi', and Adam Benisz – a soldier of the 1st Infantry Regiment of the 1st Brigade, from 1919 an organizer of arms supplies to Upper Silesia. During the Third Silesian Uprising, he served as a tactical officer in Włodzimierz Fojkis' Katowice Regiment, and then as garrison commander in Kędzierzyn, leading the city's defence during the battles of 4-13 June 1921.

Powstańcy śląscy w okopach pod Górą św. Anny maj 1921 roku.

Silesian insurgents in the trenches near St. Anne's Mountain, May 1921.

UZBROJENIE ODDZIAŁÓW NIEMIECKICH

Armament of German troops

Pod koniec 1918 roku niemiecki komisarz rządowy dla Śląska Otto Hörsing ściągnął na sporne tereny 117 Dywizję Piechoty gen. Karla Hoefera, która miała stłumić nastrój niezadowolenia i bunt Górnoszlązaków przeciwko niemieckiej władzy. W styczniu 1919 roku Dywizję przekształcono w Grenzschutz-Division (Dywizję Ochrony Pogranicza), a następnie pod koniec maja 1919 roku w Klein Reichswehrbrigade Nr. 32 (117 Infanterie Division, Małą Brygadę Reichswery).

At the end of 1918, the German government commissioner for Silesia, Otto Hörsing, brought the 117th Infantry Division of General Karl Hofer to the disputed area, which was to suppress the mood of discontent and revolts of Upper Silesians against German authority. In January 1919, the Division was transformed into Grenzschutz-Division (Border Protection Division), and then, at the end of May 1919, into Klein Reichswehr Brigade No. 32 (117 Infantry-Division, Small Reichswehr Brigade).

Oddział Grenzschutzu przy karabinach maszynowych – lekkim Maschinengewehr 08/15 z magazynkiem bębnowym i ciężkim Maxim wz. 1908 na podstawie saneczkowej, na stanowiskach w maju 1921 roku.

Grenzschutz detachment at machine guns – light Maschinengewehr 08/15 with drum magazine and heavy Maxim 1908 on toboggan base, in position in May 1921.

Wprowadzenie stanu oblężenia pozwoliło na stosowanie represji wobec polskich działaczy narodowych (rewizji w domach w poszukiwaniu broni, aresztowań i przesłuchań). Już w maju 1919 roku oddziały Grenzschutz po raz pierwszy zostały wykorzystane do rozbicia manifestacji strajkujących robotników. Na terenie Górnego Śląska powstawały także oddziały Heimatschutz Ost, niemieckiej organizacji wojskowej, skupiającej żołnierzy z różnych prowincji w celu terroryzowania i rabowania ludności polskiej na Śląsku, oraz Oberschlesisches Freiwilligen Korps (Górnośląski Korpus Ochotniczy). Formacje regularne miały standardowe wyposażenie armii niemieckiej, natomiast umundurowanie i uzbrojenie ochotników zapewnił niemieccy górnośląscy fabrykanci.

The introduction of the state of siege allowed for repressions against Polish national activists (house searches for weapons, arrests, and interrogations). Already in May 1919, Grenzschutz troops were used for the first time to break up demonstrations of striking workers. In Upper Silesia, units of Heimatschutz Ost, a German military organisation bringing together soldiers from various provinces to terrorise and rob the Polish population in Silesia, and Oberschlesisches Freiwilligen Korps (Upper Silesian Volunteer Corps) were also formed. The regular formations had the standard equipment of the German army, while the uniforms and armament of the volunteers were provided by German Upper Silesian factory owners.

Patrol Grenzschutzu na ulicach Katowic, ok. 1920 roku.
 Grenzschutz patrol on the streets of Katowice, circa 1920.

Niemcy przy obsłudze ciężkiego karabinu maszynowego Maxim wz. 1908 podczas walk o Górę św. Anny. Stojem cywilnym przypominają powstańców, jednak wyróżniają się dobrym ubiorem i obuwiem. Wielu powstańców wspomina o konieczności walki w nędznym ubraniu i boso, ze względu na zużycie materiału i obuwia.

Germans using Maxim 1908 heavy machine gun during the fights for St. Anne's Mountain. They resembled the insurgents in their civilian dress but were distinguished by their good clothing and footwear. Many insurgents mention having to fight in shabby clothes and barefoot, due to the wear and tear of the material and footwear.

Oddział niemieckiego Selbstschutz – Gruppe Wache, walczący w III Powstaniu Śląskim.
 A unit of the German Selbstschutz – Gruppe Wache, fighting in the Third Silesian Uprising.

Oddział Grenzschutzu, sierpień 1919 roku. Żołnierze niemieccy uzbrojeni w granaty trzonkowe Stielhandgranate 17 i lekki karabin maszynowy Maschinengewehr 08/15.
 Grenzschutz unit, August 1919. German soldiers armed with Stielhandgranate 17 stem grenades and a Maschinengewehr 08/15 light machine gun.

POLSKA A III POWSTANIE ŚLĄSKIE

Poland and the Third Silesian Uprising

Dwa pierwsze Powstania Śląskie wywołane w czasie gdy Polska broniła niepodległości, miały charakter żywiłowy. Trzecie było odpowiednio przygotowane. Istotny był udział Wojska Polskiego, instytucjonalny oraz indywidualny oficerów i żołnierzy, walczących wraz z powstańcami o polski Górny Śląsk. Na Górny Śląsk byli wysłani oficerowie Oddziału II Naczelnego Dowództwa Wojska Polskiego. Na kilka miesięcy przed wybuchem powstania na Śląsk płynęły – głównie przez Brynicę – dostawy broni, amunicji i pieniędzy. Powstańcy otrzymywali broń m.in. z magazynów wojskowych w Czechowicach i Sosnowcu.

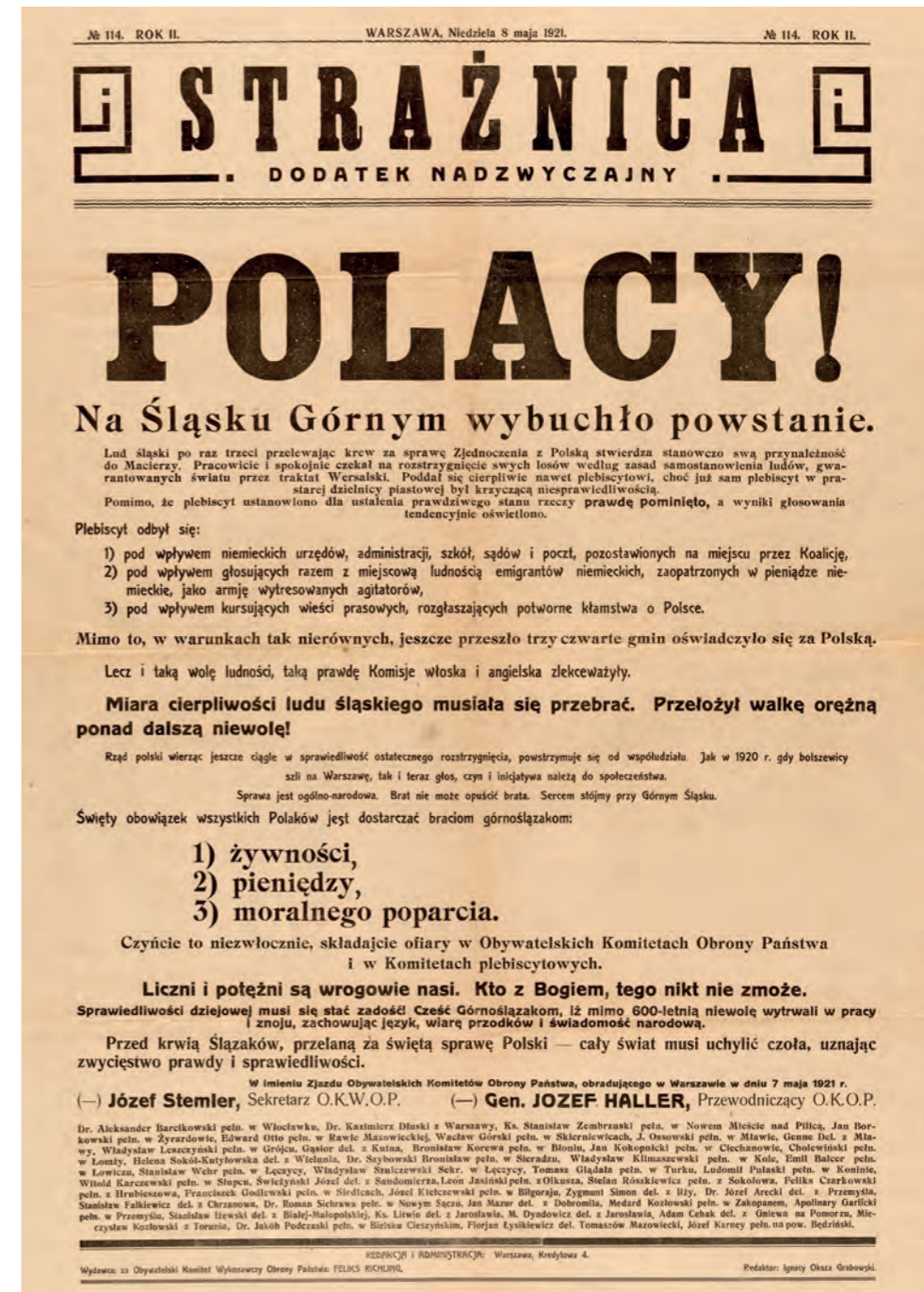
Oficerowie Wojska Polskiego w obozie w Częstochowie szkolili członków Dowództwa Obrony Plebiscytu – kadre przyszłej powstańczej armii. Za każdy dzień służby mieli otrzymywać żołd, odpowiadający zarobkom górnika. Wiosną 1921 roku korzystając z cichego przyzwolenia Francuzów stacjonujących na spornym terenie w składzie sił alianckich, przerzucano na Górny Śląsk 800 oficerów i 7 tys. żołnierzy Wojska Polskiego. Dyslokacja francuskiego batalionu z granicy między Szopienicami a Sosnowcem do Katowic, pozwoliła dostarczyć na Śląsk 15 armat i pociągi pancerne.

Oficjalnie władze Polski nie mogły przyznać się do wspierania powstańców, inspirowania żołnierzy Wojska Polskiego, aby bez rozkazu przełożonych działali na rzecz powstania i powstańców czy kierowania na sporne tereny dostaw broni. Uzasadniłoby to zarzuty Niemców, domagających się zbrojnej interwencji aliantów. W praktyce jednak kierowały działaniami hybrydowymi.

The first two Silesian uprisings, which occurred at a time when Poland was defending its independence, were spontaneous. The third one was well prepared. The participation of the Polish Army was important, both institutionally and individually, as officers and soldiers fought alongside the insurgents for Polish Upper Silesia. Officers from Branch II of the Supreme Command of the Polish Army were sent to Upper Silesia. Several months before the outbreak of the uprising, supplies of weapons, ammunition, and money were flowing to Silesia, mainly through the Brynica River. The insurgents received weapons from military warehouses in Czechowice and Sosnowiec, among other places.

In a camp in Częstochowa, Polish Army officers trained the members of the Plebiscite Defence Command – the cadres of the future insurgent army. For each day of service, they were to receive a salary equivalent to that of a miner. In the spring of 1921, with the tacit consent of the French, who were stationed in the disputed area as part of the Allied forces, 800 officers and 7000 soldiers of the Polish Army were sent to Upper Silesia. The redeployment of a French battalion from the border between Szopienice and Sosnowiec to Katowice made it possible to deliver 15 guns and armoured trains to Silesia.

Officially, the Polish authorities could not admit to supporting the insurgents, inspiring Polish Army soldiers to act for the benefit of the uprising and the insurgents without orders from their superiors, or directing supplies of weapons to the disputed territories.

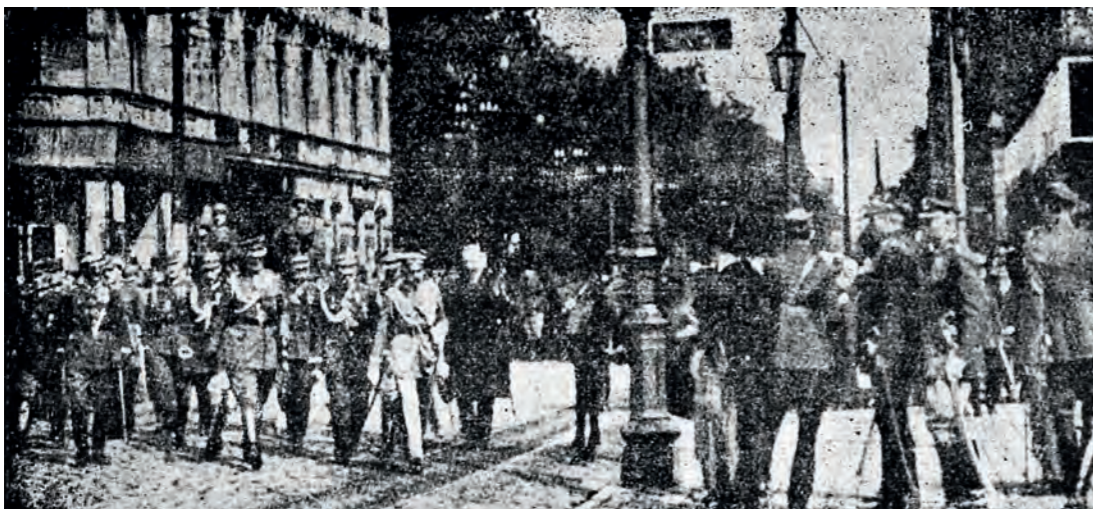

Ulotka z 8 maja 1921 roku opublikowana w dodatku nadzwyczajnym do „Strażnicy”, nawołująca do wspierania powstania, podpisana m.in. przez sekretarza Okręgowego Komitetu Wykonawczego Obrony Państwa Józefa Stemlera i gen. broni Józefa Hallera, przewodniczącego Okręgowego Komitetu Obrony Państwa.

Leaflet of 8 May 1921, published in an extraordinary supplement to ‘Strażnica’, urging support for the uprising, signed, among others, by the secretary of the District Executive Committee for State Defence, Józef Stemler, and General Józef Haller, chairman of the District Committee for State Defence.

Przemowa por. Władysława Kęsika do powstańczego
11 Pułku Piechoty. Modrzejowo, 5 lipca 1921 roku.
Lieutenant Władysław Kęsik's speech to the insurgent
11th Infantry Regiment in Modrzejowo, 5 July 1921.

Marszałek Józef Piłsudski w Katowicach w rocznicę przyłączenia Śląska do Polski, 28 sierpnia 1922 roku. Wbrew insynuacjom opozycji, Marszałek Józef Piłsudski wspierał starania Górnoślązaków o przyłączenie spornych terenów do Polski. Podkreślał:

„Wiem, jaką wartość przedstawia lud śląski. Każdy musi uszanować i ja uszanuję i miłuję ludzi, którzy potrafią bronić swej sprawy i nie poskapią dla niej swej najserdeczniejszej krwi. Jesteśmy z Wami, ja i cała Polska”.

Marshal Józef Piłsudski in Katowice on the anniversary of the incorporation of Silesia into Poland, 28 August 1922. Contrary to the insinuations of the opposition, Marshal Józef Piłsudski supported the efforts of Upper Silesians to join the disputed territories to Poland. He emphasised:

‘I know what value the Silesian people represent. Everyone must respect, and I do respect and love, people who are able to defend their cause and will not spare their heartiest blood for it. We are with you, I and all of Poland’.

Żołnierze 1 Pułku Piechoty Wojsk Powstańców im. Marszałka Józefa Piłsudskiego. Od lewej: mjr Koziaradzki, dowódca – por. Włodzimierz Walenty Fojkis, zastępca dowódcy Romuald Pitera ps. „Ratepi”.

Soldiers of the 1st Infantry Regiment of the Marshal Józef Piłsudski Uprising Troops. From the left: Major Koziaradzki, Commander – Lieutenant Włodzimierz Walenty Fojkis, Deputy Commander Romuald Pitera a.k.a. ‘Ratepi’.

Wsparcie udzielone powstańcom śląskim w okresie walk o niepodległość i granice państwa świadczy o tym, że polscy decydenci – w tym Naczelnik Państwa Józef Piłsudski – traktowali Śląsk jako integralną część Odrodzonej Ojczyzny. Marszałek Józef Piłsudski, przemawiając do Górnoślązaków, mówił: „Należycie do nas i związani z nami jesteście na dołę i niedolę. Śląska nigdy się nie wyrzekniemy”.

Por. Władysław Malski (1894-1941), szef częstochowskiej Ekspozytury Biura Wywiadowczego przy Oddziale II Naczelnego Dowództwa, żołnierz I Brygady Legionów Polskich i POW.

Na terenach pogranicza Wywiad Wojskowy utworzył ekspozyturę, których zadaniem było zbieranie informacji o działaniach Niemców na obszarze plebiscytowym. Częstochowskiej ekspozyturze podlegało kilka posterunków – najważniejszy (ze względu na lokalizację) był w Sosnowcu. Wywiadem w południowych powiatach Górnego Śląska zajmował się posterunek wywiadowczy w Oświęcimiu, przeniesiony do ekspozytury w Krakowie.

Lieutenant Władysław Malski (1894-1941), head of the Częstochowa Branch of the Intelligence Bureau of Branch II of the Supreme Command, soldier of the Polish Legions' First Brigade and the Polish Military Organisation.

In the border areas, the Military Intelligence set up an expository whose task was to collect information on German activities in the plebiscite area. Several posts were subordinated to Częstochowa dispatch – the most important one (due to its location) was in Sosnowiec. Intelligence in the southern districts of Upper Silesia was handled by the intelligence post in Oświęcim, which was transferred to the exposition in Kraków.

This would have justified the accusations of the Germans, who demanded the armed intervention of the Allies. In practice, however, they directed hybrid actions.

The support given to the Silesian insurgents during the period of struggle for independence and national borders proves that Polish decision-makers – including the Chief of State Józef Piłsudski – treated Silesia as an integral part of the reborn homeland. Marshal Józef Piłsudski, speaking to Upper Silesians, said: ‘You belong to us and are bound to us for good times and bad times. We will never renounce Silesia’.

Karykatura Daniela Kęszyckiego (1884-1936), konsula polskiego w Opolu.

Daniel Kęszycki w okresie poprzedzającym wybuch III Powstania Śląskiego wielokrotnie interweniował u władz niemieckich w celu uwolnienia aresztowanych oficerów polskiego wywiadu, nie zawsze odpowiednio przygotowanych do pracy wśród Niemców. Nie mogąc zatrzymać napływu oficerów tego rodzaju, Wojciech Korfanty, Polski Komisarz Plebiscytowy na Górnym Śląsku, uzyskał obietnicę, że na Górny Śląsk wysłani będą wywiadowcy znający bardzo dobrze język niemiecki.

A caricature of the Polish consul in Opole Daniel Kęszycki (1884-1936).

In the period preceding the outbreak of the Third Silesian Uprising, Daniel Kęszycki repeatedly intervened with the German authorities to release arrested officers of the Polish intelligence service, not always properly prepared to work among Germans. Unable to stop the influx of such officers, Wojciech Korfanty, the Polish Plebiscite Commissioner in Upper Silesia, obtained a promise that intelligence officers knowing German very well would be sent to Upper Silesia.

POMOC „BŁĘKITNEGO GENERAŁA” DLA POWSTAŃCÓW

Help from
the „Blue General”
for insurgents

31 maja 1919 roku gen. bryg. Wacław Iwaszkiewicz zastąpił gen. dyw. Józefa Hallera na stanowisku dowódcy oddziałów b. Armii Polskiej we Francji („Błękitna Armia”) w ofensywie w Galicji Wschodniej. Gen. J. Hallerowi powierzono dowództwo Frontu Południowo-Zachodniego z zadaniem zabezpieczenia Warszawy przed niemieckim uderzeniem z rejonu Śląska.

Po upadku I Powstania Śląskiego gen. broni Józef Haller zaangażował się w pomoc uchodźcom z Górnego Śląska. Pomimo braku oficjalnego poparcia Wojska Polskiego podczas II i III Powstania, Haller urlopował podległych mu oficerów i żołnierzy, którzy zamierzali wspomóc powstańców walczących o polski Śląsk. Natomiast zakazał jedynie używania charakterystycznych, błękitnych mundurów Armii Polskiej we Francji, co nie zawsze było przestrzegane przez „hallerowskich” ochotników.

On 31 May 1919, Brigadier General Wacław Iwaszkiewicz replaced Major General Jozef Haller as the commander of the units of the former Polish Army in France (‘the Blue Army’) in the offensive in Eastern Galicia. Gen. J. Haller was entrusted with the command of the South-Western Front, with the task of securing Warsaw against a German attack from the Silesia region.

After the fall of the First Silesian Uprising, Lieutenant General Józef Haller became involved in helping refugees from Upper Silesia. During the Second and Third Uprisings, despite the lack of official support from the Polish Army, he left subordinate officers and soldiers who wanted to support the insurgents fighting for the Polish Silesia. He only forbade the use of the characteristic blue uniforms of the Polish Army in France, which was not always respected by the Haller volunteers.

Powstaniec śląski w mundurze Armii Polskiej we Francji z pasem głównym z kłamrą wz. 1895, produkcji niemieckiej. Na nogach owijacze oraz niemieckie buty wojskowe wz. 1901, maj 1921 roku.

Silesian insurgent wearing a uniform of the Polish Army in France with main belt with buckle, model 1895, made in Germany. On his feet are gaiters and German military boots, model 1901, May 1921.

Plakat: Ratujmy Górny Śląsk, autorstwa Jana Świerczyńskiego (1921 rok). Plakat powstał na podstawie zdjęcia opublikowanego w „Tygodniku Ilustrowanym” kilka dni po zakończeniu I Powstania Śląskiego. Przedstawia rannego 20-letniego Ignacego Hasse, podtrzymywanego przez żołnierzy w mundurach Armii Polskiej we Francji. Powstaniec został zamordowany przez Grenzschutz podczas przekraczania granicy polskiej po upadku powstania. Postaci żołnierzy Armii Polskiej we Francji przedstawiono nieprzypadkowo. Powstańcy doceniali życzliwość gen. broni Józefa Hallera, okazaną już podczas pierwszego zrywu. Niemcy obawiali się, że doskonale uzbrojone i wyszkolone jednostki b. Armii Polskiej we Francji mogą wkroczyć na Górny Śląsk i wypierając siły niemieckie objąć w imieniu władz polskich tereny plebiscytowe.

Poster: ‘Save Upper Silesia’, by Jan Świerczyński (1921).

The poster was based on a photograph published in ‘Tygodnik Ilustrowany’ a few days after the end of the First Silesian Uprising. It depicts wounded 20-year-old Ignacy Hasse being supported by soldiers in the uniforms of the Polish Army in France. The insurgent was murdered by the Grenzschutz while crossing the Polish border after the fall of the uprising.

The figures of the soldiers of the Polish Army in France are presented not accidentally. The insurgents appreciated the kindness of Lieutenant General Józef Haller, shown already during the First Uprising. The Germans feared that the well-armed and well-trained units of the former Polish Army in France could enter Upper Silesia and, by driving out the German forces, take over plebiscite territories on behalf of the Polish authorities.

Gen. broni Józef Haller w rozmowie z dowódcą II Powstania Śląskiego por. Alfonsem Zgrzebniokiem i oficerami 1 Pułku Strzelców Bytomskich, najprawdopodobniej przed wkroczeniem pułku na Śląsk podczas II Powstania Śląskiego. Bolesław pod Olkuszem, 19-26 sierpnia 1920 roku. Po prawej ks. Jan Brandys, kapelan pułku.

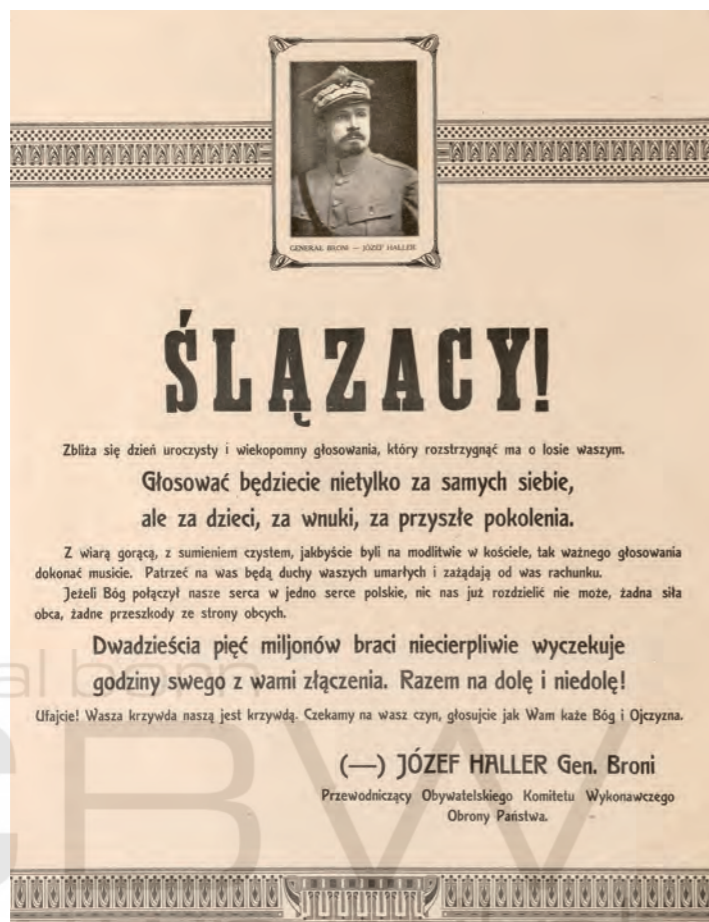
Lieutenant General Józef Haller in conversation with the commander of the Second Silesian Uprising Lieutenant Alfons Zgrzebniok and officers of the 1st Bytom Rifle Regiment, most probably before the regiment entered Silesia during the Second Silesian Uprising. Bolesław near Olkusz, 19-26 August 1920. On the right, priest Jan Brandys, chaplain of the regiment.

Major General Józef Haller in Cieszyn, 1919.

Despite the official order of the Polish authorities to remain neutral towards the outbreak of the First Silesian Uprising, General Jozef Haller provided aid to the insurgents through the Society for Defence of the Western Borderlands of Poland. He sent officers, doctors, weapons, ammunition and food. He tried to establish communication with PMO units in the Olesko and Kluczbork districts. By an order of Major General Józef Haller of 19 September 1919, the Upper Silesian Militia was established.

Gen. dyw. Józef Haller w Cieszynie, 1919 rok. Mimo oficjalnego nakazu władz polskich zachowania neutralności wobec wybuchu I Powstania Śląskiego, gen. Józef Haller udzielił powstańcom pomocy za pośrednictwem Towarzystwa Obrony Zachodnich Kresów Polski. Wystął oficerów, lekarzy, broń, amunicję, żywność. Próbował nawiązać łączność z oddziałami POW w powiecie oleskim i kluczborskim. Rozkazem gen. dyw. Józefa Hallera z 19 września 1919 roku powołano Milicję Górnośląską.

Apel gen. broni Józefa Hallera, Przewodniczącego Obywatelskiego Komitetu Wykonawczego Obrony Państwa, do mieszkańców Górnego Śląska o głosowanie w plebiscycie za przynależnością tych terenów do Polski.

Appeal by General Józef Haller, Chairman of the Citizens' Executive Committee for State Defence, to the inhabitants of Upper Silesia to vote in a plebiscite for these territories to become part of Poland.

WKROCZENIE WOJSKA POLSKIEGO NA ŚLĄSK W 1922 ROKU

Entry of the Polish Army into Silesia in 1922

12 października 1921 roku Liga Narodów podjęła ostateczne rozstrzygnięcie w sprawie spornych terenów Górnego Śląska. Decyzja została zatwierdzona przez Radę Ambasadorów 20 października 1921 roku, uznana przez rząd polski 25 października i władze niemieckie – dwa dni później. W Opolu od 4 maja do 14 czerwca 1922 roku Międzysojusznicza Komisja Rządząca i Plebiscytowa uczestniczyła w rokowaniach dotyczących planu przekazania Polsce oraz Niemcom konkretnych terenów Górnośląskiego Obszaru Plebiscytowego.

Wojska sojusznicze opuściły tereny plebiscytowe 19 czerwca 1922 roku. Następnego dnia Wojsko Polskie uroczyście wkroczyło do Katowic, na Górny Śląsk. Komitet Przyjęcia Wojska Polskiego zapowiadał w odezwie:

„Rodacy!
Nareszcie wybiła dla nas wolności godzina!
Polska obejmuje już przyznaną jej część
Górnego Śląska, a we wtorek dnia 20 czerwca
przed południem wkroczy na Śląsk Wojsko
Polskie, aby go połączyć z Ojczyzną”.

Komitet Przyjęcia Wojska Polskiego

On 12 October 1921, the League of Nations made a final decision on the disputed territories of Upper Silesia. The decision was approved by the Council of Ambassadors on 20 October 1921 and acknowledged by the Polish government on 25 October and the German authorities two days later. The Inter-Allied Administrative and Plebiscite Commission took part in negotiations conducted in Opole from 4 May to 14 June 1922, concerning the plan of handing over specific areas of the Upper Silesian Plebiscite Area to Poland and Germany.

On 19 June 1922, the Allied troops left the plebiscite area. The following day was marked by the ceremonial entry of the Polish Army into Katowice, Upper Silesia. The Polish Army Reception Committee announced in a proclamation:

‘Compatriots!
The hour of freedom has finally come for us!
On Tuesday, 20 June, before noon,
the Polish Army will enter Silesia,
in order to reunite it with the Fatherland’.

The Polish Army Reception Committee

Oddanie przez sojuszniczne wojska francuskie części Górnego Śląska, przyznanej Polsce w wyniku plebiscytu. Uroczyste podpisanie aktu przejęcia przez pierwszego wojewodę śląskiego Józefa Rymera. Rybnik, 3 lipca 1922 roku.

Part of Upper Silesia, awarded to Poland as a result of the plebiscite, is handed over by the allied French troops. Ceremonial signing of the act of taking over by the first Silesian Voivode, Józef Rymer. Rybnik, 3 July 1922.

Wkroczenie polskiej policji na Górny Śląsk. Uroczyste przekroczenie granicznego mostu Szopienickiego. Katowice, 17 czerwca 1922 roku.

Entry of Polish police into Upper Silesia. Ceremonial crossing of the Szopienice border bridge, Katowice 17 June 1922.

Przedstawiciele rządu polskiego, Sejmu Ustawodawczego i władz województwa śląskiego podczas uroczystości objęcia Górnego Śląska przez Państwo Polskie, 16 lipca 1922 roku.

Representatives of the Polish government, the Legislative Sejm and the authorities of the Silesian Voivodeship during the ceremony of taking over Upper Silesia by the Polish state, July 16, 1922.

Wejście oddziałów Grupy Operacyjnej gen. broni Stanisława Szeptyckiego do Katowic. Pierwsza brama triumfalna z napisem: Niech żyje Polska! / Niech żyje Górny Śląsk i wizerunkiem orła piastowskiego, 20 czerwca 1922 roku (ok. godz. 8.15). Z okazji wkroczenia Wojsk Polskich na Górny Śląsk Górnoślązacy wzniesli na trasie przejazdu wojsk gen. Stanisława Szeptyckiego około 30 bram powitalnych.

The troops of the Operational Group of General Stanisław Szeptycki enter Katowice. The first triumphal gate with the inscription "Long Live Poland! / Long Live Upper Silesia" and the image of the Piast eagle, 20 June 1922 (at approx. 8.15 am). On the occasion of the arrival of the Polish Army in Upper Silesia, Upper Silesians erected around 30 welcome gates along the route of General Stanisław Szeptycki's troops.

Wejście oddziałów gen. broni Stanisława Szeptyckiego do Katowic, 20 czerwca 1922 roku.

Entry of the troops of General Stanisław Szeptycki into Katowice, 20 June 1922.

Gen. broni Stanisław Szeptycki podczas uroczystej Mszy św. na katowickim Rynku, 20 czerwca 1922 roku. Ołtarz ustawiono przed gmachem teatru. Na placu teatralnym zarezerwowano miejsce dla władz, zaś tłum mieszkańców gromadził się na rynku. Celebrę sprawował bp. Teodor Kubina w asyście ks. Jana Kapicy, polskiego działacza społecznego. Lieutenant General Stanisław Szeptycki during a solemn Holy Mass in the Katowice Market Square, 20 June 1922. The altar was set up in front of the theatre building. A place for the authorities was reserved on the theatre square, while the crowd of inhabitants gathered in the Market Square. The Mass was celebrated by Bishop Teodor Kubina, assisted by Father Jan Kapica, a Polish social activist.

Gen. Henri Le Rond, przewodniczący Międzysojuszniczej Komisji Rządzącej i Plebiscytowej na Górnym Śląsku, podczas uroczystej Mszy św. na katowickim Rynku, 20 czerwca 1922 roku. Gen. Henri Le Rond, Chairman of the Inter-Allied Administrative and Plebiscite Commission in Upper Silesia, during a solemn Holy Mass on the Market Square in Katowice, 20 June 1922.

Akt przyłączenia Górnego Śląska do Polski, sporządzony w Katowicach 16 lipca 1922 roku. Act of annexation of Upper Silesia to Poland, drawn up in Katowice on 16 July 1922.

Gen. broni Stanisław Szeptycki przyjmuje defiladę czołgów Renault FT-17 z 1 Pułku Czołgów, przekraczających bramę powitalną na ulicy Warszawskiej w Katowicach podczas ceremonii wkroczenia Wojsk Polskich na Górną Śląsk, 20 czerwca 1922 roku.

Lieutenant General Stanisław Szeptycki reviews a parade of Renault FT-17 tanks from the 1st Tank Regiment crossing the welcome gate on Warszawska Street in Katowice during the ceremony of the entry of the Polish Army into Upper Silesia, 20 June 1922.

Oddział 23 Górnośląskiej Dywizji Piechoty maszerujący przez bramę powitalną w katowickiej dzielnicy Załęże podczas uroczystości wkroczenia Wojska Polskiego na Śląsk po zakończeniu podziału ziem górnośląskich między Polską a Niemcami, 20 czerwca 1922 roku. Na bramie hasło: „Orzeł pruski ustępuje z naszej gleby prapriastowej / Orzeł Biały się raduje walczyć o resztę gotowy”.

A detachment of the 23rd Upper Silesian Infantry Division marching through the welcome gate in the Katowice district of Załęże during the ceremony of the entry of the Polish Army into Silesia after the completion of the division of the Upper Silesian lands between Poland and Germany, 20 June 1922. The slogan on the gate reads, 'The Prussian Eagle recedes from our primeval soil / The White Eagle rejoices, ready to fight for the rest'.

Dowództwo Grupy Operacyjnej gen. broni Stanisława Szeptyckiego obejmujące przyznane Polsce tereny Górnego Śląska. Katowice, 22 czerwca 1922 roku.

Command of the Operational Group of General Stanisław Szeptycki embracing the territories of Upper Silesia allocated to Poland. Katowice, 22 June 1922.

Gen. broni Stanisław Szeptycki składa podziękowania powstańcom śląskim po zakończonej Mszy św. Katowice, 20 czerwca 1922 roku.

Przemawiając po Mszy św. gen. broni Stanisław Szeptycki, podkreślił, że hołdy i kwiaty należą się powstańcom, którzy doprowadzili do tego, że Wojsko Polskie stanęło na ulicach Katowic. Wznosząc okrzyk na cześć powstańców śląskich, rzucił wieniec pod nogi Wojciecha Korfantego w symbolicznym geście wdzięczności.

Lieutenant General Stanisław Szeptycki gives thanks to the Silesian insurgents after Holy Mass. Katowice, 20 June 1922.

Speaking after the Mass, Lieutenant General Stanisław Szeptycki, emphasised that homage and flowers were earned by the insurgents who had led the Polish Army to stand in the streets of Katowice. Raising a cry in honour of the Silesian insurgents, he threw a wreath under the feet of Wojciech Korfanty in a symbolic gesture of gratitude.

Przemówienie przewodniczącego rady miejskiej Katowic, dr Maksymiliana Reichera. Katowice, 20 czerwca 1922 roku.

Dr M. Reicher, w imieniu ludności niemieckiej, zadeklarował gotowość współpracy z władzami dla odzyskania dobrobytu Górnego Śląska.

Speech by the chairman of the city council of Katowice, Dr. Maximilian Reicher. Katowice, 20 June 1922.

During the ceremony Dr. M. Reicher spoke on behalf of the German population. He declared his readiness to cooperate with the authorities to regain the prosperity of Upper Silesia.

WETERANI POWSTAŃ ŚLĄSKICH W II RP

Veterans of the Silesian Uprisings in the Second Polish Republic

Po podziale terenu plebiscytowego, na Górnym Śląsku zaczęły pojawiać się pierwsze upamiętnienia – głównie w postaci tablic epitafijnych i prostych obelisków. Opieką otoczono cmentarze i mogiły powstańcze.

Zaczęły powstawać organizacje kombatanckie, m.in. Związek Powstańców Śląskich, głównie dla niesienia pomocy materialnej powstańcom i ich rodzinom, których sytuacja bytowa uległa pogorszeniu w wyniku kryzysu gospodarczego. Wśród ludności polskiej rozgoryczenie budziła konieczność opuszczenia domów rodzinnych, jeśli znajdowały się po niemieckiej stronie. W obawie przed niemieckimi represjami, wielu powstańców zdecydowało się na przeprowadzkę do większych miast znajdujących się po stronie polskiej. Wobec powojennej zapaści gospodarczej, powstańcy pozostawali bez pracy i środków do życia. Środowisko powstańcze zwróciło się przeciwko Wojciechowi Korfantemu, który w ich ocenach utożsamiał rządy centro-prawicowe lat 1922-1926.

After the division of the plebiscite area, the first commemorations began to appear in Upper Silesia mainly in the form of epitaph plates and simple obelisks.

Cemeteries and graves of insurgents were taken care of.

Veterans' organizations, such as the Association of Silesian Insurgents, were established mainly to provide material aid to insurgents and their families whose living conditions deteriorated due to the economic crisis. The Polish population was embittered by the necessity to leave their family homes if they were on the German side. In fear of German reprisals, many insurgents decided to move to larger cities on the Polish side. In the face of the post-war economic collapse, the insurgents remained without work and means of livelihood. The insurgent environment turned against Wojciech Korfanty, who in their assessment personified of the centre-right governments of the years 1922-1926.

„Krzyż górnośląski” wprowadzony w miejsce Śląskiej Wstęgi Waleczności i Zasługi.
‘Upper Silesian Cross’ introduced in place of the Silesian Ribbon of Valor and Merit.

Marszałek Józef Piłsudski przemawiający do powstańców śląskich podczas uroczystości dekoracji Orderami Wojennymi Virtuti Militari V klasy i Krzyżami Walecznych. Katowice, 28 sierpnia 1922 roku.

Marshal Józef Piłsudski addressing Silesian insurgents during the decoration ceremony with Orders of War Virtuti Militari V Class and Crosses of Valour. Katowice, 28 August 1922.

Mogiły powstańców śląskich pod Lublińcem, przed utworzeniem cmentarza powstańczego.

Graves of Silesian insurgents near Lubliniec, before the insurgent cemetery was established.

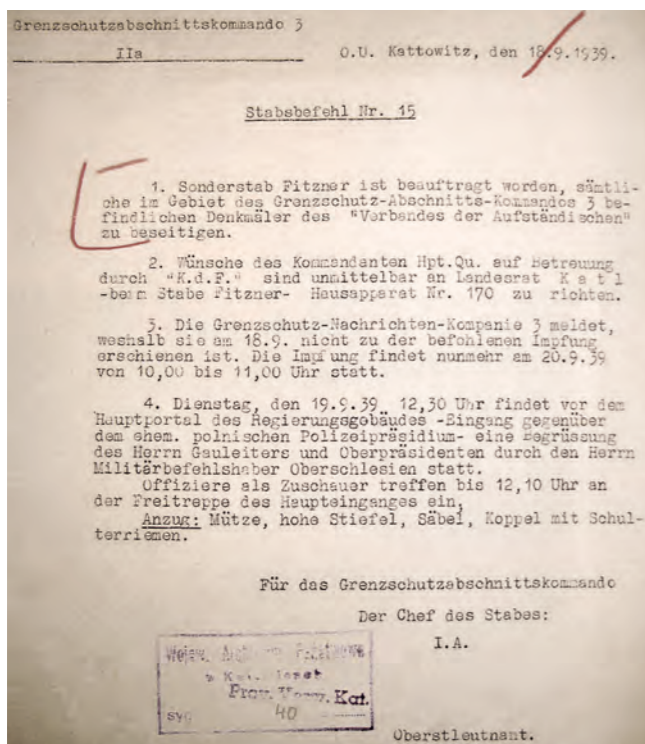
Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej prof. Ignacy Mościcki wygłasza przemówienie podczas odstonięcia Pomnika Powstańca Śląskiego w Królewskiej Hucie, 2 października 1927 roku.

President of the Republic of Poland Professor Ignacy Mościcki delivers a speech during the unveiling of the Silesian Insurgent Monument in Królewska Huta, 2 October 1927.

Uroczyste odstonięcie Pomnika Powstańca Śląskiego w Królewskiej Hucie, 2 października 1927 roku.

Ceremonial unveiling of the Silesian Insurgent Monument in Królewska Huta, 2 October 1927.

Rozkaz niemieckich władz wojskowych z 18 września 1939 roku, nakazujący niszczenie polskich pomników i nagrobków powstańczych na obszarze okupowanym. Po agresji niemieckiej 1 września 1939 roku powstańcy śląscy byli szczególnie represjonowani. Wkraczające na ziemię polskiego Górnego Śląska oddziały niemieckie dysponowały listami gończymi z nazwiskami powstańców, jako wrogów mieszkających na tym terenie Niemców i władz okupacyjnych. Inwazja sowiecka także przyniosła hekatombę tych powstańców, którzy w II Rzeczypospolitej służyli w Policji Województwa Śląskiego i innych formacjach mundurowych. Ewakuowani na wschód, dostali się do niewoli sowieckiej i zostali zamordowani w 1940 roku. Spoczywają na Polskim Cmentarzu Wojennym w Miednoje.

Order of the German military authorities of 18 September 1939, commanding the destruction of Polish monuments and tombstones of the insurgents in the occupied area. After the German aggression on 1 September 1939, the Silesian insurgents were particularly repressed. German troops entering the Polish territory of Upper Silesia had arrest warrants with the insurgents' names on them, as enemies of the Germans living in the area and the occupation authorities. The Soviet invasion also spelled disaster for those insurgents who had served in the Silesian Provincial Police and other uniformed formations in the Second Republic. Evacuated to the east, they were taken prisoner by the Soviets and murdered in 1940. They rest in the Polish War Cemetery in Miednoje.

Soviet invasion also spelled disaster for those insurgents who had served in the Silesian Provincial Police and other uniformed formations in the Second Republic. Evacuated to the east, they were taken prisoner by the Soviets and murdered in 1940. They rest in the Polish War Cemetery in Miednoje.

Gmach Muzeum Śląskiego w Katowicach w 1939 roku. Jedną z form upamiętnienia wydarzeń rozgrywających się na Śląsku było powołanie w 1929 roku Muzeum Śląskiego w Katowicach. Budowa nowego gmachu Muzeum, rozpoczęta w 1936 roku, była prawie zakończona w przededniu niemieckiej napaści na Polskę w 1939 roku (otwarcie ekspozycji dla zwiedzających planowano na wiosnę 1940 roku). W marcu 1940 roku niemieckie władze okupacyjne podjęły decyzję o całkowitym zniszczeniu gmachu – według „Kattowitzer Zeitung” – jako pomnika „pychy polsko-żydowskiej”. Rozbiórkę, wykonywaną przez więźniów niemieckiego obozu koncentracyjnego Auschwitz-Birkenau, zakończono w 1944 roku.

Building of the Silesian Museum in Katowice in 1939. One of the forms of commemorating the events taking place in Silesia was the establishment of the Silesian Museum in Katowice in 1929. Construction of the new Museum building, which started in 1936, was almost completed on the eve of the German invasion of Poland in 1939 (the opening of the exhibition to visitors was planned for spring 1940). In March 1940, the German occupation authorities decided to completely destroy the building – according to the ‘Kattowitzer Zeitung’ – as a monument to ‘Polish-Jewish pride’. The demolition, carried out by prisoners of the German concentration camp Auschwitz-Birkenau, was completed in 1944.

PAMIĘĆ POWSTAŃ ŚLĄSKICH

Commemoration of the Silesian Uprisings

Plakieta Jana Małety. Warszawa, 1922 rok.
Plaque by Jan Małeta. Warsaw, 1922.

Plakat Czesława Kuryatto. Chorzów, 1936 rok.

Poster by Czesław Kuryatto. Chorzów, 1936.

Jednodniówka Korpusu Kadetów nr 1. Lwów, 1931 rok.
Corps of Cadets No 1 one day's paper. Lviv, 1931.

Medal. Warszawa, 1981 rok.
Medal. Warsaw, 1981.

Medal. Warszawa, 1996 rok.
Medal. Warsaw, 1996.

CENTRALNA BIBLIOTEKA WOJSKOWA

DLA KAŻDEGO

im. Marszałka Józefa Piłsudskiego

CZYTELNIKAMI CBW mogą zostać **WSZYSCY** po ukończeniu 16 roku życia

NASZE ZBIORY:

książki i czasopisma od XIX do XXI wieku, mikrofilmy oraz zbiory specjalne z rękopisami, starymi drukami, fotografiami, kartografią, muzykami, jednodniówkami, eksponatami, plakatami, pocztówkami, medalami, ikonografią, drukami ulotnymi...

katalog i zamawianie książek on-line

BIBLIOTEKA mieści się w **Warszawie**, przy ul. **Ostrobramskiej 109**

doskonały dojazd (podróż komunikacją miejską od Metra „Politechnika” to tylko kilka minut)
bezpłatny parking dla Czytelników obok CBW jest stacja rowerów miejskich
wygodne czytelnie i **bogaty księgozbiór** podręczny
doskonały warsztat naukowy dla badaczy, studentów, pasjonatów
czytelnia dostępna dla młodzieży od 16 roku życia
profesjonalna obsługa

WOJSKOWOŚĆ i nauki o **OBRONNOŚCI**

NASZA DZIAŁALNOŚĆ:

wypożyczanie zbiorów na zewnątrz
przygotowywanie wydawnictw i wystaw
prowadzenie **Wojskowej Biblioteki Cyfrowej Zbrojownia**
NATO STO

udostępnianie zbiorów w czytelniach
opracowywanie zbiorów

realizowanie **historycznych filmów dokumentalnych**
organizowanie konferencji naukowych, szkoleń, warsztatów i lekcji bibliotecznyc

WSZECHSTRONNIE

wojskowość, historia, nauka o obronności, bezpieczeństwo narodowe i międzynarodowe, nauki o bezpieczeństwie, prawo, administracja, ekonomia, psychologia, pedagogika, socjologia, ekologia, marketing, politologia, filozofia, geografia, literatura piękna, biografie, wspomnienia, beletrystyka

Po**CZYTAJ** na **OSTRO**bramskiej 109

digital born

CBW
cbw.wp.mil.pl

cbw.wp.mil.pl

POMNIK LEGIONISTÓW
POLSKICH W CIESZYNIE
1918-1921

Departament Edukacji,
Kultury i Dziedzictwa MON

Centralna Biblioteka Wojskowa
im. Marszałka Józefa Piłsudskiego